

# **Seksuaalinen hyväksikäyttö lapsen kertomana**

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta

**Tiia Kannela**

**Pro gradu-tutkielma**

**Sosiaalityö**

**Yhteiskuntatieteiden**

**ja filosofian laitos**

**Jyväskylän yliopisto**

## **TIIVISTELMÄ**

### **SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ LAPSEN KERTOMANA**

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta

Tiia Kannela

sosiaalityö

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Elina Virokannas

Kevät 2016

Sivumäärä: 62 s. + liitteet 35 s.

Tutkielman tehtävänä on tarkastella millaisena lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy kansainvälisissä tutkimuksissa. Tutkielmassa kuvataan miten hyväksikäytöstä kertomista on tutkittu kansainvälisesti sekä sitä kenelle lapset hyväksikäytöstä kertovat ja mitkä tekijät liittyvät kertomiseen tai kertomatta jättämiseen.

Tutkimusaineistona on käytetty seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista käsitteleviä kansainvälisiä tutkimuksia. Aineisto kerättiin elektronisista tietokannoista systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Aineisto koostuu 22 tutkimuksesta, joista suurin osa on yhdysvaltalaisia tutkimuksia. Aineiston analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia.

Tutkimuksissa painottuu lasten näkökulma. Lähes kaikkien tutkimusten aineisto on kerätty lapsilta. Tutkimuksissa käytettiin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Tässä tutkielmassa havaittiin, että hyväksikäytöstä kertomiseen liittyivät sekä kertomista edistävät että estävät tekijät. Tekijöiden nähtiin olevan yhteydessä lapseen itseensä, tämän perheeseen ja läheisiin, yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä hyväksikäyttäjään ja hyväksikäyttötilanteeseen.

Lapset kertovat seksuaalisesta hyväksikäytöstä henkilöille, joihin he voivat luottaa kuten ystäville ja perheenjäsenille. Ystävästä tytöille kerrotaan useammin kuin pojille ja vanhemmista äideille useammin kuin isille. Kertomistilanteessa lapsi pohtii kertomisen ja kertomatta jättämisen seurauksia ja päätyy joko kertomaan hyväksikäytöstä tai salaamaan sen. Hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy prosessina, jossa lapsen kertomispäätökseen vaikuttavat useat eri tekijät.

**Avainsanat:** lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, disclosure, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, sisällönanalyysi

## Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	4
2	LASTEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ JA HYVÄSIKÄYTÖSTÄ KERTOMINEN.....	7
2.1	Käsitteenä ja juridisena toimintana.....	7
2.2	Yleisyys Suomessa .....	9
2.3	Tekijä ja uhri.....	10
2.4	Hyväksikäytön vaikutukset lapseen.....	11
2.5	Tulkinnallisia lähestymistapoja .....	12
2.6	Lapsen tieto.....	14
2.7	Hyväksikäytöstä kertominen.....	16
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
3.1	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus .....	20
3.2	Protokolla sekä tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	23
3.3	Hakusanat.....	25
3.4	Tietokannat .....	26
3.5	Aineistonhaku ja ensivaiheen seulonta .....	27
3.6	Aineiston lähiluku ja tutkimusten kriittinen arviointi.....	27
3.7	Aineiston analyysi.....	28
3.8	Tutkimuksen eettisyys .....	32
4	TUTKIMUSAINEISTON KUVAUS .....	34
4.1	Tutkimusten julkaisutiedot .....	35
4.2	Artikkeleiden metodiset valinnat.....	36
4.3	Näkökulmat ja aiheet .....	37
5	HYVÄSIKÄYTÖSTÄ KERTOMINEN .....	38
5.1	Kenelle hyväksikäytöstä kerrotaan .....	38
5.2	Kertomista edistävät tekijät .....	40
5.2.1	Yksilöön liittyvät tekijät .....	41
5.2.2	Perheeseen ja läheisiin liittyvät tekijät .....	43
5.2.3	Hyväksikäyttäjään tai hyväksikäyttötilanteeseen liittyvät tekijät.....	44
5.2.4	Yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät .....	44

5.3	Kertomista estävät tekijät.....	45
5.3.1	Yksilöön liittyvät tekijät .....	46
5.3.2	Perheeseen ja läheisiin liittyvät tekijät .....	48
5.3.3	Hyväksikäyttötilanteeseen ja hyväksikäyttäjään liittyvät tekijät.....	50
5.3.4	Yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät .....	51
6	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	53
	LÄHTEET .....	58
	LIITE 1 .....	63
	LIITE 2 .....	75
	LIITE 3 .....	80
	LIITE 4 .....	91
	LIITE 5 .....	92
	LIITE 6 .....	93
	LIITE 7 .....	94

# 1 JOHDANTO

Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa voidaan pitää kansanterveydellisenä kysymyksenä. Laajan lasten väkivaltaa käsittelevän tutkimuksen mukaan yksi seitsemästä lapsesta (N=2030) oli kokenut väkivaltaa. Tyypillisin koetun väkivallan muoto tutkimuksessa oli henkinen väkivalta. (Finkelhor ym. 2005) Väkivaltaa kokeneilla lapsilla on suurempi todennäköisyys kokea väkivallasta aiheutuvia sisäisiä ja ulkoisia oireita, jotka voivat johtaa erilaisiin mielenterveysongelmiin (Bolger & Patterson, 2001). Lapsen seksuaalinen, fyysinen sekä henkinen väkivalta lisäävät kukin itsenäisesti lapsen riskiä sairastua aikuisuudessa mielenterveydellisiin häiriöihin. Varhainen puuttuminen lapseen kohdistuvaan väkivaltaan on avainasemassa tämän estämiseksi (Schneider ym. 2007.)

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on yksi lapsiin kohdistuvan väkivallan muodoista. Finkelhorin ja kumppaneiden (2005) mukaan yksi 12:sta (82 tuhannesta, N=2030) kansalliseen tutkimukseen osallistuneesta lapsesta ja nuoresta oli kokenut seksuaalista väkivaltaa. Kansallisissa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevissä tutkimuksissa on saatu erilaisia tuloksia sen suhteen, kuinka paljon seksuaalista väkivaltaa lapset ovat kohdanneet. Eroavaisuudet voivat johtua tutkimuksissa käytetyistä menetelmistä, kuten siitä, miten seksuaalinen hyväksikäyttö on määritelty. Toisaalta erot voivat selittyä maiden eroilla suhteessa toisiinsa. On esitetty, että kulttuurisilla tekijöillä voi olla yhteys hyväksikäytön esiintyvyyteen. (Priebe & Svedin, 2009.)

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä on käsitelty erityisesti osana uskonnollisia yhteisöjä niin kansainvälisesti kuin Suomessakin. Kansainvälisesti keskustelua on herättänyt tapahtumat, joissa kymmenet tuhannet lapset joutuivat katolisen kirkon pappien seksuaalisen väkivallan kohteeksi (Hurtig 2013, 12). Myös Suomessa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä on käsitelty uskonnollisissa yhteisöissä. Hurtigin (2013, 13) mukaan Suomessa vanhoillislestadiolaisuuden piirissä tapahtuvasta lapsiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta on vaiettu pitkään. Uskonnollisiin yhteisöihin liittyvät lapset kohdistuvat väkivallanteot herättävät huomiota niihin liittyvien ristiriitaisuuksien vuoksi (Hurtig 2013, 13). Uskonnollisuuteen liitetään piirteitä, jotka ovat ristiriidassa lapsen

seksuaalisen hyväksikäytön kanssa. Tällaisena piirteenä voidaan pitää esimerkiksi uskonnolliseen yhteisöön liitettyä turvallisuutta.

Uutisia lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, lapsipornografiasta tai internetissä tapahtuvasta hyväksikäytöstä on kohdattavissa median kautta lähes päivittäin (Sanderson 2002, 11.) Media muokkaa kansalaisten näkemyksiä sekä käsityksiä seksuaalisesta hyväksikäytöstä (Laitinen 2006, 175). Lasten hyväksikäytöstä on käyty laajaa julkista keskustelua mediassa uutisoitujen tapausten perusteella. Toisinaan keskustelu on keskittynyt hyväksikäyttäjän juridiseen vastuuseen teoistaan. Tällöin on pohdittu sitä ovatko tekijöiden rangaistukset olleet riittäviä. Toisinaan taas sitä, ketkä ovat hyväksikäyttäjiä ja ketkä hyväksikäytön uhreja.

Julkinen keskustelu hyväksikäytöstä on merkittävää, jotta hyväksikäyttöön liittyvää yhteiskunnallista tabua saaadaan murennettua. Avoin ilmapiiri keskustelulle voi edesauttaa joidenkin kohdalla myös omakohtaisista kokemuksista kertomista ja tätä kautta tapahtuneeseen avun saamista. Joissain tilanteissa on nähty, että median tuottamat räikeätkin hyväksikäyttötapaukset, jotka esittävät vain tietyn puolen ilmiöstä saattavat luoda joillekin esteitä kertoa omista kokemuksistaan. Laitisen (2006) mukaan hyväksikäytön uhrien kokemukset voivat heidän omasta mielestään näyttäytyä mitättöminä suhteessa median julkisuuteen nostamiin tapauksiin, jotka pitävät sisällään raakojakin tapahtumia. Hyväksikäytön mitätöinti suhteessa toisiin voi olla yksi tekijä, joka estää uhria puhumasta. (Laitinen 2006, 175–176.)

Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ilmiö, jota on viimeaikoina pyritty avaamaan tutkimuksen keinoin on seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen. Tähän liittyy erityisesti tutkimuksissa havaittu kertomisen viivyttäminen (McElvaney 2015, 159). Osa hyväksikäytön kohteeksi joutuneista lapsista viivyttää kertomista jopa aikuisuuteen saakka. Lapsen kertoma tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä voi monessa tilanteessa olla edellytys hyväksikäytön julkitulolle ja siihen puuttumiselle (Laitinen 2006). Tästä syystä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen kuinka lapset kertovat hyväksikäytöstä, jotta voitaisiin ymmärtää hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä tekijöitä.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vakavasti ottaminen ilmiötasolla on tärkeää, jotta väkivaltakokemuksista kertomisen kynnyksiä saataisiin madallettua. Väkivaltakokemuksia tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota, millaisia mahdollisuuksia lapsilla on puhua väkivaltakokemuksista ja millaisena lapset kokevat niistä puhumisen. Lapsiuhritutkimuksen (2013) mukaan enemmistöllä nuorista on hyvät keskustelumahdollisuudet lähipiirissään, ja he kokevat erilaiset ammattiauttajatahot suhteellisen luotettaviksi. Vaikka lapsilla ja nuorilla on hyvät keskusteluyhteydet, niin suhteessa väkivallantekoon on olemassa väkivaltakokemuksia, joista lapset ja nuoret eivät kerro helposti kenellekään. Erityisesti seksuaalokokemuksista kertomisen yhteydessä korostuu puhumattomuus kokemuksista. (Fagerlund ym. 2013, 124–125.)

Tutkimusten mukaan seksuaalisen hyväksikäytön salaaminen tai kertomisen pitkittäminen on kansainvälinen ilmiö. Laajoissa kansallisissa tutkimuksissa on havaittu, että monet lapsena seksuaalisesti hyväksikäytetyt eivät ole kertoneet hyväksikäytöstä kenellekään. Tutkimuksissa on havaittu esiintyvän eroja tyttöjen ja poikien välillä sen suhteen, kerrotaanko hyväksikäytöstä vai ei. Tytöt kertovat hyväksikäytöstä poikia useammin. (Mm. Shaeffer ym. 2011, 344.) Koganin (2004, 153) Yhdysvalloissa toteutetun tutkimuksen mukaan 26 % tutkimukseen osallistuneista ei ollut kertonut hyväksikäytöstä kenellekään ennen tutkimukseen osallistumista. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan tytöistä 18,6 % ja pojista 30,9 % ei ollut kertonut hyväksikäytöstä kenellekään (Priebe & Svedin 2008, 1100). Hyväksikäytöstä kertomattomuus on suuri huolenaihe.

Lapsena koetusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen liittyvää tutkimusta on tehty kansainvälisesti runsaasti. Suomessa aihetta on tutkittu tästä näkökulmasta erittäin vähän. Koska olemassa olevia kansainvälisiä tutkimuksia aiheesta on paljon, niin kokoamalla tietoa yhteen on helpompaa tarkastella suurempia asiakokonaisuuksia. Toteutan tutkielman keräämällä aineiston kansainvälisestä tutkimuksesta koskien lapsena koetusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista. Käytän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää, jonka tavoitteena on koota tietoa systemaattisesti ja välittää kattava kuva tietyn aihepiirin tutkimuksesta.

## **2 LASTEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ JA HYVÄSIKÄYTÖSTÄ KERTOMINEN**

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on monitahoinen ongelma, johon on pyritty puuttumaan lainsäädännöllä. Lainsäädännössä on kriminalisoitu lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö eri vakavuusasteiden mukaisesti. Lainsäädäntö on ottanut myös erikseen huomioon perheen sisäisen hyväksikäytön eli inestien. Myös lapsen johdatteleminen seksuaalisiin tekoihin on kriminalisoitu lainsäädännössä. Lapsen hyväksikäyttö koskettaa useita ihmisiä. Siihen kietoutuvat hyväksikäytön uhri ja tekijä sekä heidän läheisensä ja ympäröivä yhteiskunta sekä yhteisöt, joissa he elävät. Hyväksikäytöllä on merkittäviä vaikutuksia moniin ihmisiin kuten lapsen läheisiin, mutta eniten se vaikuttaa hyväksikäytettyjen elämään. Sillä on todettu olevan traumaattisia vaikutuksia lapsen elämään. (Sandesson 2002). Lapsen ikä, tekijän ja lapsen välinen suhde sekä hyväksikäytön kesto vaikuttavat siihen kuinka vahingollisia vaikutukset ovat.

Hyväksikäytön paljastuminen vaatii yleensä sen, että lapsi kertoo asiasta jollekin. Hyväksikäytöstä jää harvoin muita todisteita, joista se paljastuisi. Tällaisia todisteita ovat muun muassa fyysiset jäljet, joita esimerkiksi lapseen kohdistuvasta fyysisestä väkivallasta saattaa jäädä. Harvoin myöskään hyväksikäyttäjä itse kertoo asiasta kenellekään. Hyväksikäyttäjän kiinni jääminen teko hetkellä on harvinaista, mutta joskus hyväksikäyttö voi paljastua tätä kautta. Kertomisen käsite on saanut kirjallisuudessa erilaisia määritelmiä ja sitä voidaan lähestyä hieman eri näkökulmista käsin. Avaan tarkemmin käsitteen määrittelyä ja sen eri puolia tässä luvussa. Lapsen ikä, tekijän ja lapsen välinen suhde sekä hyväksikäytön vahingollisuus ovat yhteydessä myös kertomiseen ja siihen, kuinka todennäköisesti lapset kertovat hyväksikäytöstä. Kertominen ja kertomatta jättäminen riippuvat monista eri tekijöistä. Kertominen näyttäytyy ikäänkuin prosessina, jossa lapsi pohtii kertomisen ja kertomatta jättämisen seurauksia ja tekee päätöksen kertomisesta tätä kautta.

### **2.1 Käsitteenä ja juridisena toimintana**

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevälle tutkimus- ja muulle kirjallisuudelle on ollut tyypillistä käsitteiden kirjavuus sekä vaihtuvat määritelmät. Suomenkielisissä



julkaisuissa on käytetty pääasiassa termejä *lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö*, *lapsen seksuaalinen pahoinpitely*, *lapsen seksuaalinen ahdistelu*, *lapsen seksuaalinen riisto ja insesti*. (Antikainen 1994, 10–11.) Englanninkielisessä kirjallisuudessa yleisin käytetty termi on child sexual abuse (CSA). Lisäksi käytössä ovat termit *sexual victimization*, *sexual exploitation*, *sexual assault*, *sexual misuse*, *child molestation*, *sexual maltreatment*, *child rape* ja *incest* (Iverson & Segal 1990, 31 Laitisen 2004, 19 mukaan).

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on tullut Suomessa julkisuuteen melko myöhäisessä vaiheessa 1980-luvulla. Tätä ennen kyseessä oli näkymätön ongelma. Julkisuuteen tulon myötä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on määrittynyt sekä sosiaalisesti että lastensuojelulliseksi ongelmaksi, joka edellyttää yhteiskunnan puuttumista. Yhteiskunnan puuttumista ohjaavat sekä sopimukset että lainsäädäntö. Nämä määrittävät yhteiskunnassa sen, mikä on oikein ja mikä väärin, joko ohjaten oikeaan tai rangaisten väärästä. (Laitinen 2004, 28–30.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa lapsen edun ensisijaisuutta sekä oikeutta erityiseen suojeluun ja oikeutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Sopimuksessa turvataan lapsen oikeus vanhempiinsa sekä perheeseensä, mutta toisaalta korostetaan yhteiskunnan velvollisuutta lapsen suojeluun ja huolenpitoon, mikäli perhe laiminlyö tai kaltoinkohtelee lastaan. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 7–12.)

Suomessa rikoslaki pitää sisällään lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat lait. Rikoslain mukaan lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi määritellään sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa sekä koskettelu tai muu seksuaalinen teko, joka vahingoittaa lapsen kehitystä. Myös lapsen yllyttäminen tekoon on seksuaalista hyväksikäyttöä (Rikoslaki 6 §). Törkeäksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö määrittyy, mikäli teon kohteena on lapsi, jolle rikos aiheuttaa erityistä vahinkoa iän tai kehitystason vuoksi, rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai rikos aiheuttaa erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen aseman vuoksi. Rikoksen tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Rikoslaki 7 §.) Vuonna 2011 rikoslain muutoksella kriminalisoitiin myös lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin, minkä perusteella pyynnön tai ehdotuksen sisältäneet teot voidaan määritellä joissain tapauksissa hyväksikäytöksi (Fagerlund ym. 2013, 73).

Kansainvälisessä kirjallisuudessa erotetaan toisistaan perheen sisäinen (*intrafamilial child sexual abuse*) ja perheen ulkopuolinen hyväksikäyttö (*extrafamilial child sexual abuse*). Suomessa perheen sisäisestä hyväksikäytöstä käytetään termiä insesti. Insesti voidaan määritellä myös laajemmin kuin perheen sisäiseksi hyväksikäytöksi, jolloin se pitää sisällään biologisten lähisukulaisten lisäksi myös äiti- ja isäpuolet sekä sisarpuolet. (Laitinen 2004, 21.) Suomen rikoslaissa (17:§22) on erikseen kohta, joka kriminalisoi insestin: ”joka on sukupuoliyhteydessä oman lapsensa tai tämän jälkeläisen kanssa, oman vanhempansa tai tämän vanhemman tai isovanhemman kanssa taikka veljensä tai sisarensa kanssa, on tuomittava sukupuoliyhteydestä lähisukulaisten kesken”.

## 2.2 Yleisyys Suomessa

Tietoa hyväksikäytön yleisyydestä saadaan kolmesta eri lähteestä, joita ovat viranomaistilastot, viranomaisille tehdyt erillistutkimukset sekä ns. uhritutkimukset. Suomessa on tehty kolme lapsiuhritutkimusta, joista ensimmäinen on Lastensuojeluliiton vuonna 1990 julkaistu koululaisille tehty kysely (Sariola 1990). Kyselyssä noin 8 % 15–16-vuotiaista tytöistä ja 3 % pojista kertoi seksuaalokokemuksesta, jota voidaan pitää hyväksikäyttönä tai ahdisteluna, vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön kanssa (Sariola 2005, 2135). Alle 10–vuotiaista vähemmällä kuin prosentilla oli seksuaalokokemuksia itseään vähintään viisi vuotta vanhemman kanssa. Tutkimuksen mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuu enemmän lähellä murrosikää oleviin ja murrosikäisiin nuoriin kuin pieniin lapsiin. (Sariola 1990, 114.) Toinen uhritutkimus on Lastensuojeluliiton ja Poliisiammattikorkeakoulun vuonna 2008 julkaisema koululaisille tehty kysely, joka perustuu vuonna 1990 tehtyyn kyselytutkimukseen (Ellonen ym. 2008). Myös tämän tutkimuksen mukaan suurin osa hyväksikäyttökokemuksista oli tapahtunut 12 ikävuoden jälkeen. Hyväksikäytön määrät olivat pysyneet lähestulkoon samana, vaikka seksuaalokokemukset yleisesti olivat vähentyneet 20 vuoden aikana. (Ellonen ym. 2008, 101.) Kolmas uhritutkimus on Poliisiammattikorkeakoulun vuonna 2013 julkaistu koululaisille tehty kyselytutkimus, joka on jatkoa edellisille uhritutkimuksille (Fagerlund ym. 2013).

Vuonna 2013 julkaistun lapsiuhritutkimuskyselyn perusteella nuorten seksuaalikokemukset aikuisten kanssa olivat vähentyneet vuosiin 1990 ja 2008 nähden. Kokemukset eivät olleet myöskään edenneet tapahtumien luonteen huomioiden yhtä pitkälle kuin aiemmin. Erityisesti yhdyntään asti edenneet seksuaalikokemukset olivat vähentyneet sekä tyttöjen että poikien kohdalla. Tyttöjen kohdalla pudotus oli reilusta viidestä prosentista prosenttiin ja poikien kohdalla reilusta kolmesta prosentista alle prosenttiin. Tutkimuksen perusteella seksuaalikokemusten vähentymisen lisäksi on vähentynyt niihin liittyvä hyväksikäyttö, ja suurin osa hyväksikäyttötapauksista on koettu 12 ikävuoden jälkeen. (Fagerlund ym. 2013, 82–83.)

### **2.3 Tekijä ja uhri**

Jotta voitaisiin suojella lapsia seksuaaliselta hyväksikäytöltä, on tärkeää tunnistaa hyväksikäytön tekijään liittyviä piirteitä. Tieto hyväksikäyttäjistä on saatavilla vain tapauksista, jotka ovat tulleet viranomaisten tai ammattilaisten tietoon. Toisin sanoen tietoa ei voida saada hyväksikäyttötapauksista, jotka eivät ole paljastuneet tai joista hyväksikäytön kohteeksi joutunut ei ole kertonut. (Sandersson 2002, 82.) Seksuaalirikoksen tekijän profiilia iän, rodun tai sosiaalisen aseman suhteen ei voida määrittää suoraan. Kuitenkin hyväksikäyttäjistä voidaan sanoa jotakin. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on sukupuolittunutta väkivaltaa, jossa suurin osa hyväksikäyttäjistä on miehiä. Osa hyväksikäyttäjistä on vielä itsekkin alaikäisiä. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 134.)

Erityisesti pienten lasten kohdalla on nähtävissä, että suurin osa hyväksikäyttäjistä kuuluu lapsen lähipiiriin. Tekijöinä voivat olla muun muassa perheenjäsen tai sukulainen, naapuri tai perheen ystävä tai tuttava. (Sandersson 2002, 82.) Smithin ja kumppaneiden (2000) tutkimuksessa 90 % hyväksikäyttäjistä oli lapselle tuttuja. Tekijöinä olivat läheisistä isä tai isäpuoli (15,4 %), veli (5,6 %), muu sukulainen (22,1 %), poikaystävä/ystävä (22,4 %) ja muu tuttu (22 %). Lapsen kasvaessa ja elämänpiirin laajentuessa perheen ulkopuolisten tekijöiden määrä kasvaa (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 134).

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä voi esiintyä kaikissa sosiaaliryhmissä sekä erilaisissa perheissä. Seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneelle uhrille ei ole olemassa tiettyä

profiilia, jonka nähtäisiin toistuvan. On nähtävissä, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuu enemmän tyttöihin kuin poikiin. (Fagerlund ym. 2013, 134.) On kuitenkin havaittu, että tytöt kertovat seksuaalisesti hyväksikäytöstä huomattavasti useammin kuin pojat, joten tarkkaa tietoa siitä ei ole, kuinka paljon hyväksikäyttö koskettaa enemmän tyttöjä kuin poikia. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö voi alkaa lapsen ollessa minkä ikäinen hyvänsä. Hyväksikäyttö voi ajallisesti kestää jopa vuosia, mikäli se ei paljastu tai lapsi ei kerro siitä kenellekään. (Sanderson 2002, 47.)

## **2.4 Hyväksikäytön vaikutukset lapseen**

Seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset lapseen voivat vaihdella merkittävästi. Yksimielisiä ollaan siitä, että hyväksikäytöllä on vaikutuksia lapsen elämään, mutta siitä, kuinka vahingoittavia vaikutukset ovat, on käyty väittelyitä. Suurimmassa osassa tutkimuksista on todettu, että hyväksikäytöllä on lapsen elämään vahingollisia vaikutuksia. Toisaalta on pieni määrä tutkimuksia, joiden mukaan hyväksikäytön vaikutuksia ei nähdä niin vahingollisessa valossa. Näissä tutkimuksissa väitetään, että enemmän vahinkoa aiheuttavat aikuisten ja ammatilaisten reaktiot suhteessa lapsen kertomiseen hyväksikäytöstä. Reaktioiden väitetään selittävän traumatisoitumisen, mikä nähdään hyväksikäytetyissä lapsissa. Hyväksikäytön nähdään vaikuttavan monin eri tavoin lapseen ja hyväksikäytön vaikutukset vaihtelevat lasten välillä. Lapset ovat yksilöllisiä ja heidän elämäntilanteensa sekä elinympäristönsä ovat erilaisia. Tästä syystä on vaikeaa suoraan määrittellä hyväksikäytön vaikutuksia lapsiin yleisesti. Pääasiassa vaikutukset näyttäytyvät kuitenkin vahingollisina. (Sanderson 2002, 191.)

Yksi merkittävimmistä hyväksikäytön vaikutuksiin liittyvistä tekijöistä on lapsen ikä tapahtumahetkellä. Näkemykset iän ja vaikutusten vakavuuden välillä ovat ristiriitaisia. Toisten mukaan mitä nuorempi lapsi on, sen todennäköisemmin hyväksikäyttö traumatisoi lasta. Osa tutkijoista on taas esittänyt vastakkaisia argumentteja. Heidän mukaansa nuoremman lapsen "lapsellisuus" tai naiivius suojelee lasta vahingolta ja leimautumiselta. Ristiriitaisuutta on esiintynyt myös sen suhteen, miten hyväksikäytön kesto vaikuttaa lapseen. Osa tutkijoista on esittänyt, että mitä pidempään hyväksikäyttö kestää ja mitä säännöllisempää se on, sen pahemmin se traumatisoi lasta. Osa tutkijoista taas on sitä mieltä, että hyväksikäytön kestolla tai säännöllisyydellä ei ole nähtävissä yhteyttä

hyväksikäytön vaikutuksiin (Finkelhor 1979; Lagmade 1988, Sandersonin mukaan 2002, 198). Toisaalta on esitetty myös täysin vastakkainen näkemys siitä, että hyväksikäytön pidemmällä kestolla olisi vähemmän traumatisoiva vaikutus suhteessa esimerkiksi kerran tapahtuneeseen hyväksikäyttöön. Tätä selitettiin sillä, että pidempään kestänyt hyväksikäyttö saattoi ikäänkuin normalisoitua lapsen mielessä, jolloin lapsi saattoi alkaa pitämään kokemaansa tavallisena, eikä kyseenalaistanut tapahtunutta. (Courtois 1988 Sandersonin mukaan 2002, 194–199.)

Useissa tutkimuksissa on havaittu hyväksikäytön väkivaltaisuuksella olevan merkittävä rooli sen traumatisoivassa vaikutuksessa. Mitä enemmän lapsi kokee fyysistä väkivaltaa hyväksikäyttötilanteessa sen traumatisoivampaa se on lapselle. Lapsen ja hyväksikäyttäjän välisellä suhteella on myös nähty olevan yhteys hyväksikäytön vaikutuksiin. Mitä läheisempi suhde lapsella on hyväksikäyttäjään sen todennäköisempää on, että lapsi kokee tullessa petetyksi. Suhteen ei välttämättä tarvitse perustua verisiteisiin, vaan merkittävämpää on lapsen kokema luottamuksen tunne suhteessa hyväksikäyttäjään. Sandersonin (2002) mukaan lisää tutkimusta lapsen ja hyväksikäyttäjän suhteesta ja sen yhteydestä hyväksikäytön vaikutuksiin kuitenkin vielä tarvittaisiin. (Sanderson 2002, 200–201.)

Kertomisen yhteys hyväksikäytön vaikutuksiin ilmenee kuulijan suhtautumisessa lapsen kertomaan. Lapset saattavat usein pelätä vanhempiensa reaktioita kuulleessaan hyväksikäytöstä. Mikäli vanhemmat reagoivat negatiivisesti lapsen kertomaan voi tämä pahentaa lapsen traumaa sekä hyväksikäytön vaikutuksia. Vanhempien positiivisen reaktion taas on nähty joidenkin kohdalla vähentävän hyväksikäytön vahingollisia vaikutuksia. Sandersonin (2002) mukaan myös tilanteet, joissa lapsi joutuu jatkuvasti kertomaan tapahtuneesta hyväksikäytöstä yhä uudelleen eri viranomaisille voivat toistamiseen traumatisoida lasta (Sanderson 2002, 203–204.)

## **2.5 Tulkinnallisia lähestymistapoja**

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on tarkasteltu eri tulkinnallisista lähtökohdista käsin niin tieteellisen tutkimuksen kuin ammatillisen käytännönkin kentillä (ks. Laitinen 2004, 35–46.) Näissä lähestymistavoissa seksuaalinen hyväksikäyttö määrittyy eri tavoin

suhteessa lähestymistapaan. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on määritelty muun muassa seuraavista lähestymistavoista käsin: yksilöpsykologinen tulkintakehys, perhedynaaminen tulkintakehys, yksilöä patologisoiva tulkintakehys ja feministinen tulkintakehys. (Laitinen 2004, 36.)

Yksilöpsykologinen tulkintakehys on yksi varhaisimmista seksuaalista hyväksikäyttöä ja inestistä käsittelevistä lähestymistavoista. Se pohjautuu psykoanalyttiseen lähestymistapaan ja Freudin viettelyteoriaan ja oidipusteoriaan. Tämä lähestymistapa pitää sisällään voimakkaan moraalisen vivahteen. Freudin teorioiden mukaan naisten kokemat hysteriat ja neuroosit ovat peräisin lapsuudessa koetusta perheen sisäisestä hyväksikäytöstä. Freud päätyi tulkitsemaan potilaidensa hyväksikäyttökertomukset toiveeksi tai fantasiaksi, heidän mielikuvituksensa tuotteeksi. Lähestymistavalla on ollut kauaskantoiset seuraukset, sillä Freudin tulkinnan seurauksena lasten seksuaalisen hyväksikäytön olemassaolo kiellettiin. (Laitinen 2004, 36–37.)

Perhedynaamisessa lähestymistavassa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö nähdään perheen vuorovaikutushäiriönä. Tämän johdosta on etsitty erilaisia tyypillisiä inestiperheitä ja niitä on luokiteltu perheen vuorovaikutuspiirteiden mukaisesti. Yhtenä tällaisena luokiteltuna perhemallina on "häiriintynyt miesvaltainen valtapeli", jossa vanhempien vuorovaikutus on yksisuuntaista isän käyttämää valtaa perheessä. Mallin mukaan isä kontrolloi perhettään ja pitää heitä omaisuutenaan. Äidin vetäytyminen tilanteesta aiheuttaa sen, että perheen tytär joutuu ottamaan äidin roolit hoidettavakseen, myös isän tarpeista huolehtimisen. Tässä lähestymistavassa nähdään, että hyväksikäytön syntymiseen vaikuttavat äiti ja uhriksi joutuva lapsi ja hyväksikäyttö on seurausta toimimattomasta perheen vuorovaikutuksesta. Tekijää ei vastuuteta teoistaan, vaan hänet nähdään tilannetekijöiden uhrina. (Laitinen 2004, 39–40.)

Yksilöä patologisoivan tulkintakehyksen mukaan lasta seksuaalisesti hyväksikäyttävä aikuinen on häiriintynyt. Hyväksikäytön nähdään johtuvan hyväksikäyttäjän kehittymättömästä persoonallisuudesta sekä tämän omasta patologisuudesta. Hyväksikäyttäjää määrittänyt persoonallisuudeltaan poikkeavaksi ja yhteiskunnan järjestykselle vaaralliseksi. Tästä syystä yhteiskunnan sanktiot hyväksikäyttäjää kohtaan nähdään oikeutettuina. Tämän näkemyksen mukaan hyväksikäyttäjiksi määrittyvät

henkilöt, jotka on määritelty suhteessa valtaväestöön poikkeaviksi. Hyväksikäyttäjiä ei kuitenkaan voida tämän mallin mukaisesti määrittää valtaväestöstä erilliseksi ihmisryhmäksi. (Laitinen 2004, 41–43.)

Feministinen näkemys lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuu sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Hyväksikäytön nähdään olevan miesten naisiin ja tyttöihin kohdistamaa sortoa ja seksuaalista vallankäyttöä. Tulkinnan taustalla on yhteiskuntien patriarkaalisuus, eli miesten sukupuolen tuottama etuoikeus ja vallankäytön mahdollisuus suhteessa naisiin. Tämän nähdään toteutuvan perheen sisällä, jolloin ajatellaan, että lapsilla on suhteessa vanhempiin vähemmän valtaa. Seksuaalisessa hyväksikäytössä näkemys korostaa sitä, että valtaosa hyväksikäyttäjistä on miehiä ja valtaosa uhreista on tyttöjä. Feministinen tulkintakehys korostaa vallan ja sukupuolen asemaa suhteessa seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä nostaa esiin uhrin ja uhriutumisen. (Laitinen 2004, 43–44.)

Eri tulkintakehyksistä on huomattavissa, että seksuaalisen hyväksikäytön tekijöitä sekä uhreja voidaan tarkastella erilaisista näkemyksistä käsin. Laitisen (2004, 46) mukaan eri tulkintakehykset eivät kommunikoi suoraan hyväksikäytön uhrien kokemusten kanssa, mutta ne vaikuttavat siihen, miten uhreihin suhtaudutaan yhteiskunnassa kuten tiedotusvälineissä, poliittisessa päätöksenteossa sekä ammatillisissa kohtaamisissa. Omassa työssäni tulkintakehykset tulevat esiin hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden erilaisissa tilanteissa, joissa kuvataan hyväksikäyttöä sekä siitä kertomista. Tulkintakehykset tulevat näkyväksi hyväksikäytettyjen pohtiessa hyväksikäytöstä kertomista. Millaisena hyväksikäyttö ja kertominen kussakin yhteiskunnassa, yhteisössä tai yksilön elämänpiirissä nähdään.

## **2.6 Lapsen tieto**

Lapset tuottavat tietoa sekä puhetta itselleen merkityksellisistä asioista monin eri tavoin. Lapsen tuottama puhe aroista ja henkilökohtaisista asioista edellyttää lapselta harkintaa, onko lapsen ja puhumisen kohteena olevan henkilön suhde asioiden esille nostamiseen riittävän turvallinen. Lapsen ei välttämättä ole helppoa pyytää aikuista kuuntelemaan, mitä hänelle on tapahtunut. Lapset viestivätkin asioita puheen lisäksi olemuksellaan sekä käyttäytymisellään. Paljon on käyty keskusteluja siitä, miten lapsilta saadaan kerättyä

tarvittavaa tietoa ja mitä asioita lapselta voi kysyä. Erityisesti keskusteluita on käyty ammattilaisten parissa, jotka kohtaavat lapsia työkseen esimerkiksi lastensuojelussa. Hurtig (2006) on määritellyt lasten tiedon kokoamiseen liittyviä ja sitä rajoittavia tulkintakehyksiä. Ne elävät ammatillisissa keskusteluissa sekä käytännön työssä lasten parissa (Mts. 170–171.) Niiden avulla Hurtig on määritellyt tekijöitä, jotka saattavat estää tiedonkeruuta lapselta. Esittelen seuraavaksi lyhyesti Hurtigin (2006) jäsentämät tulkintakehykset.

*Perhe-kehys* rajoittaa lapsilähtöistä tiedonkeruuta, sillä lapsi nähdään ensisijaisesti perheen jäsenenä ja näiden suhteiden kautta. Tiedonkeruuta leimaa asioiden tarkastelu aikuisten tarpeiden näkökulmasta. *Kestämis-kehys* ajattelin mukaan lapsi unohtaa ikävät ja traumaattiset kokemukset tai nämä korjaantuvat itsestään. Olennaisena näyttäytyy se, että lapsi kestää paljon sekä toipuu ilman ulkopuolista apua. *Särkymis-kehys* ajattelun mukaan lapsi särkyä, mikäli häneltä kysytään asioista, joista lapsi ei halua kertoa. Lasten kokemuksista kysymisen ajatellaan edellyttävän erityistä ammattitaitoa. *Lojaalisuus-kehysten* mukaan lapset ovat tiedon tuottamisen suhteen lojaaleja esimerkiksi suhteessa vanhempiinsa. Oletuksena on, että lapset eivät kerro perhe-elämän vaikeuksista kuten perheessä tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tämä saattaa estää työntekijää kysymästä asiasta. *Seuraus-kehys* ajattelun mukaan lapsen tiedon keräämiseen liittyy vaara siitä, että lapsi joutuu kohtaamaan seuraukset tiedon paljastamisesta tai asioista puhumisesta. Lapsi voi joutua tilanteeseen, jossa vanhemmat vaativat häntä kertomaan, mistä asioista tämä on ulkopuolisille puhunut ja rangaista lasta, vaikka lapsi ei olisi kertonut mitään. (Hurtig 2006, 170–171)

Nämä tulkintakehykset avaavat käsityksiä liittyen lapsen tuottamaan puheeseen ammattilaisille. Kehyksistä välittyy kuva siitä, miten lapsen puhetta saatetaan tulkita tai miten ammattilaiset saattavat ohjata puhettaan kerätessään tietoa lapsen elämästä. Näiden tiedokeruuta rajoittavien kehysten tiedostaminen saattaa auttaa ymmärtämään paremmin suhtautumista lapsen kertomaan ja lapsen tuottamaan puheeseen perhe-elämästään. Lapsen tuottama puhe vaikeista, läheisiä ja perhettäkin koskettavista asioista on tämän tutkielman keskiössä.



## 2.7 Hyväksikäytöstä kertominen

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhumiseen liittyy useita eri ulottuvuuksia. Kyseessä voi olla puhetta itselle eli itsereflektiota, puhetta ulkopuolisille tai yleisempää tiedon välittämistä laajemmalle joukolle. Tieto, tunteet sekä tunnetilat ovat yhteydessä hyväksikäytöstä puhumiseen. (Laitinen 2006, 171). Omassa työssäni pääpaino on hyväksikäytöstä kertomisesta ulkopuolisille.

Hyväksikäytöstä kertomista on kuvattu eri termein. Suomenkielisissä julkaisuissa kertomista on kuvattu termein: *kertominen*, *julkitulo*, *paljastuminen*, *puhuminen* ja *puhumattomuus* (Laitinen 2006, 172). Kansainvälisissä julkaisuissa seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista tai sen paljastumista kuvaavana terminä käytetään pääosin termiä *disclosure*. Sillä viitataan seksuaalisen hyväksikäytön julkituloon, jolloin lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on tullut julki, joko lapsen tai jonkun muun henkilön kertomana tai muuta kautta. Muuta kautta julkitulolla voidaan tarkoittaa sellaista tilannetta, jossa hyväksikäyttö paljastuu ulkopuoliselle tapahtuma-aikana esimerkiksi ulkopuolisen todistaessa hyväksikäyttöä. Termillä *delayed disclosure* viitataan viivästyneeseen julkituloon. Tällä viitataan esimerkiksi tilanteeseen, jossa lapsi voi kertoa hyväksikäytöstä vasta aikuisiällä. (Schaeffer ym. 2011.) Tässä työssä käytän termejä kertominen sekä puhuminen, joilla viitataan aktiiviseen kertomiseen. Tällä suljen pois hyväksikäytön ilmitulon muuta kautta kuin lapsen kertomana, kuten paljastumalla tai jonkun muun kuin lapsen kertomana.

Alaggia (2004) on esittänyt seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen liittyvän mallin, jossa on kuvattu hyväksikäytöstä kertomisen dynamiikkaa. Alaggia (2004) erotteli hyväksikäytöstä kertomisen tarkoituksenmukaiseen, tahattomaan sekä johdateltuun kertomiseen. Tyypillisimmin hyväksikäytöstä kerrotaan Alaggian (2004) mukaan tarkoituksenmukaisesti. Johdateltu kertominen liittyy esimerkiksi juridisiin prosesseihin sekä erilaisiin terapeutteihin haastatteluihin. Tällöin lapselle esitetään johdattelevia kysymyksiä, jotka saavat lapsen kertomaan hyväksikäytöstä. Tahattomalla kertomisella Alaggia (2004) tarkoittaa hyväksikäytön paljastumista esimerkiksi niin, että ulkopuolinen henkilö todistaa tapahtuneen hyväksikäytön ja kertoo siitä.

Mallin mukaiset kertomisen tyypit Alaggia (2004) on luokitellut käyttäytymiseen liittyviin vihjeisiin, tietoiseen kertomisesta pidättäytymiseen sekä kertomisen laukaiseviin tekijöihin. Käyttäytymiseen liittyvät vihjeet näyttäytyivät yhtenä tapana kertoa, että jotakin on vialla. Näitä lapsen käyttäytymiseen liittyviä vihjeitä olivat muun muassa lapsen raivokohtaukset, takertuminen, kotoa karkaaminen tai kotona ajanvietämisen välttäminen. Lapsi pyrkii käyttäytymisellään kertomaan tapahtuneesta ja saamaan aikuiset huomaamaan jonkin olevan huonosti. Osa tutkimukseen osallistuneista päätti tietoisesti olla kertomatta tapahtuneesta hyväksikäytöstä. Syitä kertomattomuuteen olivat tunne siitä, että heitä ei uskottaisi, itsesyytökset, häpeä, pelko sekä se, etteivät he halunneet tuottaa harmia muille kertomalla tapahtuneesta. Noin kolmasosa raportoi, ettei heillä ollut lapsuudessa mitään kerrottavaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyen, sillä he eivät joko tienneet tapahtuneen olleen hyväksikäyttöä tai he eivät muistaneet tapahtunutta. Vasta aikuisuudessa lapsuuden tapahtumien muistelu ja tapahtuneiden muistaminen saivat heidät kertomaan hyväksikäytöstä. Tietyt tapahtumat laukaisivat muistoja lapsuuden traumakokemuksista. (Alaggia 2004.)

Tutkimusten mukaan seksuaalisesti hyväksikäytetyt lapset päätyvät kertomaan hyväksikäytöstä vain harvoin lapsuuden aikana. On arvioitu, että 30–80 % hyväksikäytetyistä lapsista ei paljasta tapahtunutta ennen aikuisuutta. (Alaggia & Kirschenbaum 2005, 227.) Hyväksikäytöstä jää harvoin fyysisiä tai muita todisteita, jotka mahdollistaisivat hyväksikäyttöön puuttumisen. Tämän vuoksi puuttumisen monesti mahdollistaa vain se, että lapsi kertoo hyväksikäytöstä. Kertomattomuus voi johtaa siihen, että hyväksikäytetyt lapset jäävät pidemmäksi aikaa hyväksikäytön uhreiksi eivätkä saa tarvitsemaansa apua tapahtuneen psyykkiseen käsittelyyn. Kertomattomuus voi altistaa myös muita lapsia hyväksikäytön uhreiksi, mikäli hyväksikäyttäjä ei jää kiinni. Hyväksikäytetty lapsi jää monesti yksin ison pulman kanssa, kertoako hyväksikäytöstä vai ei. (Goodman-Brown ym. 2003, 526.)

Osa lapsista kuitenkin päätyy kertomaan hyväksikäytöstä. Näistä lapsista kaikki eivät kerro heti, vaan saattavat kertoa siitä eripituisella viiveellä aina päivistä kuukausiin tai jopa vuosiin. (Goodman-Brown ym. 2003, 526.) Schönbucherin ja kumppaneiden (2012) mukaan alle kolmasosa hyväksikäytön kohteeksi joutuneista kertoi tapahtuneesta välittömästi (*immediate disclosure*) eli ensimmäisen vuorokauden aikana tapahtuneen

jälkeen. Suurin osa viivytti kertomista (*delayed disclosure*), pisimmillään jopa seitsemän vuoden ajan. Laitisen (2006) mukaan lapsuudessa koettu seksuaalinen hyväksikäyttö on ollut hänen tutkimuksessaan haastatelluille aikuisille asia, josta ei ole kerrottu. Se on ollut heille puhumatonta asia eripituisia aikoja, pisimmillään erään haastateltavan kohdalla 51 vuotta. (Laitinen 2006, 179- 180.)

Kertomisen viivyttämiseen on nähty liittyvän uhrin ikä, sukupuoli sekä kulttuurinen tausta. On havaittu, että pojat ja miehet sekä nuoremmat uhrit viivyttävät pidempään seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista (Schaeffer ym. 2011, 344). Pojat eivät kerro seksuaalisesta hyväksikäytöstä yhtä todennäköisesti kuin tytöt, sillä pojat pelkäävät leimautuvansa uhreiksi (Alaggia 2005, 5). Poikien kohdalla hyväksikäyttäjinä ovat pääasiassa miehet, jolloin homoseksuaaliksi leimautuminen voi estää poikia kertomasta hyväksikäytöstä (Goodman-Brown ym. 2003, 3). Tiettyihin kulttuureihin liittyy normeja, jotka voivat estää uhreja kertomasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä (Gilligan & Akhtar 2006, 1373–1374.)

Laitisen (2006) mukaan kertomatta jättäminen tai puhumattomuus ovat seurausta siitä, että uhreilla ei ole ollut mahdollisuutta tuoda asiaa julki. Heidän suunsa ovat sulkeneet sanojen puute tapahtumista sekä niihin kytkeytyneistä tunteista, häpeä, itsen kokeminen pahaksi ja seksuaalisen hyväksikäytön aiheuttajaksi. Puhumattomuutta on aiheuttanut myös tapahtumien torjunta. Tapahtumat ovat voineet olla niin traumaattisia, että arjen selviytymisen kannalta on haluttu sulkea ne tietoisuudesta. Jokainen uhri on kuitenkin miettinyt kertomisen mahdollisuutta, mutta eri tekijät kuten ruumiillinen ja tiedollinen häpeä ovat saaneet heidät sulkemaan suunsa. (Laitinen 2006, 179- 180.) Schönbacherin ja kumppaneiden (2012) mukaan yleisiä syitä kertomisen viivyttämiseen olivat halu unohtaa seksuaalinen hyväksikäyttö, häpeän tunteet ja leimautuminen sekä uhrin kykenemättömyys ymmärtää hyväksikäyttöä tapahtumahetkellä. (Schönbacher ym. 2012, 3486- 3513.)

Useissa tutkimuksissa on tuotu esiin seksuaalisen hyväksikäyttökokemuksen vakavuuden sekä määrän vaikuttavan hyväksikäytöstä kertomiseen (Kogan 2004; Hershkowitz ym.2007). Koganin (2004) sekä Hershkowitzin ja kumppaneiden (2007) mukaan useat hyväksikäyttökokemukset sekä niiden rajuus näyttävät viivästyttävän seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista. Lisäksi Paine ja Hansen (2002) havaitsivat, että seksuaalisesta

hyväksikäytöstä kertominen viivästyä lähes kaksi kertaa kauemmin, mikäli hyväksikäyttäjä käytti fyysistä väkivaltaa lasta tai lapsen perhettä kohtaan. Goodmann-Brownin ja kumppaneiden (2003) mukaan lapset, joiden hyväksikäyttäjät olivat perheenjäseniä, kertoivat hyväksikäytöstä huomattavasti harvemmin, kuin ne lapset, jotka tulivat hyväksikäytetyiksi perheen ulkopuolisen henkilön taholta.

On myös nähtävissä eroja siinä, kenelle lapset tapahtuneesta hyväksikäytöstä kertovat. Schönbacherin ja kumppaneiden (2012) mukaan hyväksikäytöstä kerrottiin useammin kavereille kuin vanhemmille. Kukaan haastateltavista ei kertonut seksuaalisesta hyväksikäytöstä välittömästi viranomaisille. (Schönbacher ym. 2012, 3486- 3513.) Smithin ja kumppaneiden (2000) toteuttamassa kansallisessa tutkimuksessa haastateltiin lapsena seksuaalisesti hyväksikäytettyjä naisia ja saatiin samankaltaisia tuloksia siitä, kenelle seksuaalisesta hyväksikäytöstä oli kerrottu. Tutkimuksen mukaan hyväksikäytöstä kerrottiin eniten ystäville. Vain harva (12 %) kertoi hyväksikäytöstä viranomaisille. (Smith ym. 2000, 285.) Myös Crisman ja kumppaneiden (2004) mukaan nuoruudessaan seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneista italialaisnuorista yli puolet kertoivat hyväksikäytöstä ensimmäisen kerran ystävälleen (Mts. 1041).

Hyväksikäytöstä kertomiseen liittyy kertomisen mahdolliset seuraukset. Kertomiseen voi vaikuttaa se, mitä kertominen aiheuttaa lapsen elämässä sekä miten henkilö, jolle hyväksikäytöstä kerrotaan, suhtautuu kuulemaansa. (Laitinen 2006, 184.) Laitisen (2006, 183) mukaan lapsen tulkinta aikuisen reaktiosta tämän kertomaan voi vaikuttaa lasen päätökseen siitä, kertooko hän hyväksikäytöstä vai ei. Mikäli kertomisen oletetaan aiheuttavan negatiivisia seurauksia, lapsi voi jättää kertomatta. Laitisen tutkimuksessa uhrien kokemukset siitä, miten heidän kertomiseensa on suhdattu ovat vaihdelleet. Kuulijat eivät ole joko halunneet kuulla asiasta lisää, tapahtunut on mitätöity tai sitä on kauhisteltu, asiaa ei ole otettu todeksi tai se on koettu käsittämättömänä. Hyväksikäytön uhrin ovat jo kokeneet traumaattisen tapahtuman, jolloin kertominen voi näyttäytyä vaikeana, mikäli kuulijan reaktio on negatiivinen. Tämä saattaa siirtää kertomisen myös muille areenoille. Näitä muita puhumisen aarenoita on syntynyt Internetin myötä. Internetin keskustelupalstat avaavat mahdollisuuden jakaa kokemuksia sekä saada vertaistukea tai jopa ammattiauttajien tukea anonyymisti. (Laitinen 2006, 182–188.)

### **3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS**

Tässä tutkielmassa tarkastelen sitä millaisena ilmiönä lapsuudessa koetusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy kansainvälisesti. Tarkastelen miten hyväksikäytöstä kertomista on kansainvälisesti tutkittu sekä miten lapset kertovat hyväksikäytöstä. Jälkimmäiseen liittyen tarkastelen erikseen kenelle hyväksikäytöstä päädytään kertomaan sekä mitkä tekijät ovat yhteydessä hyväksikäytöstä kertomiseen tai sen salaamiseen.

Tutkielman aineistona toimivat kansainväliset tutkimusartikkelit, joita käsittelen soveltaen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Suomessa hyväksikäytöstä kertomista on tutkittu vähän. Kansainvälisesti aihetta on lähestytty tutkimuksen näkökulmista laajemmin. Lapsen kohdistuvan seksuaalisen hyväksikäytön paljastuminen voi olla monesti kiinni siitä, että lapsi kertoo hyväksikäytöstä, sillä usein seksuaalisesta hyväksikäytöstä ei ole saatavilla muuta todistusaineistoa. On tärkeää koota olemassaolevaa tietoa aiheeseen liittyvästä kansainvälisestä tutkimuksesta, jotta olemassaolevaa tutkimustietoa voidaan hyödyntää myös Suomessa. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus mahdollistaa tiedon keräämisen aiheesta systemaattisesti.

Sovellan tässä työssä pääasiassa Aveyardin (2010) julkaisemaa opasta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamiseksi sosiaali- ja ihmistieteiden alalla. Tämän lisäksi käytän Kallion (2006), Macdonaldin (2003) sekä Rutterin ja kumppaneiden (2010) julkaisemia oppaita ja artikkeleita koskien systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemistä.

#### **3.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus**

Systemaattisella kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan kattavaa tutkimusta ja tulkintaa tietystä aihealueesta (Aveyard 2010, 6). Kirjallisuuskatsauksella on monia tarkoituksia. Se on tutkimusmetodi, jonka avulla voidaan saada tiivistetty tietopaketti tietystä tutkimusaiheesta. Tiiviissä muodossa pystytään käsittelemään laaja määrä eri tutkimuksia sekä niiden keskeisiä tuloksia. Lisäksi kirjallisuuskatsausten avulla tutkijat voivat saada ideoita tulevaisuuden tutkimusaiheista. Niiden avulla voidaan myös vertailla tutkimuksia

keskenään. Voidaan tarkastella, miten saman aihepiirin tutkimukset saavat erilaisia ja jopa keskenään ristiriitaisia tutkimustuloksia. (Petticrew & Roberts 2006.) Tässä työssä kerään tietyn aihealueen tutkimuksista tiivistetyn tietopaketin.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on osa synteettistä tutkimustapaa. Englanninkielisessä kirjallisuudessa luonteeltaan synteettistä, kokonaiskuvaa tavoittelevaa tutkimusta kuvataan käsittein *literature review* tai *meta-analysis*. Suomenkieleen käsitteet taipuvat seuraavanlaisesti: jälkimmäisestä käytetään käsitettä meta-anaalyysi ja ensin mainitusta kirjallisuuskatsaus, review-tutkimus tai systemoitu kirjallisuuskatsaus. Akateemisessa puhekielessä meta-analyysiä ja review-tutkimusta käytetään lähes toistensa synonyymeina. Metodikirjallisuudessa näiden välille tehdään selkeä ero. Meta-analyysillä kuvataan numeerisessa olevan, useasta lähteestä kootun datan käsittelyä kun taas review -tutkimusta käytetään luonteeltaan ei-numeerisessa olevan aineksen käsittelystä. (Kallio 2006, 19.) Yksi tapa toteuttaa synteettistä tutkimusta on narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkija kokoaa aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja tekee niistä yhteenvedon. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus voidaan toteuttaa ilman selkeästi määriteltyä tutkimusstrategiaa eikä sen teossa noudateta samanlaista systemaattisuutta kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa (Macdonald 2003, 9; Aveyard 2010, 17.)

Kirjallisuuskatsauksen systemaattisuus on Aveyardin (2010) mukaan tärkeää, jotta kaikki olemassaoleva tieto tietystä aiheesta saadaan yhdistettyä. Cochrane collaboration on kehittänyt tunnetuimman menetelmän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen laatimiseen. Tässä menetelmässä ohjeistetaan tarkasti systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisen eri eri vaiheet. Cochrane collaboration on vuonna 1993 perustettu merkittävä kansainvälinen organisaatio, jonka tavoitteena on tuottaa systemaattisia kirjallisuuskatsauksia terveydenhuollon interventioiden tehokkuudesta. Systemaattisella kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan Aveyardin (2010) sanoin kirjallisuuskatsauksia, joissa on noudatettu tarkoin Cochrane collaborationin menetelmää kirjallisuuskatsauksen laatimisessa. (Aveyard 2010, 14.)

Cochrane collaborationin menetelmässä tutkijan tulisi hakea tutkimuksia kirjallisuuskatsaukseen myös haastattelemalla aihetta tutkineita tutkijoita, jotta

kirjallisuuskatsauksessa voitaisiin hyödyntää tutkimuksia, joita ei vielä ole edes julkaistu tai tutkimuksia, joita ei ole hyväksytty julkaistavaksi. On perusteita olettaa, että tutkimuksia saatetaan julkaista rajatuin kriteerein sen perusteella mitä tulokset näyttävät esimerkiksi jonkin intervention hyödyllisyydestä. Menetelmässä tutkija muodostaa tämän jälkeen sisäänotto- ja poissulkukriteerit tutkimuskysymyksen mukaisesti, jotta tutkija varmistuu siitä, että relevantit tutkimukset valikoituvat kirjallisuuskatsaukseen. Seuraavassa vaiheessa tutkija arvioi kriittisesti katsaukseen valikoituneita tutkimuksia ja jättää katsauksen ulkopuolelle ne tutkimukset, jotka eivät täytä sisäänottokriteereitä. Viimeiseksi tutkija yhdistää tutkimusten tulokset systeemaattista lähestymistapaa noudattaen. (Aveyard 2010, 14–15.)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen on tiukasti määriteltyä ja niiden toteuttaminen on aikaa vievää. Aveyardin (2010) mukaan niiden toteuttaminen vaatii usein useamman kokeneen tutkijan työpanoksen. Aveyard (2010) painottaa, että vaikka aloitteleva tutkija ei pystyisi täydellisesti noudattamaan Cochrane collaborationin ohjeita kirjallisuuskatsauksen laatimisessa, voi kirjallisuuskatsauksen toteuttaa systemaattisella lähestymistavalla. Näin toteutettua kirjallisuuskatsausta voidaan kutsua systemaattiseksi kirjallisuuskatsaukseksi, vaikka tutkija ei olisi käyttänyt yhtä tiukkaa ja yksityiskohtaista Cochrane collaborationin menetelmää sen toteuttamisessa. (Aveyard 2010, 15–16.) Omassa työssäni toteutan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen Aveyardin (2010) kuvailemalla systemaattisella lähestymistavalla.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkija ei kerää varsinaisesti omaa ensikäden empiiristä aineistoa, vaan käyttää ja kokoaa muiden tutkimuksia ja niiden tuottamia tuloksia aineistonaan. Tutkimuksen logiikka rakentuu aiemmin julkaistujen tutkimusten analyysien synteisiin. (Kallio 2006, 20.) Tätä kautta tutkija voi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla synnyttää aiheesta uusia näkökulmia (Aveyard 2010, 8). Tässä työssä on perusteltua käyttää systemaattista kirjallisuuskatsausta, sillä aihetta ei ole Suomessa tutkittu, jolloin kokonaiskuva aihepiiriin kansainvälisistä tutkimuksista tuo lisäarvoa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkimukseen Suomessa. Tutkimusten avulla voidaan saada sekä kuvailevaa että kokoavaa tietoa, mutta myös uusia näkökulmia sekä mahdollisia tutkimusaiheita aihealueesta.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tulee pitää sisällään selkeästi määritelty tutkimuskysymys, selkeästi dokumentoitu menetelmäosio, tulosten analyysi ja esittely - osio sekä pohdintaosio, jossa esitellään tutkimuksen johtopäätökset (Aveyard 2010, 20). Kirjallisuuskatsauksen systemaattisuus on tärkeää, jotta kaikki saatavilla oleva tieto tulee yhdistetyksi. Tutkijan tulee raportoida systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheet tarkasti, jotta lukija kykenee arvioimaan tutkimuksen systemaattisuutta ja tätä kautta tutkimuksen luotettavuutta (Aveyard 2010, 14, 20).

### **3.2 Protokolla sekä tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit**

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen alkuvaiheessa tutkijan tulee tehdä protokolla eli tutkimussuunnitelma. Protokollan avulla tutkija varmistaa kirjallisuuskatsauksen systemaattisuuden sekä parantaa tutkimuksen avoimuutta. Protokollan avulla pyritään takaamaan se, että kirjallisuuskatsaus vastaa juuri sille esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Protokollan tulisi sisältää yleiskatsaus tutkittavasta aihealueesta. Lisäksi protokollassa tulisi esittää tutkimuskysymykset, sisäänotto- ja poissulkukriteerit, käytettävä tutkimusmetodi, tiedonhakustrategia sekä tutkimuksen toteutuksen aikataulu, kuinka tutkija arvioi tutkimuksia ja kuinka tutkija aikoo muodostaa tutkimuksista synteessin. (Rutter ym. 2010, 21–26; Macdonald 2003, 5.)

Toteutin protokollan eli tutkimussuunnitelman ennen varsinaista tutkielman aineistonkeruu vaihetta. Tutkimussuunnitelmassa merkittävässä roolissa olivat sekä tutkimuskysymysten laatiminen että sisäänotto- ja poissulkukriteerien alustavat määrittelyt. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa sisäänotto- ja poissulkukriteereillä tarkoitetaan niitä kriteereitä, joiden perusteella tutkimus valikoituu kirjallisuuskatsaukseen tai jää sen ulkopuolelle. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien tulisi perustua tutkimuskysymykseen. Pyrkimyksenä on valikoida mahdollisimman edustava joukko luotettavia tutkimuksia (Metsämuuronen 2011, 47). Sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostamisen jälkeen tutkija valikoi kirjallisuuskatsaukseen mukaan otettavat tutkimukset muodostettujen kriteerien perusteella. (Rutter ym. 2010, 38.) Sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostamiseen voi liittyä myös käytännön kysymyksiä kuten tutkimuksen ajalliset resurssit (Aveyard 2010, 72).



Tutkielmani sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostamiseen vaikuttivat sekä tutkimuskysymykseni että opinnäytetyön tekemiseen liittyvät rajoitteet. Ensisijaisesti loin sisäänotto- ja poissulkukriteerit tutkimuskysymysteni perusteella. Toissijaisesti tutkielman sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostamiseen vaikuttivat opinnäytetyön tekemiseen liittyvät rajoitteet. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen vaatii aikaa ja vaivannäköä. Aveyardin (2010, 15–16) mukaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen voi toteuttaa myös opinnäytetyön tekijä, vaikka kirjallisuuskatsausta ei toteutettaisi yhtä yksityiskohtaisesti kuin tutkimuslaitokset kirjallisuuskatsauksien toteuttamiselta vaativat. Opinnäytteen tekijä voi hyödyntää yleisiä periaatteita, joita systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen liittyy.

Pro gradu-tutkielman valmistuminen tietyssä rajallisessa aikataulussa on yksi sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostamiseen liittyvä rajoite. Aineiston keräämiseen käytettävä aika sekä aineiston laajuus tulee ottaa tällöin huomioon. Koska aineiston tulee olla rajattu, niin valikoin tutkielmaan mukaan otettavaa aineistoa vuosiluvun sekä kielen mukaan. Valitsin aineistooni vain kansainvälisiä artikkeleita, poissulkien Suomessa aiheesta tehdyt tutkimukset. Sisäänottokriteereihin valitsin englannin kielen sekä 2010-luvulta aineiston keräämispäivään mennessä julkaistut tutkimusartikkelit. Aineistoni keräsin elektronisista tietokannoista, sillä aineistoa oli saatavilla tätä kautta riittävästi. Käyttämäni elektroniset tietokannat valikoin sen perusteella, miten niiden kautta haetut tutkimukset tukivat tutkimuskysymystäni sekä juuri tätä kyseistä opinnäytettä. Valitsin tietokantoja, jotka sisältävät pääasiassa sosiaalitieteiden tutkimuksia, sillä olen tekemässä sosiaalityön pro gradu-tutkielmaa. Jätin esimerkiksi pois psykologian tutkimuksia sisällään pitävän tietokannan, sillä aineisto olisi kasvanut liian laajaksi, mikäli olisin käyttänyt myös näitä tietokantoja. Käytin tutkielmassani vain maksuttomasti saatavilla olevia artikkeleita. Poissuljin tutkielman ulkopuolelle maksulliset artikkelit, vaikka ne muuten olisivat täyttäneet sisäänottokriteerit.

Seuraavaksi esittelen sisäänotto- ja poissulkukriteerit tiivistetysti.

### **Sisäänottokriteerit**

- Englanninkieliset artikkelit
- Vuonna 2010 tai sen jälkeen julkaistut artikkelit (aineiston keräämispäivään saakka)
- Tutkimusartikkelit, jotka perustuvat empiiriseen aineistoon
- Yliopiston tietokantojen kautta maksuttomasti saatavilla olevat artikkelit
- Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset tutkimukset
- Kansainväliset julkaisut
- Vertaisarvioidut artikkelit

### **Poissulkukriteerit**

- Muut kuin englanninkieliset artikkelit
- Ennen vuotta 2010 julkaistut artikkelit
- Kirjallisuuskatsaus artikkelit
- Maksulliset artikkelit
- Kotimaiset julkaisut
- Artikkelit, joita ei ole vertaisarvioitu

## **3.3 Hakusanat**

Aineiston keräämisen aloitin tekemällä elektronisiin tietokantoihin koehakuja. Aveyardin mukaan (2010, 68) systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemisessä on tärkeää luoda järjestelmällinen tiedonhakustrategia, jotta voi paikantaa mahdollisimman laajasti sekä kattavasti tutkimuskysymykseen liittyvät julkaisut. Koehauissa käytin eri hakusanoja, jotka otin aiheeseen liittyvien artikkeleiden avainsanoista. Artikkelit on asiasanoitettu ja syötetty tietokantoihin avainsanojen perusteella. Hakuja tehdessä tulee käyttää näitä samoja avainsanoja. (Aveyard 2010, 77.) Eri hakusanoja testaamalla pyrin löytämään sellaiset hakusanat, joilla saisin rajattua aineistoa mahdollisimman tarkasti tutkielman aiheeseen liittyen. Alustavien koehakujen perusteella sekä tiedonhaun rajaamiseen saamieni ohjeiden myötä muodostin hakulausekkeen, jolla parhaiten rajasin aineistoa aiheen kannalta sekä säilytin relevanteimmat aiheeseen liittyvät julkaisut. Lopullinen hakulausekkeeni

muodostui seuraavanlaiseksi: ((*“child abuse” OR “child sexual abuse” OR “abused children” AND disclosure*)).

Ennen lopullisen hakulausekkeen muodostumista tein seuraavanlaisia hakuja: *sexual abuse AND child\* AND disclosure OR tell\** sekä *sexual abuse OR sexual victimization OR sexual exploitation OR sexual assault OR sexual misuse OR child molestation OR sexual maltreatment OR child rape OR incest AND child\* AND disclosure OR tell\**. Näillä hakusanoilla tehdyt haut olivat liian laajoja. Kokeilin myös etsiä sanakirjasta synonyymia termille *disclosure*. Tämän kautta kokeilin hakea termillä *self-disclosure* termin *disclosure* sijasta, mutta tällä termillä tuloksia ei tullut. Tätä kautta päädyin siihen, että termi *disclosure* kuvaa parhaiten sitä, mitä tutkimuskysymyksilläni haluan selvittää. Tein myös hakulausekkeen, jolla sain paljon tuloksia, mutta joka osoittautui liian monimutkaiseksi ja liikaa virkkeitä sisältäväksi. Myös hakutulokset olivat tällä hakulausekkeella liian laajoja. Kyseinen hakulauseke oli ((*sexual abuse OR sexually abused children AND disclosure OR disclosure of child sexual abuse OR disclosure of information*)). Lopullisen hakulausekkeen muokkaamiseen sekä tietokantojen valikoimiseen sain neuvoja Jyväskylän yliopiston kirjaston tiedonhaun asiantuntijalta. Kävimme yhdessä läpi eri hakusanoja sekä tietokantoja, joista hakuja tulisi tehdä. Tätä kautta päädyin lopulliseen hakulausekkeeseen sekä sain rajattua tietokannat niin, että ne tukevat juuri tätä kyseistä opinnäytettä sekä tutkimuskysymystä.

### 3.4 Tietokannat

Tein koehakuja Jyväskylän yliopiston kirjaston sosiaalityön, psykologian sekä yhteiskuntatieteiden yhteisiin tietokantoihin. Tein koehaut vain kansainvälisiin tietokantoihin. Kartoittavien koehakujen sekä tiedonhakuun saamieni ohjeiden perusteella valitsin tutkielmaani seuraavat tietokannat.

1. Academic Search Elite (EBSCO)
2. Social services abstracts
3. Sociological abstracts

Päädyin jättämään tarkastelun ulkopuolelle joitakin tietokantoja, vaikka alustavia koehakuja niihin teinkin. Lopullisen tarkastelun ulkopuolelle jäivät seuraavat tietokannat: Web of Science (ISI), Ingenta Connect, SAGE Journals Online, SCOPUS (Elsevier API), Social Care Online, ProQuest Psychology Journals ja International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Elsevier). Tietokannat, jotka päädyin valitsemaan pitävät sisällään sosiaalityön kannalta relevanttia tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksen ulkopuolelle rajatut tietokannat pitävät sisällään myös muita tieteenaloja koskettavaa tutkimusta, joka ei tämän opinnäytetyön kannalta ole relevanttia. Tietokantojen käyttöä oli rajattava myös siitä syystä, että aiheesta löytyi paljon tutkimuksia ja läpikäytävä aineisto olisi muodostunut liian laajaksi, mikäli olisin käyttänyt vielä useampia tietokantoja. Yhtenä syynä juuri kyseisten tietokantojen poissulkemiseen oli tiedonhaun asiantuntijan ohjeistukset ja neuvot tietokantojen käyttämiseen liittyen.

### **3.5 Aineistonhaku ja ensivaiheen seulonta**

Toteutin aineistonhakuni tietokantoihin ajalla 11.2.-18.2.2015. Tallensin tiedonhakujen perusteella keräämäni aineiston RefWorks- viitteidenhallinta tietokoneohjelmaan. Yhteensä tiedonhakujen perusteella aineistoksi valikoitui 305 artikkelia. Tarkemmat tiedot aineistoon valikoituneista artikkeleista tietokannoittain löytyvät liitteestä X. Näistä 305 artikkeleista poistin Refworksin duplicate toiminnon avulla artikkeleiden kaksoiskappaleet eli duplikaatit. Duplikaatteja poistin yhteensä 51, jonka jälkeen artikkeleita jäi jäljelle 254.

Aloitin ensivaiheen seulonnan koskien näitä 254 artikkelia. Luin artikkeleita otsikkotasolla sekä abstraktitasolla tehden seulontaa siitä, mitkä tutkimukset valikoituvat aineistoon ja mitkä eivät. Mikäli otsikosta ei voinut päätellä täyttääkö kyseinen artikkeli tutkimuksen sisäänottokriteerit, niin tarkastelin asiaa artikkelin abstraktista eli tiivistelmästä. Mikäli tiivistelmästäkään ei käynyt ilmi täyttääkö kyseinen tutkimus sisäänottokriteerit vai ei, kävin läpi tutkimusta kunnes selvisi täytyykö sisäänottokriteerit. Ensivaiheen seulonnan jälkeen valikoin aineistoksi sisäänotto- ja poissulkukriteerien määrittelemänä 37 artikkelia.

### **3.6 Aineiston lähiluku ja tutkimusten kriittinen arviointi**

Ensivaiheen seulonnan jälkeen aloitin artikkeleiden lähiluvun. Aveyardin (2010, 90–91) mukaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aineistonhaun jälkeen tulee tutustua hyvin

aineistoon, jotta varmistuu siitä, että tutkimukset todella vastaavat tutkimuskysymykseen. Aineiston läpikäymisen ja aineiston lukemisen aikana tulee arvioida, ovatko aineiston tutkimukset parhaat mahdolliset juuri kyseiseen kirjallisuuskatsaukseen, tutkimuskysymys huomioon ottaen. (Aveyard 2010, 90–91.)

Lähiluvun aikana päädyin jättämään pois lopullisesta aineistostani 15 artikkelia. Artikkelit päädyin rajaamaan aineiston ulkopuolelle muutamasta eri syystä. Tarkemman lähiluvun perusteella osa artikkeleista ei vastannut tutkimuskysymykseeni, vaikka johdanto tai otsikkotasoa olisi viitannut siihen. Yksi artikkeleista ilmeni review-artikkeliksi, joten jätin sen aineiston ulkopuolelle, sillä valikoin aineistooni vain tutkimuksia, joissa oli käytetty empiiristä tutkimusaineistoa. Muutama artikkeli jäi pois, koska niitä ei saanut joko englannin kielisenä tai maksuttomana. Lopulliseen aineistoon päädyin lähiluvun perusteella valitsemaan 22 artikkelia.

Aveyardin (2010, 90–116) mukaan tutkimusten lähiluvun aikana tutkijan tulee arvioida kriittisesti tutkimusaineistoon valikoituneita tutkimuksia. Kriittisessä arvioinnissa tutkija kiinnittää huomiota siihen, onko aineistoon valikoituneet tutkimukset sopivia juuri kyseiseen kirjallisuuskatsaukseen, eli vastaavatko tutkimukset tutkimuskysymykseen. Lisäksi tulee arvioida sitä, ovatko tutkimukset tarpeeksi korkeatasoisia, jotta niitä voi hyödyntää kirjallisuuskatsauksessa. Tutkimusten korkeatasoisuutta arvioidaan kiinnittämällä huomiota tutkimuksen metodeihin, julkaisukanaviin, aineistoon, tutkimuskysymyksiin sekä analyysiin. (Aveyard 2010, 90–116.) Lähiluvun aikana pyrin kiinnittämään huomioita näihin seikkoihin.

### **3.7 Aineiston analyysi**

Analysoin keräämäni aineistoa aineistolähtöisesti, joka on tyypillinen tapa analysoida kirjallisuuskatsauksia. Aineistolähtöisessä analyysissä aiemmilla havainnoilla, tiedoilla ja teorioilla ei käytännössä pitäisi olla merkitystä, sillä analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä eikä teoriavetoista. Aineisto analysoidaan valitsemalla analyysiin tulevat asiat aineistosta tutkimuksen tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti. Analyysin avulla tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 99.)

Aineiston kerättyäni aloin perehtymään aineistoon lukemalla tutkimuksia. Tällä tarkoitetaan aineiston lähilukua. Tämän lähiluvun aikana tein jo alustavia havaintoja aineistosta. Alustavan analyysin vaiheessa vertailin tutkimuksia mielessäni keskenään sekä suhteessa tutkimuskysymyksiini. Osa tutkimuksista jäikin vielä lähiluvun aikana analyysin ulkopuolelle sillä perusteella, että nämä tutkimukset eivät vastanneet täysin tutkimuskysymykseeni. Lähiluvun jälkeen jatkoin aineiston analyysia keräämällä jokaisesta tutkimuksesta perustietoja. Käytin perustietojen keräämisessä apuna tiedonkeruulomaketta (Liite 6), johon otin mallia Elina Pekkariselta (2010). Keräsin lomakkeeseen tiedot tutkimusten tekijöistä, maasta, jossa tutkimus oli toteutettu, julkaisuvuodesta, julkaisusta, jossa tutkimus oli ilmestynyt, tutkimuksen metodista ja otoksesta/tutkimusjoukosta sekä tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista. Päädyin keräämään tutkimuksista perustietoja tiivistääkseni tutkimusten tietoja. Lisäksi halusin muokata aineistoani helpommin käsiteltävään ja hyödynnettävään muotoon jatkoanalyysia varten. Koska kaikki aineistoni tutkimukset olivat englanninkielisiä, niin suomensin samalla tutkimusten keskeiset tiedot ja tulokset.

Jatkoin aineiston analyysia muodostamalla valmiiden tiedonkeruulomakkeiden avulla taulukon (Liite 1), jossa kuvasin tutkimusten keskeisimmät tiedot eli tutkimuksen tekijän, tieteenalan, maan, vuosiluvun, julkaisun, tutkimuksen otoksen ja metodin, tutkimustehtävän ja keskeisimmät tulokset. Itse tiedonkeruulomakkeet tallensin tietokoneelle, jotta pystyisin tarvittaessa palaamaan niihin. Myös Aveyard (2010) ohjeistaa, että tutkimuksista on hyvä tehdä perustietotaulukko, jotta tutkimuksia voi tarkastella tarkemmin sekä vertailla keskenään (Aveyard 2010, 129). Taulukon avulla pyrin tekemään aineiston läpinäkyväksi lukijalle. Keräsin tiedot taulukkoon, jotta pystyisin helpommin vertailemaan tutkimuksia keskenään. Tiedonkeruulomakkeiden avulla tutkimusten vertailu on hankalampaa, sillä lomakkeet ovat kaikki A4-kokoa. Taulukon avulla tutkimusten keskinäinen vertailu on helpompaa ja aineisto on esitettävissä ja luettavissa tiiviimmässä muodossa.

Analyysia tein jo kerätessäni tutkimusten keskeisimpiä tietoja tiedonkeruulomakkeeseen. Keräsin lomakkeisiin tietoja tutkimuskysymysteni mukaisesti. Erityisesti tutkimusten keskeisimmissä tuloksissa huomioin tutkimuskysymykseni ja keräsin tiedot, jotka olivat

sen mukaisia. En välttämättä raportoinut tiedonkeruulomakkeeseen enkä taulukkoon kaikkia tietyn tutkimuksen tuloksia. Pidin mielessäni sen, millaista tietoa tässä tutkielmassa pyrin keräämään. Osassa tutkimuksista raportoitii tuloksia, jotka olivat kyllä mielenkiintoisia, mutta eivät välttämättä suoraan liittyneet hyväksikäytöstä kertomiseen. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäisenä vaiheena voidaan pitää aineiston pelkistämistä, eli aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–112). Tässä vaiheessa pyrin toteuttamaan aineiston pelkistämistä ja sen muokkaamista jäsennellympään muotoon, jota on helpompi käsitellä aineiston analyysin pohjana.

Taulukon toteuttamisen jälkeen aloitin varsinaisen aineiston analyysin. Aineiston analyysi jakautui käytännössä kahteen eri vaiheeseen tutkimuskysymysteni mukaisesti. Kuvaan ensimmäiseksi sen, miten lähdin analysoimaan aineistoa vastatakseni tutkimuskysymykseen siitä, miten hyväksikäytöstä kertomista on tutkittu kansainvälisesti. Tässä analyysivaiheessa käytin kvantifiointia. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan kvantifioinnilla tarkoitetaan laadullisessa tutkimuksessa käytettyä määrällistä analyysitapaa. Tämä pitää sisällään muun muassa perinteisesti kvantitatiiviseen tutkimukseen ajatellun aineiston määrällisen luokittelun. Kerättyä aineistoa voidaan luokittella erilaisiin luokkiin tiettyjen tekijöiden mukaan. Vastatakseni tähän tutkimuskysymykseen analysoin kvantifioimalla eli luokittelemalla perustietolomakkeista aineiston tutkimusten maat, vuosiluvut, julkaisut, tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät sekä tutkimusmenetelmät. Lisäksi päädyin tarkastelemaan vielä tutkimuksen näkökulmia eli kenen näkökulmasta tutkimus on toteutettu. Näkökulmalla tarkoitan sitä, kenen ääni kussakin tutkimuksessa on esillä. Toisin sanoen mistä näkökulmasta tutkimukseen osallistunut tuottaa puhetta hyväksikäytöstä kertomiseen. Nämä voivat vaihdella niin, että osassa tutkimuksissa puhuu hyväksikäytön uhri kun taas toisissa tutkimuksissa uhrin läheinen.

Tutkimusten näkökulmien tarkastelun toteutin vasta tiedonkeruulomakkeiden keräämisen jälkeen, joten tiedonkeruulomakkeessa ei ole erikseen kyseistä tutkimuksen näkökulma kohtaa. Tarkastelin tutkimusten näkökulmia, sillä tutkimuksia oli toteutettu hieman erilaisista näkökulmista käsin. Eri näkökulmat vaikuttavat jossain määrin myös tutkimusten keskeisiin tuloksiin. Lukijalle muodostuu selkeämpi kokonaiskuva

tutkimuksista, mikäli tutkimusten näkökulmat ovat nähtävissä. Näkökulmia en kerännyt tiedonkeruulomakkeeseen, vaan tein niistä jälkikäteen erillisen taulukon. Aineiston analyysin ensimmäisen vaiheen toteutin luokittelemalla tutkimuksia kuvaavia tietoja ja raportoimalla nämä auki. Kuvaan tätä analyysin ensimmäistä vaihetta luvussa neljä. Se pitää sisällään kuvailevaa tietoa aineistoni tutkimuksista.

Vastatakseni toiseen tutkimuskysymykseeni aloitin aineiston analysoimisen taulukoimalla tutkimusten keskeisiä tuloksia tutkimuskysymyksen mukaisesti. Eli missä tilanteissa hyväksikäytöstä kerrotaan; kenelle kerrotaan ja mitkä ovat syyt kertomiseen tai kertomatta jättämiseen. Toisin sanoen lähdin analyysissä liikkeelle siitä, että tiivistin vielä aiemmin keräämästäni taulukosta vain tutkimusten keskeiset tulokset yhteen erilliseen taulukkoon. Tämä aineiston analyysin toinen vaihe myös ikäänkuin jakaantui kahteen eri vaiheeseen, sillä päädyin analysoimaan ensimmäisenä sitä, kenelle kerrotaan ja toisena sitä, mitkä ovat syyt kertomiseen ja kertomatta jättämiseen.

Kerätessäni systemaattisesti keskeisimpiä tuloksia havaitsin, että tutkimuksissa toistuivat tietyt tulokset. Tässä vaiheessa ajattelin, että voisin luokitella kertomisen syyt kertomista edistäviin sekä estäviin tekijöihin. Lisäksi tarkastellessani keskeisiä tuloksia huomasin, että kertomista tai kertomatta jättämistä selitettiin tutkimuksissa eri tavoin. Näitä olivat yksilöön liittyvät tekijät, perheeseen ja läheisiin liittyvät tekijät, yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät. Aineiston analyysi jatkuikin luokittelemalla keskeisimpiä tuloksia näiden kategorioiden alle. Aveyardin (2010) mukaan tässä vaiheessa aineiston analyysi etenee vertailemalla tutkimuksia keskenään ja etsimällä tutkimuksista samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. (Aveyard 2010, 129.)

Keräsin siis systemaattisesti kaikista tutkimuksista tietoja siitä kenelle hyväksikäytöstä kerrotaan sekä mitkä tekijät edistävät tai estävät hyväksikäytöstä kertomista. Taulukoiden laatimisen jälkeen aloin vertailla tutkimusten tuloksia keskenään. Pilkoin aineistoa pienempiin osiin etsien tutkimustuloksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Näistä taulukoista laadin vielä erillisiä taulukoita tai tiivistelmiä, joissa yhdistelin saman kategorian alla olevia tuloksia. Esimerkiksi kertomista edistävien tekijöiden alakategoriana yksilöön liittyvät tekijät pitivät sisällään monia erilaisia tekijöitä, jotka toistuivat eri tutkimuksissa. Tietty tekijä, jolla perusteltiin kertomisen päätöstä saattoi toistua vaikkapa



viidessä eri tutkimuksessa. Toinen tekijä taas saattoi esiintyä vaikkapa kolmessa eri tutkimuksessa. Tällä samalla logiikalla käsittelin koko aineiston. Etsin siis tutkimuksista näiden luomieni kategorioiden mukaisesti tutkimuksia yhdistäviä ja erottavia tekijöitä, jotka raportoin tarkemmin luvussa viisi. Raportointivaiheessa huomasin, että luokittelemani kategorioiden sisälle jää tekijöitä, jotka eivät selkeästi sovi suoraan mihinkään kategoriaan. Tästä syystä päädyin vielä luokittelemaan erikseen kertomista edistävät sekä estävät tekijät, jotka liittyivät hyväksikäyttäjään tai hyväksikäyttötilanteeseen. Tuomi ja Sarajärvi (2009) kuvaavat tätä aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaihetta ryhmittelyksi. Tarkoituksena on etsiä aineistosta yhtäläisiä joukkoja ja teemoja, jotka yhdistetään samaan kategoriaan kuuluvaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 102–112.)

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan ryhmittelyn jälkeen tutkija erottaa tutkimuksen kannalta aineistosta olennaisen tiedon ja tämän tiedon perusteella muodostaa teoreettisia käsitteitä. Tässä vaiheessa, jota Tuomi ja Sarajärvi (2009) kutsuvat abstrahoinniksi tutkimusaineisto yhdistetään teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 102–112.) Aineiston ryhmittelyn jälkeen loin siitä kokonaisuuden, jolla kuvaan hyväksikäytöstä kertomiseen liittyvää ilmiötä tämän aineiston perusteella. Esitin aineiston perusteella myös johtopäätöksiä suhteuttaen aineistoa aiheesta olemassaolevaan aiempaan tutkimustietoon.

### **3.8 Tutkimuksen eettisyys**

Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 251) mukaan ihmistieteellisen tutkimuksen lähtökohtana on, että tutkittavien vahingoittamista on vältettävä sekä tutkijan on pyrittävä ennakoimaan tutkimukseen mahdollisesti sisältyvät riskit. Sosiaalityeiden- ja ihmisalan tutkimuksessa tutkijalta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja. Hyvät vuorovaikutustaidot tulevat merkityksellisiksi esimerkiksi tutkittaessa hyvinkin sensitiivisiä aiheita kuten seksuaalista hyväksikäyttöä. Sosiaalityön tutkimuksessa on tehty 2000-luvulla väitöskirjoja sensitiivisistä aihealueista kuten insestikokemuksista (Laitinen 2004) sekä lasten kokemasta perheväkivallasta (Eskonen 2005). Vuorovaikutustaitoja, joita tutkijalta vaaditaan sensitiivisiä aihealueita tutkittaessa, ei opi kuin harjoittelemalla. Tämän vuoksi tutkimusuraa aloittelevan voi ollakin hyvä valita esimerkiksi valmis aineisto, mikäli aihe on sensitiivinen. (Rauhala & Virokannas 2011, 244.)

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on sensitiivinen tutkimusaihe ja tämän vuoksi aloittelevana tutkijana koen, että valmiin aineiston käyttö on parempi ratkaisu kuin esimerkiksi haastattelemisen. Valmiin aineiston käyttöön liittyvät tutkimuseettiset kysymykset koskevat Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 244) mukaan aineistojen käytettävyyttä, niiden käyttämisen taitoja ja aineistojen valikointia siten, että valmis aineisto palvelee tutkimuskysymystä eikä päinvastoin määrää sitä (Mt.). Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen ei vaadi eettiseltä komitealta muodollista tutkimuslupaa. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa käytetään jo julkaistuja tutkimuksia, jonka vuoksi käytettävä aineisto on helposti saatavilla. (Aveyard 2010, 21.) Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tärkeää tuoda näkyväksi tutkijan tekemät ratkaisut ja valinnat, jotta lukija voi arvioida näitä ratkaisuja. Lisäksi on tärkeää, että käytettävät tutkimukset esitetään asianmukaisesti, koska systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa esitellään toisten tutkijoiden tuotoksia.

Läpinäkyvyyttä olen tuonut tässä tutkielmassa esiin kuvaamalla tarkasti systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisen eri vaiheet. Lisäksi olen toteuttanut tutkielman liitteeksi taulukon, jossa kuvaan kaikki aineistoon valikoituneet tutkimukset sekä niiden keskeisimmät tiedot. Tätä kautta lukija voi halutessaan perehtyä tutkimuksiin vielä tarkemmin. Myös lähteiden ja viitteiden tarkka merkitseminen on yksi tärkeä osa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen eettisyyttä ja läpinäkyvyyttä. Olen toteuttanut erikseen lähdeluettelon tutkimuksille, jotka toimivat aineistonani sekä tutkimuksille, jotka luovat pohjan muulle tutkielman rakenteelle. Lisäksi itse analyysiosiossa on tärkeää merkitä viitteet huolellisesti, jotta lukijalle on nähtävissä, mistä tutkimuksista analyysiosuus koostuu.

## 4 TUTKIMUSAINEISTON KUVAUS

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja siitä kertomista on kansainvälisesti tutkittu monin eri tavoin sekä eri näkökulmista käsin. Ilmiönä lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on ollut tutkimuksen kohteena jo pidemmän aikaa. Yhä enenevässä määrin on alettu tutkia ilmiön eri puolia kuten hyväksikäytöstä kertomista. Se on herättänyt tutkimuskohteena kiinnostusta yhtenä ilmiön puolena siitä syystä, että kertominen on näyttäytynyt merkittävänä tekijänä hyväksikäytetyn elämässä. Hyväksikäytöstä kertomista on alettu tutkia kansainvälisesti erillisenä prosessina. Tutkimuskohteena hyväksikäytöstä kertominen saa tässä aineistossa erilaisia näkökulmia ja sitä on lähestytty tutkimuksen keinoin eri tavoin. Kertomista on tutkittu pääasiassa lasten näkökulmasta käsin esimerkiksi haastatteleamalla lapsia, jotka ovat paljastaneet hyväksikäytön. Toisaalta kertomista on tutkittu myös aikuisten näkökulmasta, haastatteleamalla seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten vanhempia sekä aikuisia, jotka ovat lapsuudessaan joutuneet hyväksikäytetyiksi. Lasten vanhemmat ovat takautuvasti kertoneet, mitkä olivat ensimmäisiä tilanteita, joissa lapset yrittivät kertoa hyväksikäytöstä. Lapsuudessa hyväksikäytön kohteeksi joutuneet aikuiset ovat takautuvasti tuottaneet puhetta kertomisen prosessista.

Eri näkökulmat laajentavat ymmärrystä hyväksikäytöstä kertomisen prosessista. Myös tutkimusten erilaiset tutkimusmenetelmät antavat toisiaan täydentävää kuvaa kertomisesta ilmiönä. Kansainvälisissä tutkimuksissa onkin hyödynnetty niin kvalitatiivisia kuin kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Omassa työssäni aineistoon valikoituneissa tutkimuksissa painottuu kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Hyväksikäytöstä kertomiseen painottuvia tutkimuksia on toteutettu useissa eri maissa. Pääasiassa tutkimus on painottunut Yhdysvaltoihin. Se, että tämän tutkielman aineiston tutkimukset ovat pääasiassa Yhdysvalloista voi myös selittyä osittain käyttämälläni tietokannoilla sekä sillä, että valikoin aineistoon vain englanninkielisiä tutkimuksia. Seuraavissa kappaleissa esittelen tarkemmin aineiston tutkimusten kuvailevia tietoja ja vastaan tutkimuskysymykseen siitä, miten seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista on tutkittu kansainvälisesti.

## 4.1 Tutkimusten julkaisutiedot

Suurin osa aineistooni valikoituneista tutkimuksista, kahdeksan tutkimusta, on toteutettu Yhdysvalloissa. Toiseksi eniten tutkimuksia on toteutettu Australiassa (neljä tutkimusta) ja kolmanneksi eniten Irlannissa (kolme tutkimusta). Lisäksi aineistoon valikoitui tutkimuksia Kanadasta sekä yksittäisiä tutkimuksia seuraavista maista: Sveitsi, Norja, Israel, Hong Kong ja Malawi. (Liite 2.) Aineistoon valikoituneet tutkimukset ovat rajautuneet tiettyihin maihin myös sen mukaan, että käytin aineistoni sisäänottokriteerinä englannin kieltä.

Keskeisimmät julkaisut, joissa aineiston artikkelit ovat ilmestyneet olivat *Journal of Child Sexual Abuse*, jossa oli ilmestynyt kuusi artikkelia ja *Child Abuse & Neglect*, jossa oli ilmestynyt kolme artikkelia sekä *Journal of Interpersonal Violence*, jossa oli myös kolme artikkelia. Julkaisut, joissa oli ilmestynyt enemmän kuin yksi aineiston artikkeleista olivat *Child Maltreatment* ja *Australian & New Zealand Journal of Family Therapy*. Lopuissa oli ilmestynyt yksittäisiä artikkeleita (Liite 2.)

Kansainvälisesti julkaistuja tutkimuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomisesta oli saatavilla paljon, joten päädyin rajaamaan aineiston tutkimukset uusimpiin. Päädyin aikaväliin 2010–2015, jolloin kaikki aineistoni julkaisut ajoittuvat tälle ajanjaksolle. Se, että päädyin tarkastelemaan tutkimuksia vain viiden vuoden ajanjaksolta antaa tietynlaisen kuvauksen tutkimusaiheesta kyseiseltä ajanjaksolta. Tutkimusten painopisteet ovat voineet olla hyvinkin erilaisia verrattuna vaikkapa 2000-luvun alun tutkimuksiin samasta aiheesta. Päädyin valitsemaan juuri kyseisen aikavälin, sillä alustavien hakujen perusteella tutkimusten määrä säilyi tällä aikavälillä kohtuullisena. Toisaalta valinta perustuu myös siihen, että halusin tarkastella tuoreimpia näkökulmia ja tutkimuksia tästä aiheesta. Suurin osa tutkimuksista on vuodelta 2014, jolloin on ilmestynyt kahdeksan aineiston tutkimuksista. Toiseksi eniten tutkimuksia on julkaistu vuosina 2013 ja 2012, jolloin molempina vuosina on julkaistu neljä tutkimusta. Sekä vuonna 2010 että 2011 on julkaistu kolme tutkimusta. (Liite 2.)

Aineistooni valikoituneet tieteenalat ovat rajautuneet aineistonhakuaiheessa tietokantojen perusteella. Päädyin käyttämään tietokantoja, jotka pitävät sisällään pääasiassa yhteiskuntatieteellisiä (sosiaalityö, sosiologia, psykologia) tutkimuksia. Suurin osa

tutkimuksista, seitsemän, on tehty sosiaalityön tieteenalalla. Toiseksi eniten aineistoon valikoituneista tutkimuksista on tehty psykologian tieteenalalla, jossa niitä on tehty kuusi. Aineiston tutkimuksista kolme oli tehty yleisemmin sosiaalitieteiden alalla sekä kolme hoitotyön tai terveystieteiden alalla. Lisäksi kaksi tutkimusta oli tehty lääketieteen alalla. (Liite 2.)

## **4.2 Artikkeleiden metodiset valinnat**

Jo aineiston keruuvaiheessa sekä lähiluvun aikana rajasin aineistoa niin, että se sisälsi vain empiirisiä tutkimuksia, joissa oli siis käytetty empiiristä aineistoa sekä empiiristä menetelmää aineiston analysoimiseksi. Eri tutkimuksissa hyväksikäytöstä kertomista oli lähestytty metodologisten valintojen suhteen eri tavoin.

Suurin osa aineiston tutkimuksista oli kvalitatiivisia. Niitä oli yhteensä kolmetoista. Yleisin tutkimusmetodi oli haastattelu. Sitä oli käytetty kahdeksassa tutkimuksessa. Yhdessä tutkimuksessa käytettiin lasten traumakertomuksia (Foster & Hagedorn 2014) ja yhdessä nettipalstan kirjoituksia (Moors & Webber 2012). Lisäksi muutamissa tutkimuksissa käytettiin valmiiksi kerättyä kvalitatiivista aineistoa. Näitä olivat eri prosesseissa haastattelemalla kerätyt tiedot kuten poliisikuulusteluiden rikosteknisten selostusten raportit (Malloy ym. 2011) sekä vanhempien haastattelut (McElvaney ym. 2014).

Kvantitatiivisia tutkimuksia aineistoon valikoitui yhdeksän. Näistä osa oli toteutettu kyselytutkimuksina, joista yksi oli puhelimesta tehty haastattelututkimus. Kyselyissä käytettiin erilaisia kyselylomakkeita, joissa selvitettiin seksuaalisen väkivallan kokemuksia sekä niistä kertomista. Yhdessä tutkimuksessa hyväksikäytöstä kertomista selvitettiin The Disclosure Traumatic Questionnaire (DTQ.) -mittarilla (Lev-Wiesel ym. 2014). Yhdessä tutkimuksessa hyväksikäytöstä kertomista selvitettiin Likert-asteikollisilla kysymyksillä (Easton ym. 2014). Osa kvantitatiivisista tutkimuksista perustui olemassaolevan rekisteriaineiston käyttöön. Yhdessä tutkimuksessa käytettiin tutkimusaineistona poliisin ylläpitämää rekisteriä seksuaalirikoksen uhreista (Bunting 2014).

### 4.3 Näkökulmat ja aiheet

Aineistooni valikoituneissa tutkimuksissa hyväksikäytöstä kertomista oli tutkittu kolmesta eri näkökulmasta käsin. Suurimassa osassa aineiston tutkimuksista aihetta oli tutkittu lapsen tai nuoren näkökulmasta. Tämän lisäksi osassa tutkimuksista aihetta lähestyttiin aikuisten, jotka olivat lapsena joutuneet hyväksikäytön kohteeksi, näkökulmasta. Kahdessa tutkimuksessa nämä aikuiset olivat kaikki miehiä (Easton 2013; Easton ym. 2014) ja yhdessä tutkimuksessa naisia (Simmel ym. 2012). Muissa tutkimuksissa oli sekä naisia että miehiä. Muutamassa tutkimuksessa oli käsitelty hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden lasten vanhempien tai huoltajien näkemyksiä. Vain yhdessä tutkimuksessa lasten hyväksikäytöstä kertomista oli lähestytty pelkästään huoltajien näkökulmasta. (Flåm & Haugsvedt 2013). Kahdessa tutkimuksessa oli käytetty sekä huoltajien tai vanhempien että lasten haastatteluita (McElvaney ym. 2012; 2014).

Tutkimusten teemojen sekä aiheiden hahmoittelemiseksi laadin aineiston tutkimuksista taulukkoja, joissa kuvasin tutkimusten keskeisiä tuloksia (Liite 3). Tarkastelin näitä taulukoita sekä vertailin eri tutkimusten keskeisimpiä tuloksia keskenään. Tätä kautta hahmoittui jäsenitys tutkimusten teemoista. Havaitsin, että tutkimuksissa oli keskitytty pääosin selvittämään sitä, miten ja millä tekijöillä lapset perustelevat hyväksikäytöstä kertomista tai kertomattomuutta. Lisäksi tutkimuksissa oli käsitelty kertomista ilmiönä, eli kuinka usein lapset päätyvät kertomaan ja kenelle. Päädyin jaottelmaan tutkimukset kolmen eri pääteeman alle: kenelle seksuaalisesta hyväksikäytöstä kerrotaan ja mitkä ovat kertomista edistäviä ja estäviä tekijöitä. Kertomista edistävät ja estävät tekijät jaottelin edelleen useampaan eri alakategoriaan, koska näytti siltä, että kertomiseen tai kertomatta jättämiseen vaikuttavat tekijät olivat moniulotteisia. Alakategorioiksi muodostuivat yksilöön, perheeseen ja läheisiin, yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä hyväksikäyttäjään ja hyväksikäyttötilanteeseen liittyvät tekijät.

## **5 HYVÄSIKÄYTÖSTÄ KERTOMINEN**

Hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyi aineiston tutkimuksissa prosessina, jossa lapsi pohtii kertoako hyväksikäytöstä vai ei. Lapsi punnitsee kertomisen ja kertomattomuuden seurauksia ja päätyy joko kertomaan hyväksikäytöstä tai salaamaan sen. Lapsi pohtii myös sitä, kenelle hyväksikäytöstä kertoisi. Luottamus ja läheisyys näyttäytyvät tekijöinä, joiden perusteella lapsi valitsee henkilön jolle hän hyväksikäytöstä kertoo. Lapsen tulee voida luottaa siihen, että henkilö ei kerro tapahtuneesta muille.

Lapset perustelevat kertomista tai kertomatta jättämistä monin eri tavoin. Kertomiseen liittyvät syyt on jaettavissa tämän aineiston perusteella sekä kertomista edistäviin että kertomista estäviin syihin. Molempiin liittyvät lapsen tunteet. Pelko, häpeä ja syyllisyys saavat eri merkityksiä lasten perustellessa kertomista ja erityisesti kertomatta jättämistä. Lapsen halu suojella läheisiään ja perhettään on voimakas. Lapsi saattaa salata hyväksikäytön vuosia, sillä ajattelee kertomisen aiheuttavan jotain pahaa hänen perheelleen. Lapsi on saatettu vaieta hyväksikäyttäjän uhkauksilla. Uhkaukset ovat voineet koskettaa joko lasta itseä tai tämän perhettä. Toisaalta lapsi voi myös pelätä rangaistuksia, vaikka hyväksikäyttäjä ei olisi häntä uhkaillut. Tähän kytkeytyy lapsen kokema syyllisyyden tunne tapahtuneesta.

Päätös hyväksikäytöstä kertomisesta näyttäytyy aineistooni valikoituneissa tutkimuksissa monimutkaisena prosessina. Siihen liittyy useita eri tekijöitä, jotka voivat vaihdella lapsesta, lapsen elinpiiristä sekä tapahtuneesta hyväksikäytöstä riippuen. Tästä syystä tarkastelen lapsen perusteluita hyväksikäytöstä kertomiseen sekä kertomatta jättämiseen näistä kaikista eri näkökulmista käsin erikseen.

### **5.1 Kenelle hyväksikäytöstä kerrotaan**

Hyväksikäytöstä kertomisen kohdetta ja päätöstä siitä, kertoako hyväksikäytöstä vai ei, käsiteltiin monissa aineistoni tutkimuksissa. Useissa tutkimuksissa selvitettiin siis sitä, kenelle hyväksikäytöstä päädyttiin kertomaan. Osassa tutkimuksista kiinnitettiin myös

huomiota siihen, miksi lapset päätyivät valitsemaan juuri kyseisen henkilön, jolle hyväksikäytöstä kertoivat.

Osassa tutkimuksista lapsuudessa koettu seksuaalinen hyväksikäyttö näyttäytyi tapahtumana, josta vaiettiin (Easton 2013; Hunter 2011; O`Leary ym. 2010). Tapahtumista vaiettiin erityisesti lapsuudessa ja useat päätyivät kertomaan hyväksikäytöstä myöhemmässä vaiheessa vasta aikuisuudessa. Toisin sanoen hyväksikäytön kohteeksi joutuneet saattoivat viivyttää pitkäänkin kertomista. Hunterin (2011) mukaan useimmat seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneista eivät kertoneet lapsuudessa tapahtuneesta kenellekään ja viivyttivät kertomista myös aikuisuudessa. Lopulta kaikki kuitenkin päätyivät kertomaan tapahtuneesta jollekin. Toisen tutkimuksen mukaan 39 % tutkimukseen osallistuneista hyväksikäytön uhreista (N=172) ei kertonut hyväksikäytöstä kenellekään lapsuudessa (O`Leary ym. 2010). Easton (2012) sai myös samankaltaisia tuloksia tutkimuksessaan, joka koski seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita miesuhreja. Hän havaitsi, että kertomista viivytettiin useiden vuosien ajan.

Muutamassa aineistoni tutkimuksessa hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyi lähes päinvastaisena. Esimerkiksi Simmelin ja kumppaneiden (2012) mukaan suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli kertonut tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä lapsuudessaan jollekin. Myös Fosterin ja Hagedorin (2014) mukaan suurin osa kertoi hyväksikäytöstä itse, lukuunottamatta muutamaa tapahtumaa, joissa hyväksikäyttö paljastui aikuiselle, joka kertoi tapahtuneesta. Tällainen tilanne saattoi olla kyseessä, mikäli ulkopuolinen sattui näkemään hyväksikäytön. Eräs 13-vuotias tyttö kuvasi hyväksikäytön paljastumista ulkopuoliselle seuraavanlaisesti: *"Oletan, että joku näki, yksi äitini ystäväistä näki meidän tulevan ulos motellista"* (Schaeffer ym.2011, 348).

Kenelle hyväksikäytöstä sitten päädyttiin kertomaan? Osassa tutkimuksista korostui suhde henkilöön, jolle hyväksikäytön kohteeksi joutunut päätti kertoa. Luottamus henkilöön, jolle tapahtuneesta kerrottiin, nähtiin kertomista edesauttavana tekijänä (mm. Flåm & Hugsvedt 2013). Yleisimmin hyväksikäytöstä kerrottiin vanhemmille tai ystäville lähes kaikkien tarkasteltujen tutkimusten mukaan (Simmel ym. 2012; O`Leary ym. 2010; Malloy ym. 2013; McElvaney ym. 2014; Schaeffer ym. 2011; Schönbacher ym. 2012; Lam 2014). Tulosten välillä on nähtävissä eroja sen suhteen kerrottiinko ystäville vai vanhemmille



todennäköisemmin. Joissain tutkimuksissa ystäville kerrottiin tapahtuneesta ennen vanhempia ja toisissa vanhemmille kerrottiin ennen ystäviä.

O'Learyn ja kumppaneiden (2010) mukaan hyväksikäytöstä kerrottiin yleisimmin perheenjäsenille, joille kertoi 35,5% tutkimukseen osallistuneista. Toiseksi useimmin kerrottiin terapeuteille ja kolmanneksi useimmin ystäville, joille kertoi 26,7 % (N=172). Myös Malloy ja kumppanit (2013) saivat samankaltaisia tuloksia tutkiessaan hyväksikäytön kohteeksi joutuneita, iältään 5-13-vuotiaita lapsia. Heidän mukaansa lapset kertoivat useimmin äidille ja toiseksi useimmin ystäville. Tutkimuksessa havaittiin, että nuoremmat lapset kertoivat todennäköisemmin vanhemmilleen suhteessa ystäviin ja vanhemmat taas todennäköisemmin ystävilleen kuin vanhemmilleen. Malloyn ja kumppaneiden (2013) mukaan tätä voidaan selittää sillä, että lapsen kasvaessa tämän elinpiiri laajenee perheestä ulospäin, jolloin ystävien tärkeys voi korostua suhteessa perheeseen. Useammassa tutkimuksessa hyväksikäytöstä kerrottiinkin yleisimmin ystäville (McElvaney ym. 2014; Schaeffer ym. 2011; Schönbacher ym. 2012; Lam 2014). Ystävien jälkeen toiseksi useammin kerrottiin vanhemmille ja muille perheenjäsenille. Schönbacherin ja kumppaneiden (2012) mukaan hyväksikäytöstä kerrottiin ystävistä useammin tytöille kuin pojille ja vanhemmista useammin äideille kuin isille.

## **5.2 Kertomista edistävät tekijät**

Kertomista edistävillä tekijöillä tarkoitan sellaisia tekijöitä, joiden nimettiin aineiston tutkimuksissa auttavan lasta kertomaan tai tekijöitä, jotka saivat lapset puhumaan hyväksikäytöstä. Kertomista edesauttoivat useat eri tekijät, jotka liittyivät osin lapseen itseensä, tämän perheeseen ja läheisiin, yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä hyväksikäyttäjään tai hyväksikäyttötilanteeseen. Osa näistä liittyi lapsen kokemuksiin tunteisiin, lapsen ominaisuuksiin tai lapsen ja hyväksikäyttäjän suhteeseen. On myös huomioitava, että jokainen lapsi on yksilöllinen ja jokaisen tilanne on erilainen, jolloin kertomiseen liittyvät tekijät vaihtelevat lasten välillä. Nostan tässä luvussa esiin niitä tekijöitä, jotka näyttivät edesauttavan hyväksikäytöstä kertomista.

### 5.2.1 Yksilöön liittyvät tekijät

Hyväksikäytöstä kertomista edistivät useissa aineistoni tutkimuksissa lapsen liittyvät tekijät. Osa tekijöistä liittyi lapsen biologisiin piirteisiin kuten persoonallisuuteen, ikään tai lapsen ominaiseen tapaan puhua asioista sekä reagoida eri tilanteisiin. Osa yksilöllisistä tekijöistä liittyi lapsen elämäntilanteeseen, elämänpiiriin ja lapsen kokemiin tunteisiin. Lapset kokivat suhteessa toisiinsa samankaltaisia tunteita, jotka edesauttoivat kertomista. Toisaalta tunteet näyttäytyivät myös hyvin henkilökohtaisina, jolloin niiden voimakkuus saattoi vaihdella lasten välillä. Osa saattoi kokea hyväksikäytöstä hyvin voimakasta ahdistusta ja reagoi tilanteeseen näkemällä jatkuvia painajaisunia. Toinen saattoi taas kokea vain voimakasta tarvetta puhua tilanteesta jollekin. (Alaggia 2010, Azzopardi ym. 2014; Foster & Hagedorn 2014; Lam 2014, Lev-Wiesel ym. 2014; Malloy ym. 2013; McElvaney ym. 2014, 2012; Schaeffer ym. 2011; Schönbacher ym. 2012 & Simmel ym. 2012).

län nähtiin olevan yhteydessä hyväksikäytöstä kertomiseen. Lapsen vanhempi ikä hyväksikäytön alkaessa edisti kertomista (Alaggia 2010 & Azzopardi ym. 2014). Mitä vanhempi lapsi oli hyväksikäytön tapahtuessa, sen todennäköisemmin lapsi kertoi tapahtuneesta jollekin (Alaggia 2010 & Azzopardi 2014). Alaggian (2010) mukaan myös lapsen persoonallisuuden piirteet ja temperamentti näyttäytyivät tekijöinä, jotka liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen. Persoonallisuuden piirteet ja temperamentti voivat näyttäytyä joko kertomista edistävinä tekijöinä tai sitä estävinä sen mukaan onko lapsi luonteeltaan introvertti vai ekstrovertti eli sisäänpäinsuuntautunut vai ulospäinsuuntautunut. Jälkimmäisille voi olla helpompaa kertoa tapahtumista rohkeammin. (Alaggia 2010.)

Kertomista saattoi edistää myös erilaiset lapsen kokemat tunteet. Fosterin ja Hagedornin (2014) tutkimuksessa hyväksikäytöstä päädyttiin kertomaan, sillä hyväksikäytön kohteeksi joutuneet kokivat etteivät jaksaneet tai kyenneet enää salaamaan tapahtunutta. Heidän tutkimuksessaan yksi 12-vuotias lapsi kuvasi kertomistilannetta seuraavanlaisesti *"Myönsin tapahtuneen sillä tiesin ettei ollut hyväksi pitää asioita sisällään sillä ne vain pahentuisivat ajan myötä"*<sup>1</sup> (Foster & Hagedorn 2014, 10). Myös Malloyn ja kumppaneiden (2013) mukaan hyväksikäytöstä kertomista edisti pakottava tarve kertoa jollekin. Lev-Wieselin ja

<sup>1</sup> Tulostiosiossa käyttämäni lainaukset olen suomentanut suoraan englanninkielisistä teksteistä

kumppaneiden (2014) mukaan hyväksikäytön kohteeksi joutuneet kokivat sietämätöntä sisäistä tuskaa hyväksikäytöstä, mikä johti siihen, että lapsi kertoi hyväksikäytöstä.

Kertomiseen päätyneet kuvasivat monenlaisia tunteita, jotka edistivät hyväksikäytöstä kertomista (Schaeffer ym. 2011 & Schönbacher ym. 2012). Viha ja syyllisyys hyväksikäyttötilanteesta edistivät joidenkin kohdalla kertomista. (Schaeffer ym. 2011). Hyväksikäytön kohteeksi joutuneet kokivat, että vihan ja syyllisyyden tunteet eivät katoa elleivät he kerro tapahtuneesta jollekin. Eräs 14-vuotias poika kuvasi syyllisyyden tunteen aikaansaamaa kertomista seuraavanlaisesti *"Aloin kokemaan syyllisyyden tunnetta... kaikki syyllisyys vain kasvoi sisälläni eikä hävinnyt... sitten kerroin hänelle ja syyllisyys katosi"* (Schaeffer ym. 2011, 347). Schönbacherin ja kumppaneiden (2012) tutkimuksessa näyttäytyi, että hyväksikäytetty kertoi todennäköisemmin tapahtuneesta, mikäli hän ei kokenut olevansa syyllinen tapahtuneeseen eikä tuntenut siitä häpeää.

Kertomista edisti se, että lapsi luotti henkilöön, jolle tapahtuneesta päätyi kertomaan. Useissa aineistoni tutkimuksissa kuvattiin kertomisen syinä olevan luottamus henkilöön, jolle kerrottiin sekä luottamus siihen, ettei tämä kertoisi asiasta muille. Hyväksikäytöstä päädyttiin todennäköisemmin kertomaan jollekin läheiselle henkilölle. (Schaeffer ym. 2011 & McElvaney ym. 2012.) Tämä tulee esiin myös aiemmin siitä, kenelle hyväksikäytöstä kerrotaan. Tutkimusten perusteella kerrotaan läheiselle, johon voi luottaa. Schaefferin ja kumppaneiden (2011) tutkimuksessa yksi 10-vuotias tyttö kuvasi kertoneensa hyväksikäytöstä luotettavalle henkilölle *"Haastattelija: Miksi kerroit sisarellesi? Lapsi: Koska hän oli ainut henkilö johon pystyin luottamaan"* (Schaeffer ym. 2011, 348).

Kertomistilanteeseen liittyi myös se, että hyväksikäytön kohteeksi joutuneelta kysyttiin mahdollisesta hyväksikäytöstä suoraan tai ei ainakaan torjuttu uhrin yrityksiä kertoa tapahtuneesta suljetuilla kysymyksillä tai suljetuilla vastauksilla (McElvaney ym. 2012, 2014). McElvaneyn ja kumppaneiden (2012, 2014) mukaan kiinnostus lapsen asioista ja niistä kysyminen oli yksi tekijä, joka saattoi laukaista hyväksikäytöstä kertomisen. Kysyminen ei liittynyt pelkästään mahdollisesta hyväksikäytöstä kysymiseen, vaan ylipäänsä kiinnostuneisuuteen siitä, mitä lapselle kuuluu. Esimerkiksi edellä mainitussa tutkimuksessa manittiin yhden lapsen kohdalla kysymyksen "onko kaikki kunnossa?" johtaneen tapahtumista kertomiseen (McElvaney ym. 2014).

### 5.2.2 Perheeseen ja läheisiin liittyvät tekijät

Hyväksikäytöstä kertomista edistäviä tekijöitä, jotka liittyvät perheeseen ja läheisiin olivat perheen ja läheisten tuki sekä heidän osoittamansa kiinnostus lasta ja lapsen kertomaa kohtaan. Lisäksi kertomista edisti lapsen kokema luottamuksen tunne perhettä ja läheisiä kohtaan sekä lapsen halu suojella perhettä ja läheisiään.

Azzopardin ja kumppaneiden (2014) mukaan lapset, joiden läheiset ja perhe olivat kannustavia ja tukivat lasta, kertoivat seksuaalisesta hyväksikäytöstä todennäköisemmin. Useissa tutkimuksissa aikuisten osoittama kiinnostus lasta kohtaan sekä aikuisten esittämät avoimet ja suorat kysymykset antoivat lapselle mahdollisuuksia sekä tilaa kertoa hyväksikäytöstä (Flåm & Haugsvedt 2013; McElvaney ym. 2012; LeV-Wiesel ym. 2014 & Schaeffer ym. 2011).

Flåm ja Haugsvedt (2013) haastattelivat hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden lasten vanhempien kokemuksia ensimmäisistä vihjeistä, jotka heidän mielestään olivat lapsen yrityksiä kertoa hyväksikäytöstä. Vanhempien takautuvan muistelun perusteella Flåm ja Haugsvedt (2013) jaottelivat lasten yritykset kertoa ja vanhemman reaktion lapsen yritykseen kolmeen eri luokkaan. Nämä luokat olivat: 1) lapsen yritys viitata hyväksikäyttöön kyseenalaistamalla vanhempien käskyjä, johon vanhemmat reagoivat suljetuilla vastauksilla vahvistaen aiemmin sovittua, 2) samankaltainen lapsen yritys, johon vanhempi reagoi avoimilla vastauksilla tai esitti kysymyksiä lapselle sekä 3) lapsi vihjasi tapahtuneesta hyväksikäytöstä suoraan jonkin tapahtuman johdosta, johon aikuinen reagoi johdattelemalla lasta kertomaan suorilla kysymyksillä. Kolmannessa tilanteessa lapsi saattoi vihjata hyväksikäytöstä esimerkiksi nähtyään tv-ohjelmaa, jossa näytettiin jotain seksuaalisuuteen liittyvää. Flåmin ja Haugsvedtin (2013) mukaan lapset kertoivat hyväksikäytöstä useimmiten tilanteissa, joissa aikuiset esittivät avoimia kysymyksiä, eivätkä kyseenalaistaneet suljetuin vastauksin lasten yrityksiä kertoa tapahtuneesta. Myös Malloyn ja kumppaneiden (2013) mukaan seksuaalivirittaisen tv-ohjelman katsominen johti joidenkin lasten kohdalla hyväksikäytöstä kertomiseen.

### **5.2.3 Hyväksikäyttäjään tai hyväksikäyttötilanteeseen liittyvät tekijät**

Osa kertomista edistävistä tekijöistä liittyi joko hyväksikäyttäjään tai tapahtuneeseen hyväksikäyttötilanteeseen. Yhtenä kertomista edistävänä tekijänä näyttäytyi lapsen halu suojella muita. Lapsi saattoi kertoa hyväksikäytöstä, mikäli ajatteli sillä suojelevansa muita joutumasta kyseisen hyväksikäyttäjän kohteeksi. (Malloy ym. 2013.) Lapsi saattoi ajatella, että hyväksikäytöstä kertominen pysäyttäisi tekijän ja tämä joutuisi vastuuseen teoistaan. Se, että hyväksikäyttäjä ei ollut lapselle läheinen henkilö tai ei kuulunut lapsen perheeseen, edesauttoi joidenkin lasten kohdalla hyväksikäytöstä kertomista (Schönbucher ym. 2012). Kertominen oli siis lapselle helpompaa, mikäli hyväksikäyttäjällä ei ollut läheistä suhdetta lapseen.

Mikäli lasta hyväksikäytettiin vain kerran eikä hyväksikäyttötilanteessa kohdistunut lapseen fyysistä väkivaltaa olivat tekijöitä, jotka edistivät kertomista. (Lam 2014; Schönbucher ym. 2012 & Simmel ym. 2012). Kertaluontoisista tilanteista näytti olevan helpompi kertoa suhteessa niihin hyväksikäyttöihin, jotka saattoivat jatkua vuosia. Tekijän käyttämä fyysinen väkivalta ja pahoinpitely hyväksikäyttötilanteessa estivät kertomista. Toisin sanoen mikäli tekijä ei kohdistanut lapseen fyysistä pahoinpitelyä kerrottiin todennäköisemmin. Ikäänkuin "lievemmissä" tapauksissa näyttäisi lapsen olevan helpompi kertoa. Tässä tulee huomioida, että jo pelkästään lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on väkivaltainen teko. Kuitenkin tässä yhteydessä fyysisellä pahoinpitelyllä tai fyysisellä väkivallalla tarkoitan esimerkiksi lapsen lyömistä, potkimista tai repimistä, jota voi esiintyä hyväksikäyttötilanteissa.

### **5.2.4 Yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät**

Osa kertomista edistävistä tekijöistä oli yhteydessä joko yhteisöön tai yhteiskuntaan. Näistä yhtenä yhteisöön sekä yhteiskuntaan liittyvänä tekijänä oli moraalit. Lapsi koki tekevänsä moraalisesti oikean päätöksen kertomalla hyväksikäytöstä, jotta hyväksikäyttäjä jäisi kiinni sekä joutuisi oikeudelliseen vastuuseen teoistaan. Koettiin myös moraaliseksi velvollisuudeksi kertoa hyväksikäytöstä, jotta muut eivät joutuisi hyväksikäyttäjän kohteeksi. (Lev-Wiesel ym. 2014.) Tämän voidaan katsoa liittyvän lapsen ja yhteisön suhteeseen sekä lapsen haluun suojella muita yhteisön jäseniä ja toisaalta saattaa hyväksikäyttäjä yhteiskunnalliseen juridiseen vastuuseen teoistaan.

Toisena yhteisöön liittyvänä kertomista edistävänä tekijänä oli lapsen ikätovereiden painostus kertoa hyväksikäytöstä jollekin aikuiselle. McElvaneyn ja kumppaneiden (2014) mukaan lapset, jotka olivat kertoneet hyväksikäytöstä kavereille, mutta eivät aikuisille, saattoivat rohkaistua kertomaan aikuisille kavereiden kehoitusten tai painostuksen vuoksi. Ystävät olivat muun muassa käskeneet lasta kertomaan hyväksikäytöstä vanhemmille, sillä se oli heidän kehoitustensa mukaan oikea tapa toimia. Ystävät saattoivat perustella kertomista myös sillä, että kertomatta jättäminen saattaisi johtaa siihen, että joku muu joutuisi hyväksikäytön kohteeksi. (McElvaney ym. 2014). Ikätoverit halusivat suojella yhteisön muita jäseniä mahdolliselta hyväksikäytöltä ja motivoida lasta toimimaan oikein kertomalla hyväksikäytöstä.

### **5.3 Kertomista estävät tekijät**

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista estivät useat eri tekijät. Osa tekijöistä on yhteydessä kertomista edistäviin tekijöihin ja näiden välillä on nähtävissä samankaltaisuuksia. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneet vaikenivat tapahtuneesta useista eri syistä, joista osa liittyi selkeästi lapsen kokemuksiin tunteisiin. Pelko, häpeä ja syyllisyys saivat lapset salaamaan hyväksikäytön. Osa piti asian sisällään vuosien ajan ja päätyi kertomaan tapahtuneesta vasta aikuisena. Pelko itseen kohdistuvista rangaistuksista tai pelko läheisten ja perheen puolesta estivät lapsia kertomasta. Kertomisen pelättiin johtavan lapselle langeutettuihin rangaistuksiin tai pelättiin, että kertomisella aiheutettaisiin jotain pahaa perheelle. Saatettiin esimerkiksi pelätä, että hyväksikäyttäjä satuttaisi lapsen perheenjäseniä. Osa lapsista ei kertonut, sillä he halusivat suojella läheisiään, eivätkä halunneet kuormittaa heitä kertomalla hyväksikäytöstä. Myös pelko stigmatisoinnista ja leimautumisesta estivät hyväksikäytöstä kertomista. Pelättiin sitä, miten muut reagoisivat tai suhtautuisivat lapseen saadessaan kuulla tämän joutuneen hyväksikäytön kohteeksi.

Seuraavaksi käyn läpi lähemmin tarkasteltuna hyväksikäytöstä kertomista estäviä tekijöitä. Tarkastelen näitä tekijöitä samalla idealla kuin tarkastelin kertomista edistäviä tekijöitä. Osittain kertomista estävien tekijöiden välillä on samankaltaisuuksia eri kategorioiden välillä ja jotkin tekijät voisivat sijoittua useammankin kategorian alle, mutta esittelen ne osana parhaiten kuvaavaa kategoriaa.

### 5.3.1 Yksilöön liittyvät tekijät

Lapsen nuori ikä nousi muutamissa aineistoni tutkimuksissa tekijäksi, joka esti hyväksikäytöstä kertomista. Mitä nuorempi lapsi oli hyväksikäytön alkaessa, sen harvemmin hyväksikäytöstä päädyttiin kertomaan. (Alaggia 2010; Moors & Webber 2013.) Easton (2013) haastatteli lapsena seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita aikuisia miehiä. Hänen mukaansa iältään vanhemmat miehet olivat lapsuudessaan kertoneet harvemmin hyväksikäytöstä viranomaisille kuin nuoremmat miehet. Eastonin (2013) mukaan tulosta selittää muun muassa poikien hyväksikäytön näkyvyys mediassa sekä julkisessa keskustelussa lähimenneisyydessä. Julkinen keskustelu poikien seksuaalisesta hyväksikäytöstä on lisääntynyt vähitellen, mikä on voinut tehdä hyväksikäytöstä kertomisen helpommaksi nuoremmille ikäpolville.

Lapsen kokemat tunteet liittyivät vahvasti sekä hyväksikäytöstä kertomiseen että kertomattomuuteen. Erityisesti pelko ja häpeä estivät hyväksikäytöstä kertomista (McElvaney 2014; Moors & Webber 2013; Schaeffer ym.2011; Schönbacher ym. 2012; Foster & Hagedorn 2014; Hunter 2011; Lev-Wiesel ym. 2014; Malloy ym. 2011). Kertomiseen liittyvä pelko saa aineistoni tutkimuksissa erilaisia ulottuvuuksia. Osa lapsista pelkäsi kertomisen seurauksia kuten itseen kohdistuvia rangaistuksia, joita kertomisesta seuraisi (Hunter 2011; Malloy ym. 2011). Lapset pelkäsivät sitä, ettei kukaan uskoisi heidän kertomaansa (Hunter 2011; McElvaney 2014). McElvaneyn (2014) tutkimus osoitti, että lasten pelko uskotuksi tulemisesta osoittautui vääräksi. Lapset, jotka olivat pelänneet, ettei heitä uskottaisi kokivat päinvastaista kertoessaan hyväksikäytöstä. Aikuiset, joille lapset kertoivat uskoivat lasten kertomaa ja ottivat sen todesta.

Osa lapsista saattoi pelätä juridista prosessia, joka käynnistyisi kertomisen seurauksena (McElvaney 2014). Useammassa tutkimuksessa lapset pelkäsivät hyväksikäyttäjää ja tämän uhkauksia. Hyväksikäyttäjää oli saattanut uhkailla lasta erilaisilla seurauksilla, mikäli lapsi kertoisi hyväksikäytöstä, jolloin lapset pelkäsivät näiden uhkauksien käyvän toteen. Hyväksikäyttäjää oli saattanut uhata tappavansa lapsen tai fyysisesti kurittavansa lasta mikäli tämä kertoisi tapahtuneesta. Hyväksikäyttäjää saattoi myös vedota lapseen puhumalla hyväksikäytöstä salaisuutena, joka tulisi säilyttää vain heidän kahden välisenä asiana.

Pelko salaisuuden paljastumisesta saattoi estää lasta kertomasta. Yksi lapsi selitti kertomattomuuttaan seuraavanlaisesti *"isäni sanoi, että jos kerron siitä jollekin hän hakee vyönsä ja huutaa minulle"* (Schaeffer ym. 2011, 349). (Schaeffer ym. 2011; Schönbacher ym. 2012.)

Myös häpeän ja syyllisyyden tunteet estivät joidenkin lasten kohdalla hyväksikäytöstä kertomista. Häpeä ja syyllisyyden tunne tapahtuneesta kulkivat jossain määrin tutkimuksissa rinnakkain. Lapsen kokemus siitä, että hän oli syyllinen hyväksikäyttöön saattoi estää kertomista (Foster & Hagedorn 2014; Hunter 2011). Tähän kietoutui myös häpeän tunne tapahtuneesta sekä tunne siitä, että oli tapahtuneesta ikäänkuin vastuussa. Häpeää koettiin myös suhteessa kertomiseen. Kertomisen ajateltiin johtavan stigmatisointiin ja leimautumiseen. Leimautumiseen liittyvää häpeää esiintyi erityisesti pojilla. Nähtiin, että kertomisen seurauksena saatettaisiin leimautua homoseksuaaleiksi. Tämän nähtiin estävän pojilla hyväksikäytöstä kertomista tai ainakin viivyttävän sitä. (Foster & Hagedorn 2014.) Schönbacherin ja kumppaneiden (2012) mukaan kertomista esti joidenkin lasten kohdalla halu unohtaa tai kieltää tapahtunut hyväksikäyttö. Halua unohtaa kuvattiin Schönbacherin ja kumppaneiden (2012, 3501) tutkimuksessa seuraavanlaisesti: *"Haastattelija: Mikset kertonut hyväksikäytöstä aikaisemmin? Haastateltava: Halusin vain unohtaa sen. Siitä syystä yritin piilotella tapahtunutta, jotta unohtaisin sen"*. Joidenkin lasten kohdalla kertomista esti se, että tapahtunutta ei välttämättä edes tosiasiaassa muistettu. Tapahtuneen unohtamista voidaan selittää hyväksikäytön traumaattisuudella tai lapsen nuorella iällä hyväksikäytön tapahtumanaikana. (Schönbacher ym. 2012.)

Kertomista esti pelon, häpeän ja syyllisyyden tunteiden lisäksi myös lapsen epätietoisuus siitä, mitä oli tapahtunut. Lapsi ei välttämättä osannut nimetä tapahtunutta seksuaaliseksi hyväksikäytöksi, eikä lapsi edes tiennyt mitä sillä tarkoitetaan. (Easton ym. 2014; Hunter 2010; Schaeffer ym. 2011.) Lapselle yleensä selvisi vasta myöhemmin, että tapahtunut hyväksikäyttö ei ollut hyväksyttävää (Schaeffer ym. 2011). Eräs 12-vuotias tyttö kuvasi ymmärtämättömyyttään seuraavanlaisesti: *"En halunnut kertoa kenellekään koska en tiennyt mitä tapahtui ollessani nuorempi. Myöhemmin aloin kuuleman asioita koulussa ja terveystiedon tunneilla ja silloin ymmärsin mitä tapahtui"* (Schaeffer ym. 2011, 349). Hunterin (2010) mukaan yhteistä kieltä hyväksikäytölle ei ollut olemassa ja tämä saattoi



estää sitä, että hyväksikäytöstä ei kerrottu ainakaan lapsuudessa. Hunter (2010) haastatteli tutkimuksessaan aikuisia, jotka takautuvasti muistelivat lapsuudessa kokemasta hyväksikäytöstä kertomista. Nämä aikuiset olivat eläneet lapsuuttaan pääasiassa 1960-, 70- ja 80-luvuilla, jolloin seksuaalisesta hyväksikäytöstä ei käyty juuri lainkaan julkista keskustelua. Tämä näyttäytyi myös yhteiskunnallisena asiana, sillä hyväksikäytöstä ei ollut käyty yhteiskunnallista julkista keskustelua, joka olisi luonut yhteisen kielen puhua hyväksikäytöstä. (Hunter 2010.)

Osa lapsista vaikenä hyväksikäytöstä ainakin jonkin aikaa, sillä sopivia tilanteita kertomiselle ei tullut (McElvaney ym. 2012; Schaeffer ym. 2011). McElvaneyn ja kumppaneiden (2012) mukaan osa lapsista ei olisi välttämättä kertonut hyväksikäytöstä lainkaan tai olisi ainakin viivytännyt kertomista, ellei sopivaa tilannetta kertomiselle olisi tullut. Tällaisia tilanteita saattoivat olla riita vanhemman kanssa, jossa lapsi päätyi kertomaan ikäänkuin riidan yllyttämänä. Lapset, jotka kokivat kertomiselle otollisten tilanteiden estävän kertomista halusivat yleensä kertoa tapahtuneesta, mutta sopivia tilanteita kertomiselle ei välttämättä tullut. Kertomista saattoi estää muun muassa hyväksikäyttäjän läsnäolo perheessä. Tämän koettiin estävän kertomiselle otollisten tilanteiden syntymistä. (Schaeffer ym. 2011.)

### **5.3.2 Perheeseen ja läheisiin liittyvät tekijät**

Lapsi elää kiinteässä ja riippuvaisessa suhteessa erityisesti vanhempiinsa mutta myös muuhun perheeseensä sekä läheisiinsä. Monissa tilanteissa jo itse hyväksikäyttötilanne saattaa kytkeytyä lapsen perheeseen hyväksikäyttäjän ollessa lapselle tuttu henkilö. Erityisesti pienten lasten kohdalla on todennäköisempää, että hyväksikäyttäjä kuuluu lapsen lähipiiriin. Tätä kautta myös hyväksikäytöstä kertominen saa useita ulottuvuuksia lapsen perheeseen ja läheisiin liittyen. Kertominen aiheuttaa lähes väistämättä voimakkaita tunteita sekä lapsessa, että henkilössä, jolle lapsi tapahtuneesta kertoo. Lapsen halu suojella perhettään ja läheisiään on vahva. Lapsi saattaa pelätä perheensä ja läheistensä puolesta monin eri tavoin. Toisaalta lapsi saattaa myös pelätä vanhempien suhtautumista kuulemaansa. Koska perhe ja läheiset ovat lapselle tärkeitä, niin useat perhettä ja läheisiä koskettavat asiat saattoivat estää lapsia paljastamasta hyväksikäyttöä.

Jo aiemmin on tullut esiin lapsen pelko, joka monissa tilanteissa on näyttäytynyt kertomista estävänä tekijänä. Yhtenä kertomista estävänä pelon kohteena olivat pelko perheelle tai läheisille aiheutuvat seuraukset (Hunter 2011; McElvaney 2014; Lev-Wiesel 2014). Lapset pelkäsivät kertomisen myötä aiheuttavansa harmia ja huolta perheelle ja läheisilleen. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneet halusivat suojella perhettään ja läheisiään ylimääräiseltä harmilta ja siksi päättivät olla kertomatta (McElvaney 2014).

Kertomista saattoi estää myös pelko siitä, että vanhemmat eroaisivat ja perhe hajoaisi, mikäli lapsi kertoisi hyväksikäytöstä. Toisaalta saatettiin jopa haluta vanhempien eroavan, mikäli hyväksikäyttäjäksi oli toinen vanhemmista, mutta koettiin, että mikäli itse kertoisi hyväksikäytöstä, olisi tällöin myös vastuussa mahdollisesta erosta (McElvaney 2014). Kertomista esti myös pelko siitä, että jotain paha tapahtuisi perheelle tai läheisille. Pelättiin esimerkiksi hyväksikäyttäjän satuttavan jotakuta lapsen läheistä (Lev-Wiesel 2014). Toisaalta pelättiin myös, että perheenjäsenet joutuisivat vaikeuksiin kertomisen seurauksena. Tätä avaa erään lapsen kuvaus siitä, että hän pelkäsi oman isänsä tappavan hyväksikäyttäjän, mikäli saisi tietää tapahtuneesta *"Isäni olisi vankilassa murhasta, jos hän saisi tietää tästä"*. (Hunter 2011.)

Halu suojella muita perheenjäseniä harmilta esti osan kohdalla hyväksikäytöstä kertomista. (Hunter 2011; McElvaney 2014; Malloy ym. 2013; Schönbacher ym 2012). Osa jopa ajatteli, että vanhemmat eivät henkisesti kestäisi kuulla, mitä oli tapahtunut (Malloy ym. 2013; Hunter 2011). Kertomisella ei haluttu aiheuttaa vanhemmille stressiä eikä haluttu henkisesti kuormittaa vanhempia (Schönbacher ym 2012). McElvaneyn ja kumppaneiden (2014) mukaan lapsen pelko harmin tai huolen aiheuttamisesta näyttäytyi oleellisena niiden kohdalla, jotka päätyivät kertomaan hyväksikäytöstä. Monet kuvasivat vanhempien, sisarusten tai ystävien olleen allapäin ja reagoineen kuulemaansa voimaakkaan negatiivisesti esimerkiksi itkemällä. (McElvaney ym. 2014.) Eräs 12-vuotias tyttö kuvasi pelkoa äidin reaktiosta, mikäli kertoisi hyväksikäytöstä *"En halunnut kertoa mitään ollessani nuorempi sillä tunnen äitini ja tiedän että hän olisi romahtanut ja tullut hulluksi"* (Shaeffer ym. 2011, 349.)

Joidenkin tutkimusten mukaan erilaiset perhetilanteet saattoivat estää lasta kertomasta hyväksikäytöstä. Kasvuympäristönä perheet, joissa esiintyi äitiin kohdistuvaa

perheväkivaltaa, käytettiin päihteitä tai jotka olivat jollain tavalla kaaottisia tai sosiaalisesti eristäytyneitä saattoivat estää kertomista (Alaggia 2010). Myös lapsen ja vanhemman välinen suhde nähtiin joidenkin lasten kohdalla estäneen kertomista. Erityisesti silloin kun lapset kokivat vanhemmat vahvoina auktoriteetteina, joille ei ollut helppoa puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Toisaalta lapset saattoivat myös kokea, että vanhemmat eivät kuunnelleet tai huomioineet lasta tarpeeksi, jolloin hyväksikäytöstä päätettiin vaieta. (Hunter 2010.) Lapset saattoivat ajatella, että he eivät tulisi kuulluiksi tai heidän kertomaansa ei uskottaisi tai sitä ei otettaisi vakavasti.

Kokemus siitä, ettei ollut ketään kenelle kertoa tai ei tiedetty kenelle voisi asiasta kertoa johti joidenkin kohdalla hyväksikäytöstä vaikenemiseen. (Schönbucher ym. 2012; Lev-Wiesel ym. 2014; Easton ym. 2014). Eräs kuvasi tätä seuraavanlaisesti: *"Itkin paljon ja minulla ei vain ollut ketään kenelle puhua... minulla oli ystävä.. Hänellä oli välittävät vanhemmat. En vain halunnut tuhota sitä"* (Schönbucher ym. 2012, 3502). Hyväksikäytöstä vaikenemiseen saattoi näissä tilanteissa liittyä epäluottamus läheisiä tai muita aikuisia kohtaan. Toisin sanoen kertomatta jättämistä perusteltiin osin luottamuksen puutteella. Lapsella ei ollut ketään läheistä kenelle olisi voinut uskoutua. Eastonin ja kumppaneiden (2014) mukaan osa lapsista koki luottamuksen muihin heikenneen hyväksikäytön myötä. Luottamuksen puute vanhempia kohtaan tai kaukainen suhde vanhempiin esti joidenkin lasten kohdalla hyväksikäytöstä kertomista. Lapset epäilivät muun muassa sitä, pitäisivätkö vanhemmat heidän puoliaan kuultuaan hyväksikäytöstä. (Schönbucher ym. 2012.) Eräs kuvasi suhteensa vanhempiin estäneen kertomista: *"Minulla ei jollain tavalla ollut ketään kenelle uskoutua, mutta se olisi hyödyttänyt minua... vanhempani eivät koskaan välittäneet minusta...suhteemme ei ollut koskaan ollut hyvä.. se ei ollut koskaan läheinen"* (Schönbucher ym. 2012, 3502.)

### **5.3.3 Hyväksikäyttötilanteeseen ja hyväksikäyttäjään liittyvät tekijät**

Yhtenä kertomiseen vaikuttavana tekijänä voidaan nähdä hyväksikäyttäjän ja lapsen suhde sekä hyväksikäyttötilanteeseen liittyvät tekijät. Hyväksikäyttäjä voi olla joko lapsen perheeseen tai lähipiiriin kuuluva tai lapselle kaukaisempi henkilö. Tekijä voi olla esimerkiksi lapsen vanhempi, sisar, naapuri tai perhetuttu. Tekijä voi joissain tilanteissa olla myös lapselle tuntematon henkilö. Lapsen kasvaessa vanhemmaksi ja elinpiiriin

laajentuessa tuntemattomien hyväksikäyttäjien todennäköisyys lisääntyy. Koska erityisesti pienet lapset kertovat hyväksikäytöstä useimmiten vanhemmille tai muille perheenjäsenille, voi kertominen olla vaikeampaa mikäli hyväksikäyttäjä onkin esimerkiksi toinen vanhemmista.

Hyväksikäyttäjän läheinen suhde hyväksikäytön kohteeksi joutuneeseen oli useissa aineistoni tutkimuksissa kertomista estävä tekijä. Mikäli hyväksikäyttäjä kuului lapsen perheeseen tai oli muutoin lapselle läheinen henkilö, hyväksikäytöstä vaiettiin todennäköisemmin kuin niissä tilanteissa, joissa tekijä oli lapselle kaukaisempi henkilö. (Moors & Webber 2013; Lam 2014; Easton 2013; Schaeffer ym. 2011.) Moorsin ja Webberin (2013) mukaan niissä tilanteissa, joissa tekijä on hyväksikäytön kohteeksi joutuneelle läheinen henkilö, saatetaan hyväksikäytöstä päätyä kertomaan esimerkiksi internetin keskustelupalstalle. Kasvokkainen hyväksikäytöstä kertominen voidaan kokea vaikeammaksi, jolloin internetpalsta voi tuoda tilanteeseen halutun anonyymiyden. (Moors & Webber 2013.)

Yhdessä aineiston tutkimuksessa hyväksikäyttäjän sukupuoli näyttäytyi tekijänä, joka saattoi estää tai vähintään viivyttää hyväksikäytöstä kertomista (Lam 2014). Lamin (2014) tutkimuksessa tarkasteltiin rinnakkain kahta eri ryhmää ja näiden ryhmien välisiä eroja sekä yhtäläisyyksiä hyväksikäytöstä kertomisessa. Toiseen ryhmään kuuluivat lapsena hyväksikäytön kohteeksi joutuneet, jotka olivat hoidon piirissä ja toiseen ryhmään ne, jotka eivät olleet hoidon piirissä. Jälkimmäisen ryhmän kohdalla Lam (2014) havaitsi, että hyväksikäyttäjän sukupuoli oli yhteydessä hyväksikäytöstä kertomiseen. Lamin (2014) mukaan tekijän ollessa nainen hyväksikäytöstä päädyttiin kertomaan harvemmin kuin jos tekijä oli mies.

### **5.3.4 Yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät**

Osa kertomista estävistä tekijöistä on nähtävissä yhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvinä. Tässä aineistossa näiden tekijöiden voidaan nähdä edustavan kahta eri näkökulmaa. Toisaalta kertomista esti pelko leimautumisesta ja stigmatisoinnista ja toisaalta seksuaalisuuteen liittyvä yhteiskunnallinen tabu ja puhumattomuuden kulttuuri (Alaggia 2010; Easton ym. 2014; Hunter 2010; 2011; Schönbucher ym. 2012).

Yhteiskunnalliset sukupuoliroolit estivät joiden kohdalla hyväksikäytöstä kertomista. Erityisesti lapsuudessa hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden miesten kohdalla pelko homoseksuaaliksi leimautumisesta saattoi estää tai viivyttää kertomista. Muun muassa Eastonin (2014) mukaan pelko homoseksuaaliksi leimautumisesta sekä pelko yhteisön reaktioista hyväksikäytön kohteeksi joutunutta kohtaan estivät kertomista. Mies hyväksikäyttäjän kohteeksi joutuneet pojat uskoivat tapahtuneen paljastumisen aiheuttavan muissa epäilyjä siitä, että he ovat homoseksuaaleja tai että he olisivat halunneet hyväksikäytön tapahtuneen. Tämä pelko saattoi johtaa siihen, että hyväksikäytöstä vaiettiin. (Easton ym. 2014.) Homoseksuaaliksi leimautumiseen liittyi myös häpeän tunne, johon kietoutui sekä itseen liittyvä häpeä että perheelle aiheutettu häpeä. Homoseksuaaliksi leimautumisen ajateltiin aiheuttavan häpeää paitsi itselle myös perheelle siitä, että heidän lapsensa on homoseksuaali. Pelko vanhempien langettamista rangaistuksista, joita lapsi mahdollisesti kohtaisi kertomisen jälkeen esti kertomista myös näissä tilanteissa. Tällöin rangaistuksen ajateltiin liittyvän erityisesti hyväksikäyttötilanteisiin, joissa tekijänä oli mies. (Alaggia 2010; Hunter 2010; 2011.)

Yhteiskunnassa vallitseva seksuaalisuuteen liittyvä tabu sekä seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvä intiimiys estivät osan kohdalla hyväksikäytöstä kertomista. Jossain määrin edelleen seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ajatellaan olevan intiimejä, henkilökohtaisia asioita. Erityisesti seksuaalinen hyväksikäyttö on pitkään ollut yhteiskunnassamme vaiettu asia. Vasta julkisuuden myötä sitä on alettu tunnistamaan enenevässä määrin ja siitä puhumisen kynnystä on pyritty madaltamaan. Osassa aineiston tutkimuksissa tutkimuksiin osallistuneet ovat olleet lapsia aikoina (1960-, 1970- ja 1980-luvuilla), jolloin seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa on vallinnut vieläkin voimakkaampi puhumattomuuden kulttuuri kuin nyt. Tämä puhumattomuuden kulttuuri on estänyt joidenkin lasten kohdalla hyväksikäytöstä kertomisen. Lapset saattoivat kokea, että edes perheen sisällä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ei voinut puhua ääneen. (Hunter 2010.)

## 6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tulokset perustuvat pääosin yhdysvaltalaiseen tutkimukseen, mikä saattaa selittyä valitsemistani tietokannoista sekä siitä, että valikoin aineistoon vain englanninkielisiä artikkeleita. Toisaalta huomattava määrä tämän aiheen tutkimuksista on myös voitu tehdä Yhdysvalloissa. Voi olla mahdollista, että mikäli olisin valinnut aiheen tutkimuksia muista kuin käyttämistäni tietokannoista, niin tutkimuksia olisi voinut tulla enemmän muista maista. Jos olisin valikoinut aineistoon esimerkiksi saksankielisiä artikkeleita, niin olisin voinut saada aiheen tutkimuksista erilaisen kuvan kuin nyt. Mahdollisesti jatkossa aiheesta voisi toteuttaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen valikoimalla myös muita kuin englanninkielisiä artikkeleita katsaukseen. Olisi mielenkiintoista nähdä tuottaisiko tämä erilaisen kirjallisuuskatsauksen. Eniten artikkeleita oli ilmestynyt julkaisuissa *Journal of Child Sexual Abuse* ja *Child Abuse & Neglect*. Näistä ensimmäinen on lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskettavia tutkimuksia julkaiseva, mikä selittää julkaisuiden määrää. Myös jälkimmäinen julkaisu on keskittynyt käsittelemään tutkimuksia lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, jolloin hyväksikäyttöön liittyvien artikkeleiden määrä tässä on ymmärrettävää. Tämä kirjallisuuskatsaus pitää sisällään tutkimuksia, joissa on käytetty erilaisia tutkimusmetodeja. Niiden avulla on saatu kertomisen ilmiöstä erilaista tietoa kuten kokemuksellista tietoa sekä laajempaa tilastollista tietoa.

Aineistossani painottui seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen, sillä olin jo hakusanoilla rajannut tutkimusaineistoani tähän suuntaan. Kertomiseen liittyen aineistossani oli havaittavissa erilaisia teemoja, joiden kautta kertominen jäsenyi. Näistä teemoista kertomista edistävät ja estävät tekijät koskettivat useimpia artikkeleita. Olin yllätynyt, että tutkimusten pääteema liittyi perusteluihin, joilla selitettiin kertomista tai kertomatta jättämistä. Oletuksenani oli, että tutkimukset olisivat keskittyneet enemmän siihen, kenelle lapset kertovat ja millaiset tilanteet tai puitteet kertomiselle ovat otollisia. Koska tutkimusten painopiste ei ollut odottamani kaltainen, niin tarkastelin asiaa lähemmin ja havaitsin tämän perusteella, että kansainvälisissä tutkimuksissa hyväksikäytöstä kertomisen tutkiminen on edennyt ilmiön tutkimisen tasolta sen syihin. 2000-luvun alussa

kansainvälisesti tutkittiin paljon sitä, kenelle lapset kertovat hyväksikäytöstä ja kuinka paljon siitä kerrotaan. 2010-luvun jälkeen painopiste on siirtynyt tutkimaan sitä, mitkä tekijät vaikuttavat kertomiseen tai kertomatta jättämiseen. Tutkimuksen keinoin tarkastellaan ilmiön eri puolia ja pohditaan sitä, miten kertomiseen voitaisiin vaikuttaa ja mahdollisesti millä keinoilla kertomisen kynnyksiä voitaisiin madaltaa. Näkemykseni mukaan on siis tutkimuksella todennettu, että merkittävä osa lapsista ei kerro hyväksikäytöstä tai ainakin viivyyttä siitä kertomista, jonka vuoksi on alettu tutkimaan sitä, mitkä ovat ne tekijät jotka estävät kertomista. Tätä kautta voidaan saada tietoa siitä, miten kertomista voitaisiin edesauttaa ja kertomista estäviä tekijöitä poistaa lasten kertomisen tieltä. Näkemykseni mukaan tutkimuksen painopiste tulee yhä enenevässä määrin liikkumaan estävistä tekijöistä edistäviin tekijöihin eli mitkä tekijät edesauttavat kertomista. On myös jonkin verran tehty tutkimusta siitä, miten kuulijan suhtautuminen tai lapsen oletus siitä vaikuttavat lapsen kertomishalukkuuteen.

Aineisto antaa kuvan hyväksikäytöstä kertomisesta lasten näkemyksistä käsin, sillä suurin osa tutkimuksista on toteutettu lasten näkökulmasta. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden oma ääni korostuu tässä aineistossa. Toisin sanoen voidaan puhua lapsen tuottamasta tiedosta. Lapsen tietoa pidetään äärimmäisen tärkeänä myös ammattilaisten kuten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työssä. Lastensuojelutyössä on painottunut viime vuosina yhä enenevässä määrin lapsen kuuleminen ja tiedon kerääminen lapselta. Vaikka lapsi on aina vahvasti sidoksissa perheeseensä ja vanhempiinsa, niin lapsen rooli itsenäisenä subjektina ja tiedon tuottajana lastensuojelussa on kasvanut. Myös Yk:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä häntä koskevassa asiassa (YK:n lapsen oikeuksien sopimus, artiklat 3 & 12). Lapsuuteen liittyvän tutkimustiedon kerääminen on lisääntynyt Yk:n lapsen oikeuksien sopimuksen myötä, sillä jäsenmailla on velvollisuus raportoida säännöllisin väliajoin lasten oikeuksien toteutumisesta. Tämä lisää myös maiden halukkuutta kerätä tutkimustietoa aiheesta. Lisäksi ajatus investoida lapsiin ikäänkuin tulevaisuutta varten on lisännyt lapsuuteen ja lasten hyvinvointiin sekä pahoinvointiin liittyvän tutkimustiedon kysyntää. Lapset nähdään tulevaisuuden työvoimana ja tärkeänä osana yhteiskuntaa, jolloin heidän hyvinvointiinsa panostaminen ikäänkuin "palvelee" myös yhteiskuntaa pitkällä aikajänteellä. (Alanen 2009, 25–27.)

Seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyi moniulotteisena prosessina, johon liittyi vahvasti lapsen päätös siitä kertoako vai ei ja kenelle kertoa. Luottamus henkilöön, jolle hyväksikäytöstä kerrotaan on merkittävä tekijä, kun lapsi valitsee henkilöä, jolle uskoutuu. Tutkimusten perusteella näyttää siltä, että hyväksikäytöstä kerrotaan todennäköisemmin perheenjäsenille ja ystäville, joihin luotetaan. Kertomiseen liittyviä tekijöitä, kuten kertomisen tai kertomattomuuden seurauksia voisi olla hyvä käsitellä lapsen kanssa, jotta lapsi uskaltaisi puhua avoimesti myös aikuisille. Toisaalt olisi tärkeää keskustella lasten kanssa siitä, että mikäli kaveri kertoo lapselle asiasta, joista aikuisten olisi hyvä tietää niin kaveria voi muistuttaa aikuisille kertomisen tärkeydestä. Tutkimusten perusteella ne lapset, joiden kaverit painostivat tai kehoittivat lapsia kertomaan hyväksikäytöstä aikuisille, kertoivat siitä.

Osa kertomista estävistä sekä edistävistä tekijöistä oli toistensa vastakohtia esimerkiksi lapsen nuorempi ikä näytti estävän kertomista kun taas lapsen vanhempi ikä näytti edistävän kertomista. Tieto kertomista estävistä ja edistävistä tekijöistä auttaa hyväksikäytöstä kertomiseen liittyvän prosessin ymmärtämisessä. Tieto voi auttaa ammattilaisia kuten lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä tunnistamaan seksuaalisesta väkivallasta kertomiseen liittyviä tekijöitä, jotka saattavat estää lasta puhumasta. Näitä tekijöitä purkamalla voidaan pyrkiä vaikuttamaan lapsen kertomispäätökseen. Toisaalta tämän tiedon avulla voidaan myös luoda lapsille otollisia tilanteita kertomiselle, mikäli tiedetään mitkä tekijät edesauttavat sitä. Koska kertomista näytti estävän erilaiset pelot, niin olisi tärkeää, että työntekijä tapaisi lasta kahden kesken, jolloin lapsi olisi ainakin jossain määrin vapaa lojaaliteetista hyväksikäyttäjää sekä muita kohtaan.

Näyttää siltä, että lapsi tarvitsee luotettavan henkilön lisäksi sopivan tilanteen kertoa hyväksikäytöstä. Lapsille tulee antaa mahdollisuuksia kertoa heidän mieltään askaruttavista asioista. Aikuiset voivat tukea lasta kysymällä tältä kysymyksiä sekä luomalla lapselle turvallisen tilan sekä tunteen siitä, että aikuinen kuuntelee häntä. Toisaalta osa tekijöistä, jotka edistivät kertomista liittyivät selkeästi lapsen biologisiin piirteisiin ja ehkä myös lapsen yksilölliseen tapaan käsitellä asioita ja tunteitaan. Osa lapsista saattaa kokea voimakkaampaa ahdistusta hyväksikäytöstä, jolloin ainoana keinona päästä tästä eroon on siitä kertominen ja sen jakaminen jonkun kanssa. Toisaalta osa lapsista ei välttämättä ymmärrä tapahtunutta, jolloin siitä kertominen saattaa viivästyä



pitkäänkin. Tällöin lapsi saattaa kertoa vasta ymmärtäessään hyväksikäytön olleen väärin. Hyväksikäytön traumaattisuus näyttää myös liittyvän kertomiseen. Mitä vähemmän traumatisoivaa tai vakavaa hyväksikäyttö on ollut sen helpompana siitä kertominen näyttäytyy. Tähän liittyy myös hyväksikäyttäjän suhde lapseen. Mitä läheisempi hyväksikäyttäjä on lapselle, sen traumaattisempaa hyväksikäytön on tutkimuksissa todettu olevan ja sen vaikeampaa siitä on kertoa. Mikäli hyväksikäyttö on jatkunut toistuvana vuosia, lapsen on kohdistunut fyysistä väkivaltaa kuten lyömistä on lapsen vaikeampi kertoa tapahtuneesta. Nämä ovat tilanteita, jotka ovat lainsäädännössä kriminalisoitu jyrkimmin ja rangaistukset ovat kovimmat.

Hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy prosessina, jossa lapsi punnitsee kertoako vai ei. Toisaalta näyttää siltä, että hyväksikäytöstä halutaan kertoa jollekin sen painaessa lapsen mieltä. Toisaalta taas pelko kertomisen seurauksista saattaa sulkea monien lasten suut. Erityisesti lapsen halu suojella perhettään ja läheisiään näyttäytyy voimakkaana. Lapsi saattaa jättää kertomatta suojellakseen perhettään. Toisaalta perheen suojeleminen saattaa edesauttaa kertomista esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa lapsi haluaa suojella vaikkapa sisarustaan joutumasta hyväksikäytön kohteeksi. Lapsi haluaa suojella perhettään täysin ymmärrettävästä syystä. Lapsi on riippuvainen perheestään ja perheenjäsenet ovat lapsen elämässä tärkeitä ihmisiä. Suomalaisen lapsuuden yhden merkittävimmän instituution muodostaa perhe, jonka tilana toimii koti. Suomessa kodin ja perheen asema on vahva ja lapset sosiaalistuvat maailmaan kodin ja perheen kautta. (Kallio 2010, 217–220)..

Kertomisen viivyttäminen tai kertomattomuus eivät liity pelkästään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön vaan se on nähtävissä yleisempänä ilmiönä, joka koskettaa yleensäkin lapsia ja vaikeista asioista puhumista. Kertomattomuus ja sen viivyttäminen liittyvät muunlaiseen väkivaltaan, kuten perheväkivaltaan tai vanhempien päihteiden käyttöön tai lasten keskinäisuuhteissa tapahtuvaan kiusaamiseen. Kertomiseen liittyvä dilemma ei siis kosketa pelkästään perhesuhteissa tapahtuvia asioita vaan se ylettyy kauemmas. Mielenkiintoista olisi saada tutkimustietoa kertomisesta yleisempänä ilmiönä. Mistä syystä kertominen aroista ja henkilökohtaisista asioista on vaikeaa lapsuudessa ja voitaisiinko tähän vaikuttaa tai madaltaa kertomisen kynnystä.

McElvaney (2015) on saanut samankaltaisia tuloksia kuin tässä tutkielmassa tarkastellessaan hyväksikäytöstä kertomista käsitteleviä kansainvälisiä tutkimuksia. McElvaneyn (2015) mukaan hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy moniulotteisena prosessina, johon vaikuttavat useat eri tekijät. Eri tekijät vaikuttavat jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisellä tavalla. Ammattilaisten sekä perheen tulisi antaa lapselle mahdollisuuksia puhua hyväksikäytöstä. Lapsen haastatteleminen ja avoimien kysymysten esittäminen ovat tässä tärkeässä roolissa. McElvaneyn (2015) mukaan tulisikin panostaa siihen, että ammattilaisilla, jotka kohtaavat mahdollisesti hyväksikäytettyjä lapsia olisi tarvittava osaaminen lapsen kohtaamiseen asianmukaisella tavalla. McElvaney (2015) tuo esiin tarpeen keskittyä erityisesti hyväksikäytöstä kertomista edistäviin tekijöihin eikä vain esteisiin, jotka liittyvät hyväksikäytön salaamiseen. (McElvaney 2015, 165–167).

## LÄHTEET

Alaggia, Ramona (2005). Disclosing The Trauma of Child Sexual Abuse: a Gender Analysis. *Journal of Loss and Trauma* 10, 453-470.

Alaggia, Ramona (2004). Many Ways of Telling: Expanding Conceptualizations of Child Sexual Abuse Disclosure. *Child Abuse and Neglect* 28:11, 1213–1227.

Alaggia, Ramona & Kirshenbaum, Stacey (2005). Speaking the Unspeakable: Exploring the Impact of Family Dynamics on Child Sexual Abuse Disclosures. *Families in Society* 8:2, 227–234.

Alanen, Leena (2009). Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Alanen, Leena & Karila, Kirsti (toim.): *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lapsen toiminta*. Vastapaino. Tampere. 9–30.

Antikainen, Jorma (1994). Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö: ammatilliset haasteet ja työorientaatiot. *Stakes*. Helsinki.

Aveyard, Helen (2010). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide* (2nd Edition). Berkshire: Open University Press.

Bolger, Kerry E., & Patterson, Charlotte J. (2001). Developmental pathways from child maltreatment to peer rejection. *Child Development*, 72, 549– 568.

Crisma, Micaela, Bascelli, Elisabetta, Paci, Daniela & Romito, Patricia (2004). Adolescents Who Experienced Sexual Abuse: Fears, Needs and Impediments to Disclosure. *Child Abuse and Neglect* 28:10, 1035–1048.

Ellonen, Noora, Kääriäinen, Juha, Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta

väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu 2008.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskonen, Inkeri (2005). Perheväkivalta lasten kertomana. Mitä ja miten lapset kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivallasta? Tampereen yliopistopaino.

Fagerlund, Monica, Peltola, Marja, Kääriäinen, Juha, Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2013). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print 2014.

Finkelhor, David, Ormrod, Richard, Turner, Heather A., & Hamby, Sherry L. (2005). The victimization of children and youth: a comprehensive, national survey. *Child Maltreatment*, 10, 5–25.

Gilligan, Philip, & Akhtar, Shamim (2006). Cultural barriers to the disclosure of child sexual abuse in Asian communities: Listening to what women say. *British Journal of Social Work*, 36 (8), 1361–1377.

Goodman-Brown, Tina S., Edelstein, Robin S., Goodman, Gail, Jones, David & Gordon, David S. (2003). Why children tell: a model of children's disclosure of sexual abuse. *Child abuse & Neglect* 27, 525-540.

Hershkowitz, Irit, Lanes, Omer, & Lamb, Michael E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse & Neglect*, 31, 111–123

Hurtig, Johanna (2006). Lasten tieto sosiaalityön haasteena. Teoksessa Forsberg, Hannele, Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta (toim.): *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia*. Ps-kustannus. Jyväskylä, 167–193.

Hurtig, Johanna (2013). *Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Vastapaino. Tampere.

Kallio, Tomi J. (2006). Laadullinen review –tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 2, 2006, 18–28.

Kallio, Kirsi (2010). Missä lapsuus tapahtuu? Teoksessa: Kallio, Kirsi, Ritala-Koskinen, Aino & Rutala, Niina (toim.): *Missä lapsuutta tehdään?*. Nurisotutkimusverkosto. 215–227.

Kogan, Steven M. (2004). Disclosing unwanted sexual experiences: Results from a national sample of adolescent women. *Child Abuse & Neglect*, 28, 147-165.

Laitinen, Merja (2004). *Häväistyt ruumiit ja rikutut mielet: tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä*. Tampere: Vastapaino 2004.

Laitinen, Merja (2006). Puhetta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä julkisella, yksityisellä ja professionaalilla areenalla. Teoksessa: Liisa Hokkanen & Maritta Sauvola (toim.): *Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä*. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 22. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2006, 171- 204.

Macdonald, Geraldine (2003). *Using systematic reviews to improve social care*. SCIE Reports: no 4, November 2003. 1

McElvaney, Rosaleen (2015). Disclosure of Child Sexual Abuse: Delays, Non-disclosure and Partial Disclosure. What the Research Tells Us and Implications for Practice. *Child Abuse Review*, 24(3), 159-169.

Metsämuuronen, Jari (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. E-kirja 1.painos, opiskelijalaitos. Helsinki.

Paine, Mary L., & Hansen, David J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, 22, 271–295.

Pekkarinen, Elina (2010) Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit – Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Petticrew, Mark & Roberts, Helen (2006) *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*. Blackwell Publishing, USA.

Priebe, Gisela & Svedin, Carl G. (2008). Child sexual abuse is largely hidden from the adult society: An epidemiological study of adolescents' disclosures. *Child Abuse & Neglect*, 32, 1095-1108.

Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina (2011). Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Toimittaneet Aini Pehkonen ja Marja Väänänen - Fomin. Jyväskylä: PS-Kustannus. 235-255.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rutter, Deborah, Francis, Jennifer, Coren, Esther & Fisher, Mike (2010) *SCIE systematic research reviews: guidelines (2nd edition)*. London: Social Care Institute for Excellence.

Sandersson, Christine (2002): *The seduction of children. Empowering parents and teachers to protect children from child sexual abuse*. London: Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia.

Sariola, Heikki (2005). Onko lasten seksuaalinen hyväksikäyttö lisääntynyt? *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 121:20, 2135-2137.

Sariola, Heikki (1990): *Lasten väkivalta- ja seksuaalikoemukset, Kotona koettu väkivalta ja seksuaalikoemukset aikuisten kanssa*. Tutkimus suomalaisista peruskoulun 9.-luokkalaisista vuonna 1988. Lastensuojelun Keskusliitto, Julkaisu 85, Helsinki 1990.

Schaeffer, Paula, Leventhal, John M. & Gottsegen Asnes, Andrea (2011): Children`s disclosures of sexual abuse: Learning from direct inquiry. *Child abuse & Neglect* 35, 343-352.

Schneider, Renee, Baumrind, Nikki, & Kimerling, Rachel (2007). Exposure to child abuse and risk for mental health problems in women. *Violence and Victims*, 22, 620–631.

Schönbucher, Veronica, Maier, Thomas, Mohler-Kuo, Meichun, Schnyder, Ulricha & Landolt, Markus A. (2012): Disclosure of child sexual abuse by adolescents: A qualitative in-depth study. *Journal of interpersonal violence* 27:17, 3486- 3513.

Smith, Daniel W., Letourneau, Elizabeth J., Saunders, Benjamin E., Kilpatrick, Dean G., Resnick, Heidi S., & Best, Connie L. (2000). Delay in disclosure of childhood rape: Results from a national survey. *Child Abuse and Neglect* 24:2, 273-287

Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (toim.). *Lapsen kaltoinkohtelu*. Hesinki: Duodecim.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista, (1989).

## LIITE 1

Tutkimuksen tekijä, tieteenala	Vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä	Tutkimuksen metodi ja otos	Tutkimuksen keskeiset Tulokset
<b>1. Alaggia, Ramona</b>  sosiaalityö	2010 Kanada Toronto	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tekijöitä, jotka haittaavat tai edistävät seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista  Tutkimuskysymykset 1)Mitkä yksilöön sekä ympäristöön liittyvät tekijät vaikuttavat seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen? 2)Mitkä taustatekijät edistävät tai estävät seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista lapsuudessa?	Haastattelututkimus.  Tutkimukseen osallistui yhteensä 40 aikuista (14 miestä ja 26 naista), jotka olivat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä lapsuudessa  Ekologinen malli	Tutkimuksen mukaan hyväksikäytöstä kertominen näyttäytyy prosessina. Ekologinen malli: Yksilölliset ominaisuudet: Mitä nuorempi lapsi, kun hyväksikäyttö alkoi, sen epätodennäköisemmin siitä kerrottiin. Mikro: Perheitä kuvattiin kaoottisiksi, joissa oli päihkeitä, aggressiota sekä sosiaalista eristytymistä, tekijät, jotka vaiensivat uhreja. Toinen kertomista estävä tekijä oli perheväkivalta, jossa kohteena oli pääsääntöisesti äiti. Ekso: Yhteisöt olivat piittaamattomia tai epätietoisia miten suhtautua kertomiseen. Makro: Miehet ja sukupuoliroolit →leimautuminen
<b>2. Corry Azzopardi, Sheri Madigan &amp; Meredith Kirkland-Burke</b>  sosiaalityö, oikeuslääketiede	2014  Kanada Toronto	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lasten hyväksikäytöstä kertomista osana oikeuslääketieteellistä tutkimusta (SAFE ohjelmaa)  SAFE ohjelma oli suunnattu 3-12-vuotiaille lapsille, joiden epäiltiin joutuneen seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi ja he olivat joko rikos- tai lastensuojeluprosessissa	SAFE ohjelmaan vuosina 2002-2012 osallistuneet sairaalan lapset (N=47)  Aineistona olivat kymmenen vuoden ajalta kerätyt rekisteritiedot johon kuului muun muassa lapsen sekä läheisten haastattelut (osana SAFE-ohjelmaa)  SAFE-ohjelma oli suunniteltu erityisesti lapsille, joiden ajateltiin kuuluvan tiettyjen ominaisuuksien perusteella ”riskijoukkoon” sen suhteen etteivät he todennäköisesti kerro hyväksikäytöstä.	Tutkimuksen mukaan lapsen ikä sekä lapsen huoltajan/vanhemman (caregiver) tuki ennustivat hyväksikäytöstä kertomista oikeuslääketieteellisen tutkimuksen aikana. Lapsen sukupuolella tai suhteella hyväksikäyttäjään ei nähty merkitystä hyväksikäytöstä kertomisessa. Tutkimuksen havainnot tukevat monien haastattelukertojen käyttämistä lapsien kohdalla, jotka kehityksellisten tai motivationaalisten esteiden vuoksi tarvitsevat useamman kuin yhden mahdollisuuden kertoa hyväksikäytön kokemuksista.



<b>3. Bunting, Lisa A.</b>  <b>Sosiologia, sosiaalipolitiikka, sosiaalityö</b>	2014  Irlanti	<p>Tutkimuksessa selvitettiin hyväksikäytöstä kertomisen viivyttämisen vaikutusta oikeudenkäyntiä edeltäviin rikosoikeudellisiin seurauksiin sekä hyväksikäytöstä raportoineiden lasten ja nuorten kohdalla.</p> <p>Tutkimuskysymykset olivat: 1) Ennustaako hyväksikäytöstä raportoinnin viivyttäminen rikosoikeudellisia päätöksiä/tuloksia? 2) Onko raportoinnin viivyttämisellä eri merkityksiä ryhmien sisällä rikosoikeudellisen prosessin kannalta?</p>	Pohjois-Irlannin poliisinrekisteri (N=2079) seksuaalirikoksen uhreista ajalta 1.4.2008- 31.3.2010  kvantitatiivinen tutkimus, kvantitatiivinen analyysi (SPSS)	Tutkimuksen mukaan teini-ikäisten todettiin olevan heikoimmassa asemassa oleva ryhmä kertomisen viivyttämisen suhteen. Tapahtuneesta kulunut aika oli yhteydessä asian käsittelyyn rikosoikeudellisesti. Joissakin ryhmissä kertomisen viivyttämisestä oli hyötyä rikosoikeudellisesta näkökulmasta, varsinkin nuorilla naisilla, jotka ilmoittivat rikoksista, jotka toivat tapahtuneet heidän ollessaan 0-6 -vuotiaita. Miesten kohdalla kertomisen viivyttämisellä ei näyttäytynyt samanlaista hyötyä, mikä viittaa siihen, että sukupuolten välillä on eroa rikosoikeudellisessa päätöksenteossa.
<b>4. Easton, Scott</b>  <b>sosiaalityö</b>	2013  Yhdsvallat	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata hyväksikäytön kohteeksi joutuneiden miesuhrien kertomisprosessia elämäntapa- ja elämäntilanteiden avulla, tunnistaa kertomiseen liittyviä eroja suhteessa ikään ja hyväksikäyttäjään sekä tutkia kertomiseen liittyvien selitysmallien suhdetta myöhempään mielenterveyteen/henkiseen hyvinvointiin.</p>	Kyselytutkimus  Tutkimukseen osallistui seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita miehiä (N=487)  Tutkimukseen osallistuneet tulivat seuraavien ryhmien kautta: The Survivors Network of those Abused by Priests (SNAP), MaleSurvivor ja lin6.org  Mielenterveyttä mitattiin "the General Mental Health Distress" mittarilla (GMDS)	Tutkimuksen mukaan miehet viivyttivät hyväksikäytöstä kertomista useiden vuosien ajan. Uhrin vanhempi ikä sekä perheenjäsen hyväksikäyttäjänä olivat tekijöitä, joiden nähtiin liittyvän hyväksikäytöstä kertomisen viivyttämiseen. Monet tutkimukseen osallistuneet, jotka kertoivat hyväksikäytöstä lapsena, eivät saaneet emotionaalista tai suojelevaa vastakaikua kertomiselleen. Useiden tekijöiden kuten hyväksikäytöstä kertomisen ajoituksen, puolison kanssa keskustelemisen sekä hyväksikäytöstä kertomiseen liittyvän reaktion/vastakaikun nähtiin olevan yhteydessä tämän hetkiseen mielenterveyteen

<p><b>5. Easton, Scott, Saltzman, Leia Y. &amp; Willis, Danny G.</b></p> <p>sosiaalityö</p>	<p>2014</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä esteitä</p>	<p>Sekundaarianalyysi seuraavasta tutkimusaineistosta: Tutkimukseen osallistui seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita miehiä (N=487)</p> <p>Tutkimukseen osallistuneet tulivat seuraavien ryhmien kautta: The Survivors Network of those Abused by Priests (SNAP), MaleSurvivor ja 1in6.org</p> <p>Mielenterveyttä mitattiin “the General Mental Health Distress” mittarilla (GMDS)</p> <p>Hyväksikäytöstä kertomisesta esitettiin useita Likert-asteikollisia kysymyksiä, niille jotka vastasivat kertoneensa</p>	<p>Tutkimuksessa havaittiin kolmeen eri kategoriaan jaettavissa olevia, hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä esteitä. Nämä kategoriat olivat sosiopoliittiset esteet (maskuliinisuus, rajalliset resurssit), ihmissuhteisiin liittyvät esteet (epäluottamus toisia kohtaan, hyväksikäyttäjään liittyvät tekijät) sekä itseen liittyvät esteet (tunteet, hyväksikäytön nimeämiseen liittyvät haasteet). Tutkimuksen mukaan nämä kaikki olivat yhteydessä toisiinsa.</p>
---	--------------------------------	--	---	---

<b>6. Flåm, Anna Margrete &amp; Haugstvedt, Eli</b>	2013 Norja	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää aikuisten kokemuksia siitä, mitkä olivat seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ensimmäisiä vihjeitä tapahtuneesta.	Huoltajilta kerätyt tiedot (huoltajien kertomukset) osana lapsen hoitoa  Tutkimuksen aineistoina olivat 20 seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutunutta tapausta kahden vuoden ajalta, jotka oli ohjattu hoitoon seksuaalisen hyväksikäytön paljastuttua. Tiedot tapauksista saatiin Norjan yliopistollisesta sairaalan poliklinikalta, joka oli erikoistunut mielenterveyteen.	Tutkimuksen mukaan kaikki lapset antoivat aikuisille vihjeitä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tutkimuksessa löydettiin kolme tyypillisintä tilannetta, miten aikuiset huomasivat lasten vihjeet. Nämä olivat 1) Tilanteet, joissa lapset kyseenalaistavat sääntöjä – aikuisen suljetut vastaukset (jotka eivät liity väkivaltaan) 2) sama tilanne – aikuisen avoimet kysymykset/vastaukset 3) suora informaatio – aikuisen väkivaltaan liittyvät kysymykset ja teot. Vihjeiden jälkeen lapset joko lopettivat (1), viivästyttivät asiaa tai paljastivat heti seksuaalisen hyväksikäytön. Kun luotettavat aikuiset olivat avoimia kuuntelemaan ja kysyivät avoimia kysymyksiä, lapset kertoivat seksuaalisesta hyväksikäytöstä (2). Kun johdateltiin varovasti, lapset kertoivat.
psykologia				
<b>7. Foster, Jennifer M. &amp; Hagedorn, W. Bryce</b>	2014 Yhdysvallat	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten omia kokemuksia suhteessa hyväksikäyttökokemukseen sekä siitä kertomiseen.	Tutkimuksen aineistoina olivat lasten traumakertomukset, joita oli yhteensä 21.  Tutkimuksessa käytettiin narratiivista analyysia.	Tutkimuksessa havaittiin kertomuksista kolme eri teemaa, joita olivat 1) muistot hyväksikäytöstä (alateemat: a) kuvaukset hyväksikäytöstä b) hyväksikäytön tekijät & c) ajatukset ja tunteet) 2) hyväksikäytöstä kertominen ja myöhemmät tapahtumat (alateemat: a) kertominen b) tutkinta & c) oikeusjärjestelmä) sekä 3) paranemisprosessi (alateemat: a) terapia b) elämänmuutokset & c) tulevaisuus). Teemoja kuvaava yläteema oli pelko ja turvallisuus.
psykologia				

<p><b>8. Hunter, V. Sally</b></p> <p>psykologia</p>	<p>2011</p> <p>Australia</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää syvempää ymmärrystä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomisesta.</p> <p>Yksi tutkimuskysymys oli, kuinka ja milloin seksuaalisesta hyväksikäytöstä päädytään kertomaan?</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tutkimukseen osallistui 22 naista ja miestä iältään 25–70-vuotiaita. Tutkimukseen osallistuneet haastateltiin.</p> <p>Tutkimukseen osallistuneet olivat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä alle 15-vuotiaana yli 18-vuotiaan toimesta.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen voi näyttäytyä elämän pituisena prosessina ja suurin osa haastateltavista ei kertonut hyväksikäytöstä ennen aikuisikää. Pelko, häpeä ja itsesyytökset olivat merkittävimpiä tekijöitä, jotka estivät hyväksikäytöstä kertomisen. Kuitenkin kaikki tutkimukseen osallistuneet lopulta päätyivät kertomaan hyväksikäytöstä. Tutkimuksessa havaittiin 3 luokkaa, jotka liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen. Nämä olivat: 1) `ei kertonut lapsena`, tähän liittyivät jo mainitut tunteet kuten häpeä, pelko ja itsesyytökset 2) `kertoi lapsena`, joka tässä tutkimuksessa johti kaikilla haastateltavilla negatiivisiin seurauksiin sekä 3) `kertoi aikuisena`, joka jaettiin tarkoituksen mukaiseen ja valikoivaan kertomiseen</p>
<p><b>9. Hunter, V. Sally</b></p> <p>psykologia</p>	<p>2010</p> <p>Australia</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia narratiiveja, joita ihmiset ovat rakentaneet koskien heidän kokemaansa seksuaalista hyväksikäyttöä ja kuinka nämä narratiivit ovat muuttuneet ajan mukana (sosiaalinen ja historiallinen konteksti).</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tutkimukseen osallistui 22 naista ja miestä iältään 25–70-vuotiaita. Tutkimukseen osallistuneet haastateltiin käyttäen narratiivista tutkimusmenetelmää. Haastateltavat haettiin ilmoittamalla tutkimuksesta paikallisessa lehdessä ja radiossa. Tutkimukseen osallistuneet olivat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä alle 15-vuotiaana yli 18-vuotiaan toimesta. Suurin osa haastateltavista oli haastattelun aikana 40–50-vuotiaita ja kokeneet hyväksikäyttöä 60–70-luvuilla.</p>	<p>Seksuaalisesta hyväksikäytöstä vaiettiin, sillä auktoriteetteja tuli kunnioittaa, sukupuoliroolit olivat jäykät, seksuaalisuuteen liittyvät asiat olivat tabuja yhteiskunnassa, koettiin pulaa tukea antavista aikuisista sekä seksuaaliseen väkivaltaan liittyvää kieltä ei ollut (ei tiedetty, miten sanoittaa asia). Erilaiset narratiivit joita havaittiin olivat: 1) Hiljaisuuden narratiivit (päätettiin olla kertomatta hyväksikäytöstä), 2) Kärsimyksen narratiivit/uhrius (heidät oli hiljennetty esim. muistinmenetyksen johdosta → kertoneet aikuisina tapahtuneesta), 3) Muutoksen narratiivit/selviytyjät (puhuivat julkisesti kokemuksistaan ja hyödynsivät sosiaalisen tuen) sekä 4) Transendenssi narratiivit (olivat haluttomia hyväksymään uhrin tai selviytyjän identiteettiä)</p>

<b>10. Lam, Kindy Yuk Ip</b>  sosiaalityö	2014  Hong Kong	Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia 1) mitkä tekijät ovat yhteydessä hyväksikäytöstä kertomiseen, 2) mitkä tekijät erottavat henkilöitä, jotka ovat kertoneet hyväksikäytöstä ja saavat apua suhteessa niihin, jotka ovat kertoneet, mutta eivät saa apua, 3) mitä luonteepiirteitä kaivataan henkilöiltä, jolle hyväksikäytöstä kerrotaan sekä 4) vaikuttaako uskotun henkilön tyyppi hoitoon pääsemiseen	Kyselytutkimus  Tutkimukseen osallistui aikuisia sekä yhteisöstä että hoidosta käsin. Lopullinen aineisto yhteisöstä oli 800 aikuista, joista 147 kertoi hyväksikäyttökokemuksista (näistä 74 oli kertonut hyväksikäytöstä jollekin ja loput eivät olleet kertoneet--> tämän pohjalta muodostui kaksi eri ryhmää kertoneet ja ei kertoneet). Hoidosta käsin aineisto oli 30 aikuista, jotka olivat saaneet palveluja hyväksikäytöstä kertomisen jälkeen (tämä muodosti kolmannen ryhmän).	Tutkimuksen mukaan seksuaalisen hyväksikäytön vakavuus sekä kiintymyssuhde vanhempaan liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen hoidossa olevien ryhmän kohdalla. Yhteisö-ryhmän kohdalla hyväksikäyttäjän sukupuoli ja aikuisten taipumus kertoa liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen. 70 % kertoneista, olivat kertoneet kuukauden sisällä tapahtuneesta ja 63 % heistä oli kertonut 2-5 ihmiselle. Suurin osa kertoi ystäville (81 %). Hoidossa olevista suurempiosa kertoi aikuisille verrattuna yhteisöryhmään. Tutkimuksen mukaan hyväksikäytöstä kertoja kiinnitti huomiota kerrottavan luonteenpiirteisiin sekä reaktioon.
<b>11. Lev-Wiesel, Rachel, Gottfried, Ruth, Eisikovits, Zvi &amp; First, Maya</b>  sosiaali- ja terveysala	2014  Israel	Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia tekijöitä, jotka liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen sijaishoidossa asuvien lasten osalta. Tutkittavat olivat kokeneet monenkaltaista kaltoinkohtelua seksuaalisesta hyväksikäytöstä fyysiseen ja psyykkiseen kaltoinkohteluun.	Kyselytutkimus  Tutkimukseen osallistui 286 israelilaista lasta iältään 12–17-vuotiaita, jotka olivat sijoitettuina 9 eri laitokseen koettuaan tai nähtyään väkivaltaa.  Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta. Kertomista selvitettiin seuraavalla kyselylomakkeella: <i>The Disclosure Traumatic Questionnaire (DTQ.)</i>	Tutkimuksen mukaan kolme avaintekijää hyväksikäytöstä kertomisen parantamiseksi olivat moraaliset tekijät, ulkoiset aloitteet sekä sietämätön tuska. Kolme avaintekijää, jotka nähtiin estävän hyväksikäytöstä kertomisen, olivat tutkimuksen mukaan häpeän tunne, sosiaalisen tuen menettämisen pelko sekä epävarmuus siitä, kuinka ja kenelle hyväksikäytöstä tulisi kertoa. Tutkimuksen mukaan hyväksikäytöstä kerrottiin pääasiassa perheelle kuten vanhemmille ja sisaruksille, ei niinkään ammattilaisille.

<p><b>12. Malloy, Lindsay C., Brubacher, Sonja P. &amp; Lamb, Michael E.</b></p>	<p>2013</p>	<p>Tutkimuksen analyysi keskittyi siihen, kenelle lapset kertoivat, kenelle he halusivat kertoa ja miksi. Lisäksi selvitettiin heidän käsityksiään omasta uskottavuudesta ja muita yleisiä motivaattoreita hyväksikäytöstä kertomiseen.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 204 iältään 5-13-vuotiasta lasta, joita epäiltiin seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan lapset kertoivat haastatteluissa useista henkilöistä, joille olivat hyväksikäytöstä kertoneet. Yleisimmät olivat äidit ja ystävät. Iän kasvaessa lapset mainitsivat useampia henkilöitä. Vanhemmat lapset kertoivat nuorempia useammin kavereille ja esim. opettajalle. Lapset kertoivat useita syitä hyväksikäytöstä kertomiseen. Näitä olivat muun muassa lopettaakseen hyväksikäytön tai suojellakseen muita sekä pakottavan tarpeen kertoa jollekin (nimesivät syyn miksi kertoivat juuri tietyille esim. kaverialle, koska ei kerro eteenpäin). Lapset selittivät kertomista ulkoisilla asioilla.</p>
<p>psykologia</p>	<p>Yhdysvallat/Britannia</p>	<p>101 tutkimukseen osallistuneista oli Yhdysvalloista ja 103 Iso-Britanniasta, heidät haastateltiin 1997-2001 vuosien aikana.</p>	<p>Tutkimuksen aineistona käytettiin videoitujen rikosteknisten haastatteluiden selostuksia.</p>	
			<p>Lapsilta kysyttiin hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä kysymyksiä.</p>	
<p><b>13. Malloy, Lindsay C., Brubacher, Sonja P. &amp; Lamb, Michael E.</b></p>	<p>2011</p>	<p>Tutkimuksessa keskityttiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviin odotettuihin seurauksiin.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 204 iältään 5-13-vuotiasta lasta, joita epäiltiin seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan kertomiseen liittyvät odotetut seuraukset mainittiin lähes puolissa kaikista haastatteluista. Useimmat seuraukset lapset mainitsivat spontaanisti ja useimmat seurauksista ajateltiin lankeavan lapsille itselleen. Tyypillisin seuraus oli fyysinen vahinko sekä kielteisten tunteiden tunteminen ja vankilatuomio tekijälle. Odotetut seuraukset lapselle tai perheelle viivästyttivät hyväksikäytöstä kertomista, mutta odotetut seuraukset tekijälle, eivät olleet yhteydessä hyväksikäytöstä kertomisen viivyttämiseen.</p>
<p>psykologia</p>	<p>Yhdysvallat/Britannia</p>		<p>101 tutkimukseen osallistuneista oli Yhdysvalloista ja 103 Iso-Britanniasta, heidät haastateltiin 1997-2001 vuosien aikana.</p>	
			<p>Tutkimuksen aineistona käytettiin videoitujen rikosteknisten haastatteluiden selostuksia.</p>	
			<p>Lapsilta kysyttiin hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä kysymyksiä.</p>	

<p><b>14. Manson, Carole &amp; Kennedy, Neil</b></p> <p><b>Terveystieteet /hoitotyö</b></p>	<p>2014 Malawi</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella hyväksikäytöstä kertomista liittyen HIV:n tunnistamiseen ja hoitoon</p>	<p>Rekisteriaineisto</p> <p>133 Malawin sairaalan lasta osallistui tutkimukseen</p> <p>Tutkimuksen aineistona käytettiin lasten hoitoon liittyviä arviointilomakkeita, joiden epäiltiin joutuneen seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi.</p> <p>Lomakkeet olivat Queen Elizabethin keskussairaalassa hoidossa ajalla tammi-joulukuu 2010 olleilta.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan 75% lapsista kertoi seksuaalisesta hyväksikäytöstä; joista 29% kertoi spontaanisti ja 47% kertoi suostuttelun jälkeen.</p> <p>Tyypillisimmin hyväksikäytöstä kerrottiin vanhemmille eikä iällä ollut vaikutusta hyväksikäytöstä kertomiseen.</p>
<p><b>15. McElvaney, Rosaleen, Greene, Sheila &amp; Hogan, Diane</b></p> <p><b>hoitotyö</b></p>	<p>2014 Irlanti</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa tekijöitä, jotka vaikuttavat seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen.</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tutkimukseen osallistui 22 nuorta/lasta, jotka olivat joutuneet seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi sekä näiden lasten 14 vanhempaa.</p> <p>Haastattelut pitivät sisällään hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä kysymyksiä.</p>	<p>Tutkimuksessa löydettiin 5 keskeisintä tekijää, jotka vaikuttivat hyväksikäytöstä kertomiseen. Nämä olivat: 1) se, että uskotaan, 2) kysytään, 3) häpeä/itsesyytökset, 4) huoli itsestä sekä muista ja 5) toverivaikutus. Monet toisaalta halusivat kertoa mutta toisaalta eivät halunneet. Tutkimuksen mukaan itseensä sekä muihin ihmisiin liittyvät kokemukset rakentavat paineita seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomiseen.</p>

<p><b>16. McElvaney, Rosaleen, Greene, Sheila &amp; Hogan, Diane</b></p> <p>hoitotyö</p>	<p>2012</p> <p>Irlanti</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kuinka lapset kertovat seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksista.</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tutkimukseen osallistui 22 nuorta/lasta, jotka olivat joutuneet seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi.</p> <p>Haastattelut pitivät sisällään hyväksikäytöstä kertomiseen liittyviä kysymyksiä.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan kolme avaintekijää pystyttiin nimeämään. Ne olivat: 1) hyväksikäytön aktiivinen salaaminen (ei haluttu ihmisten saavan tietää, kielsivät mikäli kysyttiin, vaikeuksia löytää sanoja ja mikäli kertoivat, niin luotettavalle henkilölle), 2) painekattilaefekti (toisaalta halu kertoa toisaalta taas ei, ahdistuneisuus, mahdollisuus kertoa sekä suunnitelmaton kertominen) sekä 3) "confiding" uskoutuminen (sen valinta, kenelle asiasta uskoutua, uskoutumiseen liittyvät puitteet sekä luottamuksellisuus)</p>
<p><b>17. Moors, Rosetta &amp; Webber, Ruth</b></p>	<p>2012</p> <p>Australia</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista internet ympäristössä</p>	<p>31 kysymystä ja vastausta internetin keskustelupalstalla koskien henkilöitä, joita oli hyväksikäytetty lapsuudessa</p>	<p>Tutkimuksen mukaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä kerrottiin internet ympäristössä muun muassa tilanteissa, joissa hyväksikäytöstä oli kulunut jo aikaa ja lukuisia yrityksiä oli tehty saada tukea muualta. Neljä tyyppiä "online" kertomiseen liittyen voitiin nimetä. Ne olivat 1) tapahtuman nimeäminen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi, 2) oman tarinan kertominen, 3) tunteiden ilmaiseminen ja 4) avun etsiminen.</p>



<p><b>18. O'Leary, Patrick, Coohy, Carol &amp; Easton, Scott D.</b></p> <p>sosiaalitieteet</p>	<p>2010</p> <p>Australia</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia seksuaalisen hyväksikäytön sekä siitä kertomisen suhdetta aikuisena esiintyviin mielenterveysongelmiin/oireisiin</p>	<p>Puhelinhaastatteluna toteutettu kyselytutkimus</p> <p>Tutkimuksen otos koostui 172 aikuisesta, jotka olivat kokeneet lapsuudessa seksuaalista hyväksikäyttöä</p>	<p>Tutkimuksen mukaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen oli yhteydessä useampiin mielenterveysoireisiin. Kuitenkin seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuminen jonkun kanssa tapahtuneen jälkeen vuoden sisällä oli yhteydessä vähäisempiin mielenterveydellisiin oireisiin. Huolimatta siitä kertoiko uhri jollekin tai jutteliko hän jonkun kanssa, kolme tekijää hyväksikäytön vakavuuteen liittyen olivat yhteydessä mielenterveysongelmiin; loukkaantuminen, hyväksikäyttö useamman kuin yhden ihmisen taholta sekä hyväksikäytetyksi tuleminen sukulaisten toimesta</p>
<p><b>19. Rush, Elizabeth B., Lyon, Thomas D., Ahern, Elizabeth C. &amp; Quas, Jodi A.</b></p> <p>sosiaalitieteet</p>	<p>2014</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli vertailla seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista fyysisestä pahoinpitelystä kertomiseen.</p>	<p>Aineistona "tapausten kansiot" (tuomioistuinten raportit, sosiaalityöntekijöiden sekä poliisien raportit)</p> <p>33 fyysistä pahoinpitelytapausta sekä 28 seksuaalisesti hyväksikäytettyä (tuomioistuimessa perustellut tapaukset).</p>	<p>Tutkimuksen mukaan fyysisen pahoinpitelyn kohteeksi joutuneet lapset ovat vähemmän avoimempia kertoamaan kokemuksistaan suhteessa seksuaalisesti hyväksikäytettyihin lapsiin (sekä virallisissa tutkimuksissa sekä ennen niitä lasten kertoessa asiasta esimerkiksi vanhemmille). Fyysisissä pahoinpitelytapauksissa oli useimmiten enemmän todistusaineistoa kuin lapsen kertoma suhteessa hyväksikäyttötapauksiin.</p>

<p><b>20. Shaeffer, Paula, Leventhal, John M. &amp; Gottsegen Asnes, Andrea</b></p>	<p>2011 Yhdysvallat</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli etsiä syitä siihen, miksi lapset kertovat seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä miksi he viivyttävät siitä kertomista</p>	<p>Oikeuslääketieteelliset haastattelut</p> <p>Yli vuoden ajalta 191 haastattelua, joissa 3-18-vuotiaat seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneet kertoivat syistä miksi he kertoivat hyväksikäytöstä tai miksi päättivät olla kertomatta/viivyttää kertomista.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan lapset päätyivät kertomaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä seuraavista syistä: 1) hyväksikäytöstä kertominen sisäisen ärsykkeen johdosta (esim. painajaisunet), 2) kertominen johtui ulkoisesta tekijästä (esim. lapselta kysyttiin) sekä 3) kertominen johtui todisteesta koskien hyväksikäyttöä (esim. joku näki hyväksikäytön). Esteitä kertomiseen olivat: 1) hyväksikäyttäjän uhkailut, 2) pelot, 3) kertomisen mahdollisuuksien puute (esim. lapsi koki ettei oikeaa hetkeä kertomiseen tullut), 4) ymmärryksen puute (esim. lapsi ei ymmärtänyt teon olevan väärin) sekä 5) suhde hyväksikäyttäjään (esim. lapsi ajatteli hyväksikäyttäjän olevan kavერი).</p>
<p><b>lääketiede</b></p>				
<p><b>21. Schönbacher, Verena, Maier, Thomas, Mohler-Kuo, Meichun, Schnyder, Ulrich &amp; Landolt, Markus A.</b></p>	<p>2012 Sveitsi</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomisen prosessia</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tutkimukseen osallistui 26 lapsena seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutunutta aikuista</p>	<p>Tutkimuksen mukaan alle yksi kolmasosa kertoi seksuaalisesta hyväksikäytöstä heti jollekin henkilölle. Tyypillisimmin hyväksikäytöstä kerrottiin kavereille. Yli yksi kolmasosa tutkimukseen osallistuneista ei ollut koskaan kertonut hyväksikäytöstä vanhemmille. Tutkimuksen mukaan syitä tähän olivat luottamuksen puute vanhempia kohtaan tai haluttomuus lisätä vanhempien taakkaa. Positiivisesti vaikuttavat tekijät, jotka liittyivät hyväksikäytöstä kertomiseen olivat, että hyväksikäyttäjä oli perheen ulkopuolinen, yksittäistapaus, uhrin ikä ja se, että uhrin vanhemmat olivat asuivat yhdessä. Negatiivisesti kertomiseen vaikuttavat tekijät olivat syyllisyyden tunto ja häpeä sekä hyväksikäyttäjän ikä.</p>
<p><b>Lääketiede, psykiatria, psykoterapia</b></p>				

<b>22. Simmel, Cassandra, Postmus, Judy L. &amp; Lee, Inseon</b> sosiaalityö	2012 Yhdysvallat	Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lapsena koetusta seksuaalisesta hyväksikäytön kertomista sekä sen yhteyttä aikuisena koettuun seksuaalisen väkivaltaan.	Aineistona käytettiin haastattelututkimusta, joka oli osana laajempaa projektia (423 haastateltua)  Tutkimuksen aineistona oli 234 aikuista naisen haastattelut, jotka olivat joutuneet seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi lapsuudessa	Tutkimuksen mukaan fyysiset voimakeinot seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä olivat merkityksellisiä lapsuuden hyväksikäytön kokemuksista kertomisessa sekä aikuisena koetun seksuaalisen väkivallan yhteydessä. Lapsuuden hyväksikäytöstä kertominen oli yhteydessä aikuisena koetun seksuaalisen väkivallan kertomiseen.
---	---------------------	--	--	---

## LIITE 2

Miten seksuaalista hyväksikäyttöä ja siitä kertomista on tutkittu kansainvälisesti						
	Maa	Vuosi	Julkaisulehti	Tieteenala	Tutkimuksen tavoite	Metodi
1. An Ecological Analysis of Child Sexual Abuse Disclosure: Considerations for Child and Adolescent Mental Health	Kanada/Toronto	2010	Journal of the Canadian Academy of Child & Adolescent Psychiatry	sosiaalityö	Selvittää tekijöitä, jotka estävät tai edistävät lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista	Haastattelututkimus(kvalitatiivinen)
2. Sexual Abuse Forensic Evaluation With Young Children: Program Outcomes and Predictors of Disclosure	Kanada/Toronto	2014	Journal of Child Custody	Sosiaalityö, oikeuslääketiede	Selvittää lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomista osana lapsen oikeuslääketieteellistä tutkimusta	Rekisteriaineisto (kvantitatiivinen)
3. Exploring the Influence of Reporting Delay on Criminal Justice Outcomes: Comparing Child and Adult Reporters of Childhood Sexual Abuse	Irlanti	2014	Journal of child sexual abuse	Sosiologia, sosiaalipolitiikka, sosiaalityö	Hyväksikäytöstä kertomisen viivyttämisen yhteyttä oikeudenkäyntiä edeltäviin rikosoikeudellisiin seurauksiin	Rekisteriaineisto (kvantitatiivinen)

4. Disclosure of Child Sexual Abuse Among Adult Male Survivors	Yhdysvallat	2013	Clinical Social Work Journal	sosiaalityö	Kertomiseen liittyvät tekijät (sukupuoli,ikä, selitysmallit jne.)	Kyselytutkimus (Kvantitatiivinen)
5. "Would You Tell Under Circumstances Like That?": Barriers to Disclosure of Child Sexual Abuse for Men	Yhdysvallat	2014	Psychology of Men & Masculinity	sosiaalityö	Kertomiseen liittyvät esteet	Sekundääriaineisto o kerätystä kyselytutkimusaineistosta (kvantitatiivinen)
6. Test balloons? Small signs of big events: A qualitative study on circumstances facilitating adults' awareness of children's first signs of sexual abuse	Norja	2013	Child Abuse & Neglect	psykologia	Aikuisten kokemat ensimmäiset vihjeet lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä	Huoltajien kertomukset, jotka kerättiin osana lapsen hoitoa
7. Through the Eyes of the Wounded: A Narrative Analysis of Children's Sexual Abuse Experiences and Recovery Process	Yhdysvallat	2014	Journal of Child Sexual Abuse	psykologia	Lapsen kokemukset hyväksikäytöstä sekä siitä kertomisesta	Lasten trauma kertomukset (kvalitatiivinen)
8. Disclosure of Child Sexual Abuse as a Life-Long Process: Implications for Health Professionals	Australia	2011	Australian & New Zealand Journal of Family Therapy	psykologia	Syvämpi ymmärrys kertomisesta	Haastattelututkimus (kvalitatiivinen)

9. Evolving Narratives About Childhood Sexual Abuse: Challenging the Dominance of the Victim and Survivor Paradigm	Australia	2010	Australian & New Zealand Journal of Family Therapy	psykologia	Kertomisen narratiivit	Haastattelututkimus (kvalitatiivinen)
10. Factors Associated with Adolescents' Disclosure of Sexual Abuse Experiences in Hong Kong	Hong Kong	2013	Journal of Child Sexual Abuse	sosiaalityö	Kertomiseen liittyvät tekijät (avunsaaminen, kenelle kerrotaan jne.)	Kyselytutkimus (kvantitatiivinen)
11. Factors affecting disclosure among Israeli children in residential care due to domestic violence	Israel	2014	Child Abuse & Neglect		Kertomiseen liittyvät tekijät	Kyselytutkimus (kvantitatiivinen)
12. "Because She's One Who Listens": Children Discuss Disclosure Recipients in Forensic Interviews	Yhdysvallat/Is o-Britannia	2013	Child Maltreatment	psykologia	Kenelle kerrottiin ja miksi	Rikosteknisten haastatteluiden selostukset
13. Expected Consequences of Disclosure Revealed in Investigative Interviews with Suspected Victims of Child Sexual Abuse	Yhdysvallat/Is o-Britannia	2011	Applied Developmental Science	psykologia	Kertomisen odotetut seuraukset	Rikosteknisten haastatteluiden selostukset

14. Sexual Abuse in Malawi: Patterns of Disclosure	Malawi	2014	Journal of Child Sexual Abuse	hoitotyö	Kertominen suhteessa sairaalahoitoon (HIV)	Rekisteriaineisto
15. To Tell or Not to Tell? Factors Influencing Young People's Informal Disclosures of Child Sexual Abuse	Irlanti	2014	Journal of Interpersonal Violence	hoitotyö	Kertomiseen liittyvät tekijät	Haastattelututkimus (kvalitatiivinen)
16. Containing the Secret of Child Sexual Abuse	Irlanti	2012	Journal of Interpersonal Violence	hoitotyö	Kuinka hyväksikäytöstä kerrotaan	Haastattelututkimus (kvalitatiivinen)
17. The dance of disclosure: Online self-disclosure of sexual assault	Australia	2012	Qualitative Social Work	sosiaalityö	Kertominen internet ympäristössä	Netin keskustelupalsta
18. The Effect of Severe Child Sexual Abuse and Disclosure on Mental Health during Adulthood	Australia	2010	Journal of Child Sexual Abuse	sosiaalitieteet	Kertominen ja sen yhteys myöhempiin mielenterveysongelmiin	Aineisto kerättiin puhelimitse tehdyin kysehaastatteluin

19. Disclosure Suspicion Bias and Abuse Disclosure: Comparisons Between Sexual and Physical Abuse	Yhdysvallat	2014	Child Maltreatment	sosiaalitieteet	Hyväksikäytöstä kertominen suhteessa fyysisestä väkivallasta kertomiseen	Kaltoinkohdeltujen lasten tiedot (tuomioistuinten raportit, sosiaalityöntekijöiden sekä poliisien raportit)
20. Children's disclosures of sexual abuse: Learning from direct inquiry	Yhdysvallat	2011	Child Abuse & Neglect	lääketiede	Kertomisen / kertomatta jättämisen syyt	Oikeuslääketieteiliset haastattelut
21. Disclosure of Child Sexual Abuse by Adolescents: A Qualitative In-Depth Study	Sveitsi	2012	Journal of Interpersonal Violence	Lääketiede, psykiatria, psykoterapia	Kertomisen prosessi	Haastattelututkimus (kvalitatiivinen tutkimus)
22. Sexual Revictimization in Adult Women: Examining Factors Associated with Their Childhood and Adulthood Experiences	Yhdysvallat	2012	Journal of Child Sexual Abuse	sosiaalityö	Kertominen ja sen yhteys myöhemmin koettuun väkivaltaan	Haastatteluaineisto



### LIITE 3.

Artikkel i nro.	Kenelle kerrotaan?	Syyt kertomiseen /syyt kertomatta jättämiseen			Muuta huomioitavaa
		Yksilölliset syyt	Perheeseen liittyvät syyt	Yhteisöön / Yhteiskuntaan liittyvät syyt	
1.	–	Kertomista estäviä tekijöitä:Lapsen ikä (nuoremmat kertoivatepätodennäköisemmin)	Kertomista estäviä tekijöitä: perheväkivalta (jossa kohteena pääsääntöisesti äiti), päihteet, kaoottisuus,aggressio, sosiaalinen eristäytyminen	Kertomista estäviä tekijöitä: yhteiskunnalliset sukupuoliroolit (miehillä homoseksuaaliksi leimautuminen), piittaamattomat ja epätietoiset yhteisöt	–
2.	–	Kertomista edistävät tekijät: Lapsen ikä (mitä vanhempi sen todennäköisemmin kertoi)	Kertomista edistävät tekijät: perheen/läheisten tuki	Lapsen haastattelemisen useampaan otteeseen ennustivat hyväksikäytöstä kertomista	–
3.	–	Sukupuoltenvälillä havaittiin eroja hyväksikäytön rikosoikeudellisen käsittelyn suhteen. Aikuisten naisten kohdalla kertomisen viivyttämistä nähtiin olevan hyötyä tapauksissa, joissa rikos oli tapahtunut henkilön ollessa 0-6 -vuotias ja hän raportoi	–	–	Kertomisen ja tapahtuneen välisen ajan pituudella oli merkitys asian käsittelylle rikosoikeudellisesti

		tapahtuneesta aikuisena. Miesten kohdalla tällaista ei ollut huomattavissa.			
4.	Kertomista viivytettiin useiden vuosien ajan	Kertomista estävät tekijät: uhrin ikä	Kertomista estävät tekijät: perheenjäsen hyväksikäyttäjänä	–	Kertomisen ajoituksen, puolison kanssa käydyn keskustelun ja kertomiseen suhtautumisella oli vaikutusta tämän hetkiseen mielenterveyteen
5.	–	Kertomista estävät tekijät: itseen liittyvät esteet (tunteet, hyväksikäytön nimeämiseen liittyvät haasteet)	Kertomista estävät tekijät: ihmissuhteisiin liittyvät tekijät (epäluottamus toisia kohtaan, hyväksikäyttäjään liittyvät tekijät)	Kertomista estävät tekijät: Sosiopoliittiset esteet (maskuliinisuus, rajalliset resurssit)	–
6.	Luotettavalle aikuiselle, joka esitti lapselle avoimia kysymyksiä	–	Kertomista esti: Aikuisten suljetut vastaukset lapsen antamaan vihjeeseen/tilanteeseen Kertomista edisti: Aikuisen avoimet kysymykset/vastaukset	–	Tilanteet, joissa lapset antoivat vihjeitä hyväksikäytöstä: tilanteet, joissa lapset kyseenalaistivat sääntöjä ja suoran informaation tilanteet

7.	Suurin osa kertoi itse hyväksikäytöstä, muutama paljastui ulkopuoliselle aikuiselle, joka kertoi tapahtuneesta	Kertomista estävät tekijät: syyllisyys, häpeä, hämmennys, huoli mitä tapahtuisi itselle kertomisen jälkeen Kertomista edistävät tekijät: ei kyennyt enää salaamaan asiaa	Kertomista estävät tekijät: pelko siitä, että muut eivät uskoisi, huoli siitä mitä hyväksikäyttäjälle tapahtuisi	-	Tutkimukset, jotka seurasivat hyväksikäytöstä kertomisen jälkeen kuvattiin vaikeina (jouduttiin kertomaan yhä uudelleen tapahtumien kulkua, lisäksi muita tutkimuksia)
8.	Useimmat eivät kertoneet kenellekään lapsuudessa ja pysyivät vaiti pitkälle aikuisuuteen, lopulta kaikki päätyivät kertomaan jollekin	Kertomista estävät tekijät: pelko (tytöillä), häpeä (pojilla) ja itsesyytökset Pelkoon liittyi rangaistuksen pelko ja pelko siitä, että kertomaa ei uskota Häpeään liittyi tunne siitä, että oli tapahtuneesta vastuussa	Pelko kertomisen seurauksista perheelle	Homoseksuaalisuuteen liittyvä häpeys (leimautuminen, stigma)	Negatiiviset vaikutukset siitä, että kertoi lapsena: ei uskottu, mikään ei muuttunut, lapselle sopimattomat päätöksenteot (äiti pyysi lasta valitsemaan lähtekö hyväksikäyttöjä kotoa), tukahduttavat muistot

9.	–	Kertomista estävät tekijät: yhteinen kieli lapsen hyväksikäyttöä koskien puuttui (myös yhteiskunta!)	Kertomista estävät tekijät: vanhemman ja aikuisen vahva auktoriteetti asema --> ei puhuttu seksuaalisuuteen liittyvistä asioista Pula tukea antavista vanhemmista (asioihin ei puuttuttu ja ne jätettiin huomiotta niin perheessä kuin esim. koulussa)	Kertomista estävät tekijät: Tiukat sukupuoliroolit (mies perheen päänä, naisen asema suhteessa mieheen epätasa-arvoinen)--> ei puhuttu seksuaalisuuteen liittyvistä asioista Seksi ja seksuaalisuus tabuna(homoseksuaaliksi leimautuminen ja siitä rangaiseminen ja sen aiheuttama häpeä perheelle)	Tutkimukseen osallistuneet olivat lapsia 60, 70 ja 80 luvuilla ja tutkimuksessa pohdittiin kertomisen esteitä tuohon aikaan.
10.	70,3% kertoi kuukauden sisällä, 63% kertoi 2-5:lle henkilölle, suurin osa kertoi ystävälle Hoidon piirissä olevat kertoivat todennäköisemmin ammattilaisille	Kertomista edistävät tekijät (tutkimukseen osallistuneet, jotka olivat hoidon piirissä): mitä vakavampaa hyväksikäyttö oli sen todennäköisemmin siitä kerrottiin, mitä parempi kiintymyssuhde vanhempiin, sen epätodennäköisemmin kerrottiin Tutkimukseen osallistuneet yhteisön jäsenet: hyväksikäyttäjän sukupuoli nähtiin olevan yhteydessä kertomiseen (miesten ollessa hyväksikäyttäjinä	Kertomista estävät tekijät (tutkimukseen osallistuneet, jotka olivat hoidon piirissä): mitä parempi kiintymyssuhde vanhempiin, sen epätodennäköisemmin kerrottiin	–	–

		tapahtuneest kerrottiin todennäköisemmin)			
11.	–	<p>Kertomista edistävät tekijät: sietämätön tuska asiasta</p> <p>Kertomista estävät tekijät: Häpeä ja pelko, jotka liittyivät leimautumiseen sekä stigmatisointiin</p>	<p>Kertomista estävät tekijät: sosiaalisen tuen menettämisen pelko</p> <p>Epävarmuus siitä, kenelle kertoa tapahtuneesta ja kuinka</p> <p>Ulkoiset aloitteet: aikuisten suorat kysymykset hyväksikäytöstä</p>	<p>Kertomista edistävät tekijät: Moraaliset tekijät (sosiaalinen oikeudenmukaisuus): kertominen saattoi edesauttaa tekijän joutumista teosta vastuuseen</p> <p>Ulkoiset aloitteet: aikuisten suorat kysymykset hyväksikäytöstä</p>	<p>Tutkimukseen osallistuneet olivat sijoitettuja lapsia/nuoria, jotka olivat kokeneet väkivaltaa eri muodoissa (seksuaalista, fyysistä, psyykkistä)</p>
12.	<p>Useita henkilöitä, joille kerrottiin.</p> <p>Tyypillisimmät äidit ja ystävät sekä muut perheenjäsenet.</p> <p>Vanhemmat lapset kertoivat enemmän</p>	<p>Kertomista edistävät tekijät: hyväksikäytön loppuminen, pakottava tarve kertoa asiasta</p>	<p>Kertomista edistävät tekijät: Muiden suojeleminen</p>	–	–

	ulkopuolisille kuten opettajille ja ystäville kuin nuoremmat.				
13.	–	Kertomista estävät tekijät: Odotetut seuraukset, jotka kohdistuvat lapsen viivyttävät kertomista	Kertomista estävät tekijät: Odotetut seuraukset, jotka kohdistuvat perheeseen viivästyvät kertomista	–	Tyypillinen kertomisesta johtuva odotettu seuraus oli fyysinen vahinko, kielteiset tunteet sekä vankilatuomio tekijälle. Odotetut seuraukset, jotka kohdistuvat hyväksikäyttäjään eivät ole yhteydessä kertomisen viivyttämiseen

14.	75% kertoi hyväksikäytöstä, osa spontaanisti ja osa suostutteun jälkeen. Tyypillisimmin kerrottiin vanhemmille	Iällä ei nähty yhteyttä kertomiseen.	-	-	
15.	Monet kertoivat ensimmäisenä ystäville/kavereille, ennen kuin kertoivat esim. vanhemmalle	Kertomista edistävät tekijät: Kertomiseen uskominen Asiasta kysyminen Estävät: Pelko siitä, että ei uskota Pelko ja itsetsyytökset Pelot (pelko tapahtuneesta, pelko kertomisesta, pelko seurauksista itselle, pelko juridisesta prosessista)	Estävät tekijät: Pelko kertomisen seurauksista (perheen hajoaminen, negatiiviset seuraukset hyväksikäyttäjälle, pelko siitä, että läheiset pahoittavat mielensä)	Edistävät tekijät: Kavereiden painostus kertoa asiasta aikuiselle	-
16.	Kertominen ei ole vain passiivista toimintaa, vaan aktiivista.  Aktiivinen salaaminen: ei haluttu, että muut saavat tietää (kertomista estävä) Kiellettiin, kun asiasta kysyttiin Vaikeus kertoa hyväksikäytöstä (estävä)				

	<p>Kertoi hyväksikäytöstä vain rajallisesti (ei paljastanut kaikkea)</p> <p>Painekattila efekti:Toisaalta halu kertoa,toisaalta ei, ahdistuneisuus (kertomista edistävä sekä estävä), kertomiselle otollinen tilanne (kertomista estävä sekä edistävä),spontaani kertominen</p> <p>Uskoutuminen: henkilön valitseminen perustui läheisyyteen ja luottamukseen, luottamuksellisten asioiden jakaminen, luottamuksellisuus (kertomista edistävä)</p>				
17.	<p>Hyväksikäytöstä internetissä kertoivat henkilöt, joiden hyväksikäytöstä oli vuosia ja heillä oli takana epäonnistuneita yrityksiä saada tukea muualta.</p>	<p>Kertomista estävät tekijät/edistävät:</p> <p>Hyväksikäyttäjä oli läheinen (kertominen kasvatusten vaikeaa ja näiden oli helpompi kertoa asiasta internetin palstalla)</p> <p>Häpeä, yksinäisyys, pelko, hämmennys, tunne "sekoamisesta" (feeling of going mad), (estävä tekijä)</p> <p>Ikä (mitä nuorempi sen eätodennäköisemmin kertoi kasvatusten)</p>	–	<p>Internet anonymius (edistävä tekijä, joidenkin kohdalla)--&gt; erityisesti tässä tutkimuksessa!</p>	–
18.	<p>Useimmiten hyväksikäytöstä kerrottiin perheenjäsenille (35,5%), terapeuteille</p>	<p>Seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertominen oli yhteydessä useampiin mielenterveysongelmiin aikuisuudessa (selittävänä tekijänä voi olla kertomisen kohteena olevan henkilön reaktio tapahtuneeseen). Kuitenkin keskusteleminen tapahtuneesta vuoden sisällä oli yhteydessä vähäisempiin mielenterveydellisiin ongelmiin.</p>		<p>Mitä nuorempi hyväksikäytön alkaessa ja mitä pidempään hyväksikäyttö jatkui sen enemmän raportoitiin mielenterveydellisiä</p>	



	(31,4%), ystäville (26,7%), lääkäreile (12,8%) ja muille terveydenhuollo n ammattilaisille (4,1%) 39% ei kertonut hyväksikäytöstä lapsuudessa kenellekään				ongelmia aikuisuudessa Hyväksikäyttäjän käyttämä väkivalta uhriin lisäsi uhrin mielenterveysongelmia aikuisuudessa Useat hyväksikäyttäjät olivat yhteydessä useampiin mielenterveysongelmiin aikuisuudessa
19.	Seksuaalisesta hyväksikäytöstä kerrottiin tutkimuksen mukaan todennäköisemmin ennen virallisia tutkimuksia verrattuna fyysiseen pahoinpitelyyn/väkivaltaa				
20.	Vanhemmat lapset kertoivat useammin kavereille kun taas nuoremmat lapset kertoivat	Kertomista edistävät tekijät: Sisäinen ärsyke (tunteet tai käyttäytyminen, jotka johtivat kertomiseen) Estävät tekijät: Hyväksikäyttäjän uhkaukset	Kertomista edistävät tekijät: Ulkoinen ärsyke (kertominen jonkun tekijän rohkaisemana esim. suorat kysymykset) Suora todiste hyväksikäytöstä (hyväksikäyttäjä kertoi tai joku		

	vanhemmille	Pelot Sopivien tilanteiden puuttuminen Ymmärryksen puute	todisti) Estävät tekijät: Suhde hyväksikäyttäjään		
21.	Useimmiten kerrottiin ystäville (enemmän tytöille kuin pojille) toiseksi eniten vanhemmille (enemmän äideille kuin isille)	Kertomista estävät tekijät: Tapahtuneen hyväksikäytön kieltäminen (haluttiin unohtaa, tukahdutettiin tai ei muistettu) Pelko hyväksikäyttäjää kohtaan Epäymmärrys siitä mitä oli tapahtunut Edistävät tekijät: Uhrin vanhempi ikä (yli 12) Hyväksikäyttö tapahtui vain kerran Kun tapahtuneesta ei tuntenut häpeää tai syyllisyyttä	Kertomista estävät tekijät: Uhrit eivät halunneet vaivata/lisätä toisten taakkaa kertomallatapahtuneesta tai he eivät uskoneet henkilön henkisesti kestävän tietoa tapahtuneesta Luottamuksen puute läheisiin tai henkilöihin, joille tapahtuneesta voisi kertoa Häpeä, stigma, rangaistukset sekä epäluottamus kertomusta kohtaan (vanhempien taholta) Edistävät tekijät: Hyväksikäyttäjä ei ollut perheenjäsen Hyväksikäyttäjä oli alaikäinen Uhrin vanhemmat asuivat yhdessä	Kertomista estävät tekijät: Asian intimiys sekä henkilökohtaisuus (asia, josta ei voi puhua ääneen)	—

22.	Suurin osa tutkimukseen osallistuneista kertoi hyväksikäytöstä lapsuudessa. Useimmiten kerrottiin usemmille henkilöille, joista yleisimmin vanhemmille, muille perheenjäsenille, sosiaalityöntekijälle/terapeutille	Kertomista edistävät tekijät: Hyväksikäyttäjän käyttämä fyysinen väkivalta hyväksikäyttötilanteessa	-	-	Aikuisena koetusta hyväksikäytöstä kertominen oli yhteydessä hyväksikäyttö tilanteen vakavuuteen sekä lapsuuden hyväksikäytöstä kertomisen kokemuksiin (kun lapsuudessa kerrotusta eiseurannut mitään, kerrottiin hyväksikäytöstä todennäköisemmin aikuisuudessa--> tätä selittää joko että vakavuus painaa enemmän kun pohditaan kertomista tai että suhde lapsuudessa kerrottuun ei ole merkityksellinen).
-----	---	--	---	---	--

## **LIITE 4**

### **Elektroniset tietokannat ja hakulausekkeet**

#### **Academic Search Elite – EBSCO 18.2.2015**

Boolean/Phrase: ("child sexual abuse" OR "child abuse" OR "abused children") AND (disclosure). Limiters: Published Date 20100101-20150231, Scholarly (Peer Reviewed), Language: English. Hakutulos 214 viitettä.

#### **Social Services Abstracts 18.2.2015**

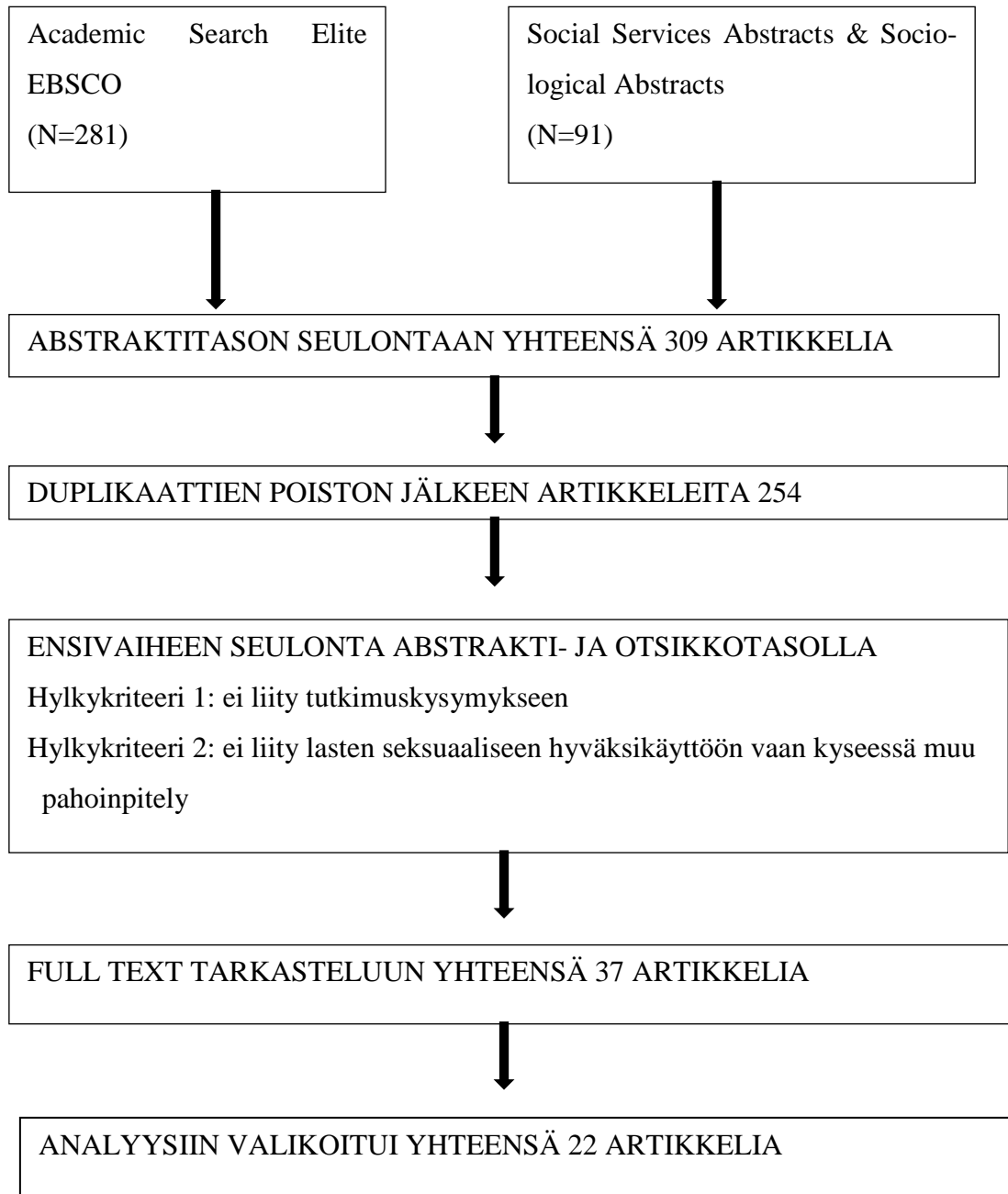
Boolean/Phrase: all("child abuse" OR "child sexual abuse" OR "abused children") AND all(disclosure). Limiters: Peer Reviewed, Date: after 01 January 2010, Source Type: Scholarly Journals, Document Type: Article, Language: English. Hakutulos 55 viitettä.

#### **Sociological Abstracts 18.2.2015**

Boolean/Phrase: all("child abuse" OR "child sexual abuse" OR "abused children") AND all(disclosure). Limiters: Peer Reviewed, Date: after 01 January 2010, Source Type: Scholarly Journals, Document Type: Article, Language: English. Hakutulos 36 viitettä.

## LIITE 5

Lähteiden vuokaavio <sup>2</sup>



<sup>2</sup> otettu mallia Pekkarinen (2010 46–48)

## LIITE 6

### Tiedonkeruulomake<sup>3</sup>

- Tutkimuksen tekijät:
- Julkaisuvuosi:
- Tutkimuksen otsikko:
- Maa/osavaltio, jossa tutkimus on tehty:
- Maa, jota tutkimus koskee (mikäli eri kuin em.):
- Tutkimuksen kieli:
- Julkaisutyyppi:
- Tutkimuksen tieteenala:
- Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävä:
- Tutkimuksen metodi:
- Keskeiset tulokset:

---

<sup>3</sup> otettu mallia Pekkarinen (2010, 45)

## LIITE 7

### Analysoitavien tutkimusten lähteet

Alaggia, Ramona An Ecological Analysis of Child Sexual Abuse Disclosure: Considerations for Child and Adolescent Mental Health. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2010;19(1):32-39.

Azzopardi, Corry, Madigan, Sheri & Kirkland-Burke, Meredith (2014) Sexual Abuse Forensic Evaluation With Young Children: Program Outcomes and Predictors of Disclosure, *Journal of Child Custody*, 11:4, 304-324.

Bunting, Lisa A. (2014) Exploring the Influence of Reporting Delay on Criminal Justice Outcomes: Comparing Child and Adult Reporters of Childhood Sexual Abuse, *Journal of Child Sexual Abuse*, 23:5, 577-594.

Easton, Scott (2014) Disclosure of Child Sexual Abuse Among Adult Male Survivors, *Clinical Social Work Journal*, 41:4, 344-355.

Easton, Scott D., Saltzman, Leia Y., & Willis, Danny G. (2014). "Would you tell under circumstances like that?": Barriers to disclosure of child sexual abuse for men. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 460-469.

Flåm, Anna & Haugsvedt, Eli (2013) Test balloons? Small signs of big events: A qualitative study on circumstances facilitating adults' awareness of children's first signs of sexual abuse, *Child Abuse & Neglect*, 37:9, 633-642.

Foster, Jennifer M. & Hagedorn, W. B. (2014) Through the Eyes of the Wounded: A Narrative Analysis of Children's Sexual Abuse Experiences and Recovery Process, *Journal of Child Sexual Abuse*, 23:5, 538-557.

Hunter, Sally V. (2011), Disclosure of Child Sexual Abuse as a Life-Long Process: Implications for Health Professionals. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 32: 159–172.

Hunter, Sally V. (2010), Evolving Narratives About Childhood Sexual Abuse: Challenging the Dominance of the Victim and Survivor Paradigm. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 31: 176–190.

Lam, Kindy Yuk Ip (2014) Factors Associated with Adolescents' Disclosure of Sexual Abuse Experiences in Hong Kong, *Journal of Child Sexual Abuse*, 23:7, 768-791

Lev-Wiesel, Rachel, Gottfried, Ruth, Eisikovits, Zvi & First, Maya (2014) Factors affecting disclosure among Israeli children in residential care due to domestic violence, *Child Abuse & Neglect*, 38:4, 618-626.

Malloy, Lindsay, Brubacher, Sonja P. & Lamb, Michael E. (2013) "Because She's One Who Listens" Children Discuss Disclosure Recipients in Forensic Interviews, *Child Maltreatment*, 18:4, 245-251.

Malloy, Lindsay, Brubacher, Sonja P. & Lamb, Michael E. (2011) Expected Consequences of Disclosure Revealed in Investigative Interviews with Suspected Victims of Child Sexual Abuse, *Applied Developmental Science*, 15:1, 8-19.

Mason, Carole & Kennedy, Neil (2014) Sexual Abuse in Malawi: Patterns of Disclosure, *Journal of Child Sexual Abuse*, 23:3, 278-289.

McElvaney, Rosaleen, Greene, Sheila & Hogan, Diane (2014) To Tell or Not to Tell? Factors Influencing Young People's Informal Disclosures of Child Sexual Abuse, *Journal of Interpersonal Violence*, 29:5, 928-947.

McElvaney, Rosaleen, Greene, Sheila & Hogan, Diane (2012) Containing the Secret of Child Sexual Abuse, *Journal of Interpersonal Violence*, 27:6, 1155-1175.



Moors, Rosetta & Webber, Ruth (2013) The dance of disclosure: Online self-disclosure of sexual assault, *Qualitative Social Work*, 12:6, 799-815.

O'Leary, Patrick, Coohy, Carol & Easton, Scott D. (2010) The Effect of Severe Child Sexual Abuse and Disclosure on Mental Health during Adulthood, *Journal of Child Sexual Abuse*, 19:3, 275-289.

Rush, Elizabeth B., Lyon, Thomas D., Aher, Elizabeth C. & Quas, Jodi A. (2014) Disclosure Suspicion Bias and Abuse Disclosure: Comparisons Between Sexual and Physical Abuse, *Child Maltreatment*, 19:2, 113-118.

Schaeffer, Paula, Leventhal, John M. & Asnes, Andrea G. (2011) Children's disclosures of sexual abuse: Learning from direct inquiry, *Child Abuse & Neglect*, 35:5, 343-352.

Schönbucher, Veronica, Maier, Thomas, Mohler-Kuo, Meichun, Schnyder, Ulrich & Landolt, Markus A. (2012) Disclosure of Child Sexual Abuse by Adolescents: A Qualitative In-Depth Study, *Journal of Interpersonal Violence*, 27:17, 3486-3513.

Simmel, Cassandra, Postmus, Judy L. & Lee, Inseon (2012) Sexual Revictimization in Adult Women: Examining Factors Associated with Their Childhood and Adulthood Experiences, *Journal of Child Sexual Abuse*, 21:5, 593-611.